

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE'DE STK OLUŞUMU OLARAK FUTBOL TARAFTAR
YAPILANMALARI**

Hazırlayan

TUNAY DİLİCAN

Tez Danışmanı

DR. ÖĞR. ÜYESİ NECATİ CERRAHOĞLU

BEDEN EĞİTİMİ ve SPOR ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE - 2018

TEZ ONAY FORMU

Kurum Adı : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Program Adı : Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği
Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ( )
Anabilim Dalı : Beden Eğitimi ve Spor
Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Tunay DİLİCAN
Tez Başlığı : Türkiye’de STK Oluşumu Olarak Futbol Taraftar Yapılanmaları
Sınav Yeri : ÇOMÜ Spor Bilimleri Fakültesi
Sınav Tarihi : 29.08.2018

Yukarıda tanıtımı yapılan tez, Tez Sınav Jürisi tarafından okunmuş, kapsam ve kalite yönünden başarılı bulunarak Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Sınav Jürisi

Danışman (Unvan ve Adı)	Kurumu	İmza
Dr.Öğr.Üyesi Necati CERRAHOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	
Sınav Jüri Üyeleri (Unvan ve Adları)		
Prof.Dr. Erdal ZORBA	Gazi Üniversitesi	
Prof.Dr. Mustafa Yunus ERYAMAN	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	

Tez sınav jürisi tarafından başarılı olarak kabul edilen Yüksek Lisans/Doktora Tezi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun ...../...../..... tarih ve ..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

THESIS APPROVAL FORM

Institute Name : Çanakkale Onsekiz Mart University Institute of Health Sciences
Programme Name : Physical Education and Sports Teaching
Programme Level : Master of Science (X) Doctor of Philosophy ( )
Department : Physical Education and Sports
Student Name and Surname: Tunay DILICAN
Title of the Thesis : Football Supporter Structures as the Formation of Non-Governmental
Organization in Turkey
Examination Place : ÇOMU Faculty of Sport Sciences
Examination Date : 29.08.2018

We have investigated the present thesis in regard to content and quality and have approved as a Master of Science / Doctor of Philosophy Thesis.

Supervisor (Title and Name)	Institution	Signature
Dr.Öğr.Üyesi Necati CERRAHOĞLU	Çanakkale Onsekiz Mart University	
Members of Examination Jury (Titles and Names)		
Prof.Dr. Erdal ZORBA	Gazi University	
Prof.Dr. Mustafa Yunus ERYAMAN	Çanakkale Onsekiz Mart University	

The above examination jury decision has been approved by Administrative Board of Health Science Institute, Canakkale Onsekiz Mart University, with decision dated ..... and numbered .....

BEYAN FORMU

Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, Yükseköğretim Kurulu Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi, Madde 8'de belirtilen ve ayrıntılı olarak tanımlanan etiğe aykırı eylemleri (intihal, sahtecilik, çarpıtma, tekrar yayım, dilimleme, haksız yazarlık ve diğer etik ihlali türleri) yapmadığımı onurumla beyan ederim.

Tarih: 22. 08. 2018

Tez Sahibi Adı ve Soyadı: Tunay Dilmen

İmza:

ÖZET

Türkiye’de bulunan futbol taraftar yapılanmalarının Sivil Toplum Kuruluşu oluşumu bakımından değerlendirilmesi ve bu anlamda gelmiş olduğu seviyenin tespit edilmesi tezin ana konusunu oluşturmaktadır. Araştırma, Türkiye’de büyük bir olgu olan "FUTBOL TARAFTARLIĞI" ve bu anlamda "FUTBOL TARAFTAR YAPILANMALARINI" incelemek, STK anlamında yapılanmaların ulaştığı seviyenin tespit edilmesini hedeflemektedir. Ayrıca Türkiye’de büyük bir fenomen olan Futbol sevgisi ve bu anlamda kurulan çeşitli Futbol Taraftar Yapılanmaları da araştırmanın temel hedeflerinden biridir.

Türkiye’de FUTBOL TARAFTARLARI ulusal anlamda yeni yapılanmakta, bugüne kadar da ortak hedefler anlamında etkili bir birlik oluşturdukları (henüz) söylenemez. 01.04.2012 tarihinde Tüm Futbol Taraftarları Federasyonu (TFTF) kurulmuş olup, Türkiye genelini temsil konusunda bir konsensüs sağlanma konusunda çalışmalar yürütmektedir.

Futbol Taraftarları zaman zaman ülke gündemine negatif imajla gelmekte ve kamu güvenliğini ihlal eden olaylar ile anılmaktadır. Araştırma sonuçları kamu adına karar vericilerin Futbol taraftar kültürünü tanımaları, muhtemel reaksiyonlarını öngörmeleri ve taraftarların beklentilerinden bilgi sahibi olmaları anlamında da katkı sunabileceği öngörülmektedir.

Avrupa ülkelerinde futbolun ticarileşme sonrasındaki ücretlendirmeleri bazı sosyal tepkileri de beraberinde getirmiştir. STK kapsamında demokratik yapılanmalar ile hak arayışlarına gidilmiştir. Avrupa Futbol Taraftarları Federasyonu (Football Supporters Europe e.V.) kurularak bugüne kadar etkili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sessiz yığınların sesi olmayı hedefleyen yapılanma, her yıl Futbol Taraftarlar Kongresi (European Football Fans Congress – EFFC) düzenleyerek tabanda birliktelik ve ortak hareket edebilmeyi öngörmektedir.

Bu çalışma yapılırken taraftar topluluklarının elde edebileceği avantajlar net olarak belirlenmekle birlikte tıpkı Avrupada ki örnekleri gibi modern bir anlayışla maç izleme ve olaylara tepki verme yetisi kazandırılmak temel hedef olmuştur.

Anahtar Kelime: Taraftar, futbol, kongre

ABSTRACT

Football Fan Structures As Non-Governmental Organizations in Turkey

Football fans in Turkey Embodiments of Civil Society Organization in terms of formation and evaluation is the main subject of the thesis was to determine the level which has arrived in this way. Research, which is a huge phenomenon in Turkey "football fans" and in this sense "football fan Structure" examine within the meaning of NGO aims at detecting the level it has been reached also love of football with a grey variety of phenomenon in turkey and football fan embodiments established in this way is the one of the main objectives of the research.

Football Fan restructuring in the sense of being national in Turkey, they form on effective unit for the common goals so far (not yet) be said. 01.04.2012 date of All Football Supporters Federation has been established, Turkey is conducting studies on consensus achieved in representing the public. Fans of Football come from time to time in this country's agenda with negative image and are referred to as violating public security. It is predicted that the result of the research can contribute to decision makers on behalf of public by defining football fans cultures anticipating their possible reactions and having knowledge from their supporters in European countries the postponement of the commercialization of Football brought with it some social reactions. Democratic structures within the Nhi have been sought for rights.

The football supporters federation has been established and been so successful so far. The organization which aims to be the voice of silent masses predicts that each year European Football Fans Congress can be organised and be able to act together. The purposes and results of this work have been formed by me by taking the opinions of the football fans and coming up with their expert opinions on what steps should be taken to support them when they take these steps. While this work is being done, the advantages that the supporters can gain are clearly identified also the main aim was to gain the ability to monitor and respond events with modern understanding like the ones in Europe.

Key Words: Supporter, Football, Congress

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın temellerinin atılmasında ve ilerlemedesinde desteğini benden esirgemeyen hocam Dr. Öğretim Üyesi Sayın Necati CERRAHOĞLU'na,

Çalıőmamın veri toplama kısmında bana maddi, manevi desteğini esirgemeyen Çanakkale Eğitim Araştırmaları Birliği ve yetkililerine, Tez konum ile ilgili görüőmelerde bulunduğum değerli Spor yazarları; Sn. Ahmet ÇAKIR, Sn. Atilla GÖKÇE, Sn. Tanıl BORA, Sn. Gürcan BİLGİÇ, Sn. Oğuz TONGSİR, Sn. Bülent ATLAS'a, ve son olarak benden, hayatımın her anında manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, gece gündüz her daim uyumadan yanımda olan değerli eőim Sn. Irmak DİLİCAN'a teőekkürü bir borç bilirim.

Ağustos 2018
Tunay DİLİCAN

İÇİNDEKİLER

Tez Onay Formu.....	II
Thesis Approval Form.....	III
Beyan Formu.....	IV
Özet.....	V
Abstract.....	VI
Teşekkür.....	VII
İçindekiler.....	VIII
Tablo Listesi.....	IX
Kısaltmalar ve Simgeler Listesi.....	X
1. GİRİŞ ve AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	5
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	35
3.1. Araştırmanın Türü.....	35
3.2. Örneklem.....	35
3.3. Veri Toplama.....	35
3.4. Etik.....	36
3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	36
3.6. Verilerin Analizi.....	36
4. BULGULAR.....	37
5. TARTIŞMA ve SONUÇ.....	70
6. ÖNERİLER.....	74
7. KAYNAKLAR.....	76
8. EKLER.....	79

TABLÖLÄR LİSTESİ

Tablo 1. Saldırđanlıđa Yönelten Unsurlar

Tablo 2. İngiltere Liginde futbol sahalarında meydana gelen olaylardan dolayı gerçekleşen tutuklama sayılarına ilişkin bilgiler.

Tablo 3. Almanya 2006 Dünya Kupasında Pazarlanan Tüm Biletlerin Dağılımı

KISALTMALAR LİSTESİ

TFTF : Tüm Futbol Taraftarları Federasyonu

STK : Sivil Toplum Kuruluşu

FARE : Football Against Racism In Europe

BAFF : Bündnis Aktiver Fußball Fans

DFL : Alman Futbol Kulüpler Birliği

FATAB : Futbolda Aktif Taraftarlar Birliği

UEFA : Avrupa Futbol Federasyonları Birliği

TARAFDER : Taraftar Hakları Derneği

1. GİRİŞ ve AMAÇ

1.1. Problemin Tanımı

Türkiye’de Futbol taraftarları ulusal anlamda yeni yapılanmakta, bugüne kadar da ortak hedefler anlamında etkili bir birlik oluşturdıkları (henüz) söylenememektedir. 01.04.2012 tarihinde Tüm Futbol Taraftarları Federasyonu (TFTF) kurulmuş olup, Türkiye genelini temsil konusunda bir konsensüs sağlanma konusunda çalışmalar yürütmektedir. Futbol Taraftarları zaman zaman ülke gündemine negatif imajla gelmekte ve kamu güvenliğini ihlal eden olaylar ile anılmaktadır. Araştırma sonuçları kamu adına karar vericilerin Futbol taraftar kültürünü tanımaları, muhtemel reaksiyonlarını öngörmeleri ve taraftarların beklentilerinden bilgi sahibi olmaları anlamında da katkı sunabileceği öngörülmektedir.

Taraftar için taraftarı olduğu takım, onun için referanstır; takımın yükselişi, kendi adına bir bakıma övünç hissi yaratmaktadır. Taraftarlığın iki özelliği vardır; Birincisi, kişide bir gruba aidiyet duygusu oluşturmaları; ikincisi de, farklı ortamlarda sergilendiğinde toplum tarafından kabul görmeyen hareketlerin taraftarlık adı altında çıkış yolu bulmaya çalışmasıdır. Kişilerin taraftar olmasının en büyük nedeni, insanlardaki ait olma ve kimlik bulma arzusudur (Eker, 2010).

Yüksel ve ark. (1998) yaptığı araştırmada, futbolda taraftarlığın, sosyal ve psikolojik nedenlerle ortaya çıktığını söylemektedir. Toplumda kişilerin farklı ihtiyaçları vardır. Bireyler bunları güdülerıyla, hareketlere dönüştürür ve bir ihtiyaçtan ortaya çıkan doyuma ulaşırlar, işte taraftarlığın kökeninde bu vardır. Taraftarlar kimi zaman kendi kişisel yaşamlarındaki arzu ve umutlarını, takımın başarıları ile gidermektedir.

Toplum yapısının sorunsuz ilerleyebilmesi için, farklı sebeplerle toplumun diğer kesimlerine kıyasla avantajsız durumda olan grupların desteklenmesi; toplumsal ve çevresel sorunların üstesinden gelinmesi, göz ardı edilmemesi gereken bir lüzumdur. Toplumsal tertip bakımından hayati bir önem arz eden bu lüzumların gerçekleşmesinin, bu lüzumları yerine getiren kişi ve kuruluşlar açısından doğrudan ekonomik bir kazancı da bulunmamaktadır.

Bu olguda STK'lara duyulan gereksinim ve görev edindikleri fonksiyonların önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

İçinde bulunduğumuz bu dönemde devletin önder olduğu durumdan, STK'ların merkezde olduğu yola doğru bir intikal yaşanmaktadır. STK'ların varolmasının ana nedenlerinden birisi de devletin, vatandaşın tüm sosyal ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamasıdır. Bu kuruluşlar ve uygulamalar araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Avrupa ülkelerinde futbolun ticarileşme sonrasındaki ücretlendirmeleri bazı sosyal tepkileri de beraberinde getirmiştir. STK kapsamında demokratik yapılanmalar ile hak arayışlarına gidilmiştir.

- Avrupa Futbol Taraftarları Federasyonu (Football Supporters Europe e.V.) kurularak bugüne kadar etkili çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sessiz yığınların sesi olmayı hedefleyen yapılanma, her yıl "EFFC" adıyla kongreler düzenlemektedir.
- Football Against Racism in Europe: FARE Avrupa Futbolunda ırkçılıkla mücadele eden STK'ların internet ağ birlikteliği ve bu ağa üye STK'lar;

1. **Almanya;** <http://aktive-fans.de>
2. **İngiltere;** <http://www.kickitout.org>
3. **Hollanda;** <http://www.gaysport.info>
4. **Avusturya;** <http://www.fairplay.or.at>
5. **Fransa;** <http://www.licra.org/licrasport>
6. **Polonya;** <http://free.ngo.pl/nw>
7. **İtalya;** <http://www.progettoultra.it>

• Yukarıda Almanya adına belirtilen STK'lar yanı sıra başka STK'lar da öngördükleri ve beklentileri olan konularda Alman Cumhurbaşkanı düzeyinde girişimlerde bulunarak taleplerini makama iletebilecek düzeyde diplomasi yeteneklerini de geliştirmiş oldukları gözlemlenmektedir.

Avrupa’da Futbol Taraftar örgütleri, demokratik hakları başarılı kullanarak örgütlendikleri, düşüncelerini kamu otoriteleriyle müzakere ederek yürüttükleri belirlenmiştir.

Demokratik ülkelerde beklentilerin ve düşüncelerin müzakere edilememesi, kamu otoriteleri tarafından bazı grupların müzakere – görüşme taleplerinin kabul edilmemesi - zımnen ret edilmesi – yok sayılması, toplumsal barışın ve bir arada yaşama kültürünü olumsuz etkileyen yönetim tarzları olarak değerlendirilir. Bu bağlamda Avrupa genelinde farklı ülke futbol kökenli STK ve taraftar yapılanmalarının öneri – görüş – düşüncelerini nasıl yapılandırdıkları, kamu otoriteleriyle görüşme sonuçları ve Avrupa Birliği’nin konulara yaklaşımları Türkiye açısından da önemli yol haritası oluşturmaktadır.

Avrupa genelinde çatı örgütlerin Türkiye temsilcisi veya ortak programlar düzenleyen STK’ların yapılanmaları, etkinlikleri ve ulaştıkları bağlantılar yanı sıra FARE – FSE gibi çatı örgütlerin Türkiye’de organize ettikleri faaliyetlerin Türk Resmi Kurumları tarafından nasıl karşılandığı, sergilenen organizasyonuna katılım ve ulaşılan sonuçlar da araştırma kapsamında irdelenmeğe değer görülmüştür.

1.3. Amaç

Araştırma, Türkiye’de büyük bir olgu olan "FUTBOL TARAFTARLIĞI" ve bu anlamda "FUTBOL TARAFTAR YAPILANMALARINI" incelemek, STK anlamında yapılanmaların ulaştığı seviyenin tespit edilmesini hedeflemektedir. Ayrıca Türkiye’de büyük bir fenomen olan Futbol sevgisi ve bu anlamda kurulan çeşitli Futbol Taraftar Yapılanmalarının irdelenmesi araştırmanın alt hedeflerinden biridir.

Araştırmada Avrupa Futbol Taraftar Yapılanmalarının analiz edilmesi, entelektüel yapılanmaların ulaştıkları bağlantılar ve hedefleri tespit edilecek, Türkiye Futbol Taraftar Yapılanmaları ile kıyaslaması hedeflenmiştir.

1.4. Araştırma Soruları ve Hipotez

- Avrupa futbol taraftarları nedir, neleri öngörmektedir?
- Ne gibi organizasyonları söz konusudur?
- Hangi birlikteliği nasıl sağlamışlardır?
- Türkiye’de futbol taraftarlığı ne durumdadır?
- Legal yapıdaki taraftar derneklerinin temsil kabiliyeti ve taraftar grupları – kulüp yönetimi ile olan ilişkileri ne durumdadır?
- Taraftarlık anlayışındaki değişmeler (sosyolojik açıdan) ticarileşme evresiyle nasıl şekillenmiştir?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Taraftar Gruplarının Analizi

- Türk Futbol Taraftar grupları temsil sorunu yaşamaktadır.
- Türk Futbol Taraftar grupları politik açıdan yönlendirilmektedir.
- Türk Futbol Taraftar grupları organizasyon sorunu yaşamaktadır.
- Türk Futbol Taraftarlar kendi arasında asgari müştereklerde birlikte olmak ve ortak hareket etmek stratejisinden henüz yakalayamamışlardır.

2.2. Avrupa Futbolunda Reaksiyoner STK Yapılanmaları

Öncelikle ırkçılıkla mücadele sonrasında taraftar haklarını savunma kapsamında örgütlenme yoluna giden birtakım taraftar yapılanmaları başta Avrupa'da faaliyete geçmiş sonrasında birçok ülkede STK olarak aktif hale gelmiştir. Bunlardan en önemlilerine de değinmek isterim;

2.2.1. Football Against Racism in Europe (FARE)

Avrupa'da, Futbolda raşizme karşı savaş vermek maksadıyla kurulmuş bir yapıdır. Dünyaya mal olmuş bir spor olan futbolu raşizm illetinden kurtarmak FARE'nin asıl hedefidir. Ne yazık ki ilk başlarda seyirciler arasında olmak üzere, oyuncular ve yöneticiler arasında da rasist söylemler gözlenebilmektedir.

FARE Avrupa çapında teşkilatlanarak bu sıkıntıya karşı yine Avrupa çapında mücadele etmiş ve futbolda rasist ve yabancı nefreti sahibi olan herkesi bu çatı altında toplamayı prensip edinmiştir.

Günümüzde bu dernek altında kendine yer bulmuş, en az 37 ülkeden etkin katılım sağlayan partnerleri mevcuttur. Bu partnerler yelpazesi; rasisme karşı olan stk'lardan UEFA, FİFA ve Avrupa Birliği Komisyonuna kadar genişdir.

2.2.2. Bündnis Aktiver Fußball Fans (BAFF)

Ulusal Aktif Futbol Taraftarları (Das Bündnis Aktiver Fußball-Fans) adlı örgütlenme, Almanya'da Nisan-1993 tarihinde Adolf Hitler'in doğum günü çerçevesinde gerçekleştirilmek istenen futbol müsabakasına karşı koymak için bir araya gelen 15 ayrı futbol kulübünün taraftarları tarafından kurulmuştur. İlk ismi: "Anti faşist taraftar kulüpleri ve taraftar girişimleri birliği" idi. Bu isim 1998 de "Ulusal Aktif futbol taraftarları" olarak değiştirildi. Bu, tartışmaya açık bir isim değişikliği idi ama bununla taraftar kitlelerine yönelik bir açılım işareti verilmek istenmiştir. Bunun için ilke açıklamasına ve daha sonra da tüzüğe şu şart konulmuştur: "B.A.F.F. futbol maçlarıyla ilgili yabancı düşmanlığına, ırkçılığa, ayrımcılığa ve cinsel ayrımcılığa karşı aktif çalışmalarda bulunur."

Temel Faaliyeti ırkçılığa ve ticarileşmeye karşı lobi tarzında çalışmak ve ayakta durmak. Bu faaliyetleri, iyi bağlantılarla çok iyi ses getiriyor ve medya üzerinden diğer kuruluşları da motive ediyor ve harekete geçiriyor. Bazı derneklerde ve kulüplerde ırkçılığa karşı maddeler eklenmesine de öncülük etmeye devam etmektedir.

Beyaz kitapta yapılan tespitlere paralel olarak toplumda yer yer yükselen sorunlara çözüm anlamında sivil inisiyatifin geliştiği ve şekillendiği, bu anlayışın da STK ruhuna uygun olduğunu belirtilebilir. Bu çalışmaların birçoğu eş zamanlı olarak gerçekleşmekte ve hatta STK ların önde gittiğini söylemekte mümkündür.

Beyaz Kitap 18. Maddesi ile FARE ye ismen özel atıfta bulunmuştur. Bu gelişme STK'ların kabul görmesi ve bağlantılı olarak ilerlemesi ve geniş kitlelere ulaşması bakımından oldukça büyük önemlidir.

Beyaz Kitabın, 19. ve 24. maddelerinde kamu yetkililerine çağrı yapıldığı ve futbolda şiddet ve Irkçılıkla mücadele yapılmasına vurgu yaptığı görülmektedir. Bu anlamda 2012 yılında ülkemizde de yapılan Avrupa Futbol Taraftarları kongreleri;

Futbolda Şike, ayrımcılık, ırkçılık gibi konuları ele alarak çözümler noktasında önemli adımlar atmaya devam etmektedir.

Bu kongrelere katılan ve Avrupa ülkelerinde azımsanamayacak üyesi bulunan taraftar yapılanmaları taraftarların sesini, sorunlarını ve isteklerini bu kongrelerde duyurmaya çalışmaktadırlar. Ülkemizde de FATAB, Avrupa Birliği ve dünya genelinde yansımaları Türkiye'ye sunan, Bilimsel bilgilere dayalı çıkarımlar aracılığıyla sosyal gelişmeleri irdelemeyi ve yönlendirmeyi tasarlayan ve Futbol Kültürüne yeni yaklaşımlar kazandırmak amacıyla oluşturulmuş bir yapıdır. Bu anlamda tezin de ana konusu olan futbol taraftar yapılanmaları tüm Avrupada olduğu gibi ülkemizde de futbol taraftarlarını birleştirici bir rol üstlenmektedir.

2.3. Spor

Spor bireysel veya takımca yapılan, kendine özgü kuralları bulunan, genelinde müsabaka ortamı ve kurallarına yaslanan, fiziksel ve zihinsel yeteneklerin gelişimine katkı sunan, eğitici ve zevkli bir uğraşdır (Kılıçgil, 1985).

2.4. Eğitim

Eğitim; İnsanları başlıca amaçlara göre olgunlaştırma sürecine verilen addır. Bu süreci atlatan bireyin karakteri değişir. Bu değişim eğitilme sürecinde edinilen bilgi, yetenek, davranış ve değerler yoluyla gerçekleşmektedir. Zamanımızda okullar eğitimin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Eğitim yalnızca okullarda olmaz. Günlük hayattaki eğitim-okul birliği, eğitim denince okulu anımsatmaktadır. Eğitim ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer almaktadır. En genel tanımı ile eğitim toplumdaki "kültürleme" sürecinin bir parçası olmaktadır. (Fidan, 2012)

Ertürk eğitimi "Ferdin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kastlı olarak, istendik değişim meydana getirme süreci" olarak tanımlanmaktadır. Bu haliyle Ertürk'ün eğitim tanımı formal eğitime vurgu yapmıştır. Ertürk'ün tanımında geçen anahtar sözcükler, şöyle açıklanabiliriz:

- **İstendik:** Başlangıçta belirlenen amaçlar, hedefler doğrultusunda, planlı olarak.
- **Kasıtlı:** Bilerek yapılan, mümkün olduğunca rastlantısal unsurları devre dışı bırakarak yapılan eylem.
- **Kendi yaşantısı yoluyla:** Eğitimin bireyin yaşantısına dayanması
- **Davranış:** Dışarıdan görülebilen tepkilerdir.

2.5. Sivil Toplum Kuruluşu

Sivil toplum kuruluşu denince ilk akla gelen, hemen herkesin de üzerinde fikir birliğine vardığı, bu kuruluşların “devlet dışı” olma özelliği taşıması, yani siyasal alanın dışında kurulup faaliyetlerini yürüten kuruluşlar olmasıdır. Öyle ki bir örgütlenmeyi sivil toplum kuruluşu olarak nitelendirmek için onun devletle veya kamu teşkilatıyla her hangi bir organik bağı olmaması temel şarttır. Gönüllülük de sivil toplum kuruluşu olmanın esaslarından biri olarak sayılmaktadır.

Yunan felsefesinde genel bir kullanıma sahip olan sivil toplum kavramı, benzer şekilde Ortaçağ’da da bölünmüş egemenlik birimlerini feodal düzenini Ortaçağ krallıklarını ve imparatorluklarını tamamıyla belirtmektedir. Sivil toplum, ilk kez Aristo tarafından kullanılan “Politike Koinonia”nın Çiçero tarafından Latinceye çevrilmiş biçimi olan “Societas Civitis”ten gelmektedir (Tosun, 2001). Aristo’nun “Politike Koinonia” dediği; vatandaşların, kentlilerin ve Politeslerin oluşturduğu politik düzendir. Polites, bu düzende, bir kentte yönetime ve kararlara katılma yetkisine sahip olan kişilerdir. (Esmer, 1998).

Bir yandan devlet, siyasal ve hukuki düzenlemeleriyle sivil toplumun karmaşaya dönüşmesini engellerken başka taraftan sivil toplum da devleti etkileyerek rahatlığa alışmasını önlemekte ve böylece demokratik stabilitenin gerçekleşmesi mümkün olmaktadır. (Yılmaz 1997).

Sivil toplum, yurttaşlar toplumu, üçüncü sektör terimleri seksenli yılların ortalarından beri gerek Amerikan gerek Avrupa kıtasında ortaya çıkan siyaset bilimi alanında yer alan çalışmalarda anahtar bir kavram haline gelmektedir. Her üç mefhumun da yaygın hale gelmesinde temel neden, modern demokratik devlet yönetiminin sadece seçimlerin ve siyasal partilerin de oluşturduğu bir yönetim cihazı

anlamına gelmediğinin yaygın olarak kabul edilmiş olmasıdır. Bu bağlamda artık sadece siyasal partiler değil yurttaşların içinde yer alarak birbirlerini ve siyaseti etkiledikleri baskı grupları, gönüllü kuruluşlar ve uzun süreli olmasalar bile sivil inisiyatiflerin de modern devlet yönetiminden ayrı düşünülmemeyeceği kabul edilmektedir (Doğan, 2002).

Sivil Toplum Kuruluşlarının kendilerinin düzenleyebileceği, kendi öz alanlar vardır. (Us, 2003) Günümüz toplumunda kaynakların hızlı olarak azaldığı bir dönemde STÖ'lerin görevleri de zamanla değişmeye başlamıştır.

STÖ'lerin görevleri; Demokratik süreçler ve kurumsal istikrar, doğal kaynakların ise yarar hale getirilmesi ve değerlendirilmesi, çevrenin korunması ve organik tarım, kadının durumunun iyileştirilmesi ve toplumsal kalkınma, konut, sağlık, eğitim, beslenme, terkedilmiş çocuklar, vb. şekildedir. (Carsino, 2001).

2.5.1. STK'ların Demokrasi ve Toplum Yaşamındaki Önemi

STK'lar, Toplumsal tepkinin hareketi ve demokrasinin emniyetidir. Bir ülkede STK'lar ne denli güçlüyse o ülke de o kadar güçlüdür. Bu gibi kuruluşlar varolmadıkça toplumun, ihtiyaç ve sorunlarını siyasal sisteme iletmesi ve dönüt alabilmesi mümkün değildir.

STK'ların varlığının, toplumun gücünün bir ifadesi olduğu inkar edilemeyen bir gerçektir. Bu tip örgütlenmeden yoksun bir toplum, devlet karşısında özerk bir kimliğe sahip olmayan, demokrasiden yoksun, otoriterliğin egemen olduğu bir toplum olmaktadır.

Bu bağlamda STK'ların rolü büyük derecede önem arz etmekte ve kaynakların dağılımı konusunda önemli katkılar yapılabileceği düşünülmektedir. STK'lar birçok alanda görülmektedir.

2.6. Sporun Gücü ve Spora Verilen Değer

Spor, dünya genelindeki birçok devlet tarafından milli birlik ve beraberlik duygusu aşıladığı, gençlere iyi örnek teşkil edecek sporcuları idol olarak gösterdiği için ve toplumsal yapıyı koruduğu için ciddi kaynaklarla desteklenmektedir. Dünya

kupası, olimpiyat oyunları gibi büyük sportif organizasyonlar dünya genelinde büyük ilgi uyandırmaktadır. Bunca spor branşı içinde futbolun özel bir yeri vardır ve beraberinde kocaman bir sektörü de getirmektedir. Tüm bu artılarını düşündüğümüzde Kitleler, "tarafdar derneklerini" sınır ve ülke gözetmeksizin kurabilmekte ve hür iradeyle örgütlenebilmektedir.

2000 yılında Laureus Dünya Spor Ödüllerinde açılış konuşmasını yapan Mandela şunları söylemişti: "Sporun dünyayı değiştirme gücü var, ilham verme gücü var. Spor daha önce çaresizliğin olduğu yerde umutları yeşertebilir."

2.7. Spor-Toplum İlişkisi

Avrupa'da ki en büyük toplumsal harekettir spor, kitleleri birleştirme yetisi olma özelliği dolayısıyla da ayrıca özel bir yer edinmiştir. Ünü sınırları aşmış olmasından dolayı birçok sivil toplum kuruluşu futbolu bir araç gibi kullanmak için adeta yarış halindedirler.

Sporun toplumun hiçbir alanında bu denli geniş bir potansiyele sahip olmadığını söyleyebiliriz. Boş zaman etkinliği olsun eğlence, sohbet, keyiflenme, rekabet gibi duygular olsun spordan başka bir meşgale bulmak pek mümkün değildir. (Hermanns, 2001: 125-126).

AB Spor komisyonu tarafından Roma bildirisinde; Sporu sosyal yaşamda, iletişim kurmada, ortak yaşamı teşvik edici yönü ile sağlık, eğitim, çevre alanlarında etkin bir değer olarak tanımlamaktadır (De Keper, 2001:12-13).

2.8. Avrupa Birliğinin Spor Politikası

Spor; eğitim, basın, görsel-işitsel sektör, şans oyunları ve alt yapı sektörlerini, doğrudan etkilemesi açısından Avrupa birliğinde yerini her gün biraz daha sağlamlaştırmaktadır. Avrupa birliğine giden yolda ilk kilometre taşlarından biri olan ve 1957 de gerçekleşen Roma Antlaşması imzalandığında, spor konusu hiç ele alınmamıştı.

Avrupa hukukunun insanların özgürlüklerine yoğunlaşması ve yerel seviyede ayrımcılık yapılmamasına ilişkin temel prensip, profesyonel sporlar gibi ekonomik

faaliyetler için de geçerlidir. Avrupa hukuku diğer bir yandan AB ülkesinde eğitimini tamamlamış ve belgelerini almış eğitimcilerin tüm haklarını başka bir sınav yapmaksızın bütün AB’de geçerli kılmaktadır.

2.9. Avrupa’da Sporun Ticarileşme ve Endüstrileşme Süreci

Futbolun ticarileşme süreci, stadyumlarda maç seyretmeye sınırlamalar getirilmesi, bilet fiyatlarındaki artış, televizyonlardan ücretsiz maç yayınlarının kaldırılması gibi etkenlerle birlikte kendi etrafında varolan ve türlü zorluklarla yok edilmeye çalışılan ırkçılık, şike vs gibi durumları da tetiklemiş daha vahim bir hal almasına neden olmuş, adeta sporseverleri seyirci durumundan müşteri durumuna getirmiştir.

Sporun ticarileşme sürecinin olumsuz etkilerinden bayanlarda nasibini almıştı. Örneğin; İspanya’da gece saat 03:00’lere kadar devam eden maç ve sonrası yayınlar aile hayatlarını olumsuz yönde etkilemiş, bu durumdan etkilenen bayanlar Madrid’de “yalnız kadınlar kulübü” adıyla birleşerek haklarını arama çabasına girmişlerdir (Bucher, 1999: 96-97).

2.10. Beyaz Kitap

Düzenli olarak spor yapan Avrupalıların dikkatini çekmeyi başaran bir aktivitedir spor. Bireysellikten uzakta takım olma duygusunu yaşayan Fair Play gibi büyük bir değer oluşmasını sağlar spor. Kişisel gelişim ve olgunluğa erişimde oldukça yararlı bir etkidir

Avrupa ülkelerinin karşı karşıya kaldığı zorluklardan spor da nasipleniyor ve aşağıdaki raporda özetle şu olumsuzluklardan bahsediliyordu;

1. **"Ticari baskı",**
2. **"Genç Oyuncuların Suiistimali",**
3. **"Doping",**
4. **"İrkçılık",**
5. **"Şiddet",**
6. **"Yolsuzluk",**
7. **"Kara Para Aklama"**

Avrupa konseyi bildirgesinin 2000 yılı aralık ayında yayınladığı bildirmede sporun Avrupa toplumundaki yeri ve önemi, sporun kendine özgü Spesiyalite ve Avrupada ki sosyal işlevi başlığı altında toplanmıştır. Bu başlıklar incelenirken içeriklerinin de ortak politika yürütürken dikkate alınması yararlı olacaktır. (Nice Bildirgesi). Bildirge aynı zamanda, “Bu alanda doğrudan bir etkisi olmasa da Topluluk, çeşitli Anlaşma hükümlerine göre spor mirası olan sosyal, eğitsel ve kültürel işlevlerini dikkate almalıdır ve onu özel bir konuma taşınmalıdır; böylece sosyal rolünün korunması için gerekli olan ahlak ve dayanışma kuralları saygı görüp daha da gelişebilecektir” cümlesini tanımlamaktadır. Avrupa kurumları, gönüllü olarak yönetilen yapılara dayalı, sağlık, eğitim, sosyal bütünleşme ve kültür bağlamında Avrupa’daki spor oyunlarının özgüllüğünü tanımıştır.

2.10.1. Beyaz Kitapta Sporun Toplumsal Rolü

- 1- Fiziksel etkinlikle daha sağlıklı bir toplum yaratmak
- 2- Dopinge karşı mücadelede güç birliği
- 3- Eğitim ve öğretimde sporun rolünün geliştirilmesi
- 4- Sosyal aidiyet, bütünleşme ve eşit fırsatlar için sporun gücünden faydalanmak
- 5- Spor ile gönüllülüğü ve aktif vatandaşlığı teşvik etmek
- 6- Irkçılık ve şiddeti önleme ve bunlarla mücadeleyi güçlendirmek
- 7- Değerlerimizi dünyanın diğer kısımlarıyla paylaşma
- 8- Sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek

Futbolda şiddet spor vakaları içerisinde halen büyük rahatsızlık veren bir ağrazdır. Bu durum yerleşim yerleri de dahil stadın içerisinde ve dışarısında değişiklik gösterir.

Komasyon; Üye Devletler, Avrupa Konseyi gibi uluslararası organizasyonlar, spor organizasyonları, emniyet güçleri, taraftar organizasyonları ve yerel otoriteler gibi başka yetkililerle irtibatı geliştirerek bu gibi olayların önlenmesine katkıda bulunmayı üstlenmektedirler.

Komasyon ayrıca, polis hizmetleri ve/veya spor yetkilileri arasındaki en iyi uygulama yönteminin ve riskli taraftarlar ile ilgili işlevsel bilginin paylaşımını

isteklendirmektedir. Kalabalığın kontrol altına alınması ve holiganizm ile ilgili polis eğitimine hususi bir önem verilecektir.

Spor, hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesi içine alan bir olgu olmuştur, ırkçılıkla mücadelede bu adımlar oldukça hayati önem taşımaktadır. Komisyon, AB değerleri ile bağdaşmayan raşist ve yabancı düşmanlığını en başından beri reddetmiştir.

Komisyon, mevcut girişimlere dayanarak, spor federasyonlarına maç süresince ırkçı suiistimallerle baş etmek için yöntem geliştirmesini tavsiye etmektedir. Komisyon ayrıca, kulüplerin lisans sistemlerindeki ayrımcılıkla ilgili hükümleri güçlendirmeyi de önermektedir.

2.10.2. Futbol

Futbol, İngilizcede (foot) ve (ball) kelimelerinden ismini alan “ayak topu” diye isimlendirilen bir takım oyunudur. Bu oyunun en belirgin özelliği; duruma göre bedensel veya ruhsal özelliklerin, yaratıcı zekâ, beceriklilik veya rastlantının rol oynadığı, kazananların ve kaybedenlerin bulunduğu, uzlaşmalı kurallara dayanan eğlence amaçlı bir etkinlik olmasıdır (Renkikurt 1996). Futbolun kaynaştırıcılığı, gelinen nokta, memleket, köken farkını, gelir, meslek, inanç sistemi, ırk vb. tüm ayırım unsurlarını silmiştir (Taşgın 2000).

Türkiye’de futbol ilk defa, 1895 yılında İzmir Bornovada ticaretle uğraşan İngilizler tarafından oynanmıştır. La Fontaine Giraud, Whittall ve Charnand ülkemizde futbolu ilk kez oynayan ailelerdir. (Tayga 1990).

İzmir’de oturmakta olan bazı İngiliz aileleri, iş sebebiyle İstanbul’a taşınmışlar ve İngiliz sefarethanesindeki bazı memurları da aralarına alarak Moda çayırında futbol oynamaya başlamışlardır.

İzmir’den İstanbul’a gelen futbolcularla beraber, İngiliz sefarethanesindeki personellerden bazılarının katılımı ile, onlara uygulanan dokunulmazlıktan da istifade ederek, Moda Futbol ve Ragbi kulübü 1896’da kurulmuştur (Fişek 1998).

Türkiye’de var olan ilk futbol kulübü, 1899 yılında “Black Stocking Football Club” (Siyah Çoraplılar Futbol Kulübü) adı altında kurulmuştur (Güven 1999). Bundan sonra, 1901 yılında James La Fonten tarafından, Kadıköy Futbol Kulübü (Union) adı ile bir kulüp kurulmuştur.

1903 yılında Beşiktaş Kulübünün kurulmasından sonra, İngilizler, Moda Futbol Kulübü adı ile ikinci bir kulüp daha meydana getirmişlerdir (Tayga 1990). 1905 yılında Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) öğrenim gören Ali Sami (Yen) Bey'in teşebbüsleri ile Galatasaray ve 1907'de de Kadıköy'de Fenerbahçe, Üsküdar'da Anadolu Kulüpleri kurulmuştur (Kahraman 1995).

İstanbul'da dört yabancı takım "Moda", "Elpis", "Imogone" ve "Kadıköy" (Union) isimli kulüplerin kurduğu İstanbul Futbol Birliği kendi aralarında bir futbol ligi kurdular (17 Mayıs 1903). Bu lige Türk takımları da katıldılar. 1910 yılında "İstanbul Futbol Kulüpleri Ligi" ismiyle kurulan ligin, tabanını yüksek oranda yerleştirip genişleterek yeniden örgütlenerek "Cuma Ligi" ve "Pazar Ligi" diye bölünerek Cumhuriyet'e ulaştığı görülmektedir. 13 Nisan 1923'te Türkiye Futbol Federasyonu kuruldu. Aynı yılın 21 Mayıs 'da FIFA üyeliğine kabul edilmiştir. 26 Ekim 1923'de Türkiye, ilk millî maçını Romanya ile İstanbul'da oynamıştır (2-2). 1954'de kurulan UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği), 1962 yılında Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak üyeliğe kabul etti. 1951 yılında profesyonelliğin kabul edilmesiyle futbolun bir meslek dalına dönüşmesini ve gelişmesi sağladı (Güven, 1992).

Futbol oldukça önemli bir boş zaman etkinliğidir; ancak, futbol günümüzde kapitalist bir aktivite haline getirilmiş bir serbest zaman etkinliğidir diye tanımını yapmak daha doğru olacaktır. Dolayısıyla, futbolun oynanan bir oyundan çok seyredilen ve izlenen bir aktivite haline getirilmesi de bir akılcılaştırma örneği olarak değerlendirilmesi uygun olur (Kılınc, B. 2008).

2.10.2.1 Futbolun Geçirdiği Evreler

Halk oyunu olarak oynanan futbol günümüzde endüstriyel futbol adıyla bir iş alanına dönüşmektedir. Futbolun taşıdığı mistik, dinsel, sınıfsal özelliklerin yanı sıra, sembolik değerlerle kurduğu bağ, oyunun önemini arttırmaktadır. Profesyonelleşme süreci, sportif organizasyonları bir oyun özelliğinden çıkartıp, ekonomik düzeyde işleyen bir alana dönüştürmektedir. Bunun sonucunda, kapitalist düzenin değerleri

spora hakim olmuştur. Kazanma kültürü ve başarı isteği her türlü sportif değer in önüne geçmektedir.

Futbol, gün geçtikçe televizyon, sponsor ve reklamın oluşturduğu bir sistem içinde oynanmaya başlayan bir oyun haline gelmiştir. Futbolun bu üç farklı otoriteye göre belirlenmesi, onun özellikle televizyona olan düşkünlüğünü arttırmıştır. Bunun sonucunda daha çok kaynak yaratacak organizasyonların düzenlenebilmesi için, sporcular daha fazla çaba sarf etmekte ve daha çok sayıda maç oynamaktadır. Medyanın, futbol üzerindeki belirleyici rolünün artması sonrasında futbol, halka ait bir oyun olma özelliğini kaybetmiş ve üst sınıfların eğlencesi için oynanan bir oyun olmuştur

2.10.3 Futbolda Ticarileşme Karşıtı Anlayışlar

Taraftarların ticarileşme karşıtı hareketleri sermayeyi de hedef almaktadır. 2005 yılında Borsada kötü günler yaşayan Almanya'nın ünlü kulüplerinden BVL-Borussia Dortmund'un hisselerini satın alan İstanbullu işadamı Sadettin Saran taraftarların yoğun muhalefeti ve kamuoyu baskısı sonucu hisse oranını yükseltmeyi planlarken, elindeki hisseleri devrederek kulüple bağlantısını sonlandırmıştır.

Bu olayın benzeri medyada büyük yankı ile İngiltere'de 1998 yılında yaşanmıştı. Manchester United Kulübünü satın almak için teklif veren uluslar arası medya imparatoru Murdoch'un girişimi, oluşturulan bir taraftar hareketi tarafından gönüllülük esasına göre çalışılarak engellenmiştir.

Bir kampanya dâhilinde sürdürülen çalışmalarda; birçok tanınmış kişinin katkıları ve şehrin işadamlarının desteği yanında dünyanın çeşitli yerlerinden takımları kendi istekleri dışında sermaye guruplarınca satıl alınmış ya da el değiştirmiş başka kulüp taraftarlarının özverileri ile durdurulmuştur.

2.10.4 Futbolun Ayrıcalığı

Futbola görünmemiş yatırımlar yapıldı, ulusal ve uluslar arası platformlarda futbol yayın hakları en çok tartışılan konu oldu. FIFA ve UEFA gibi uluslar arası kuruluşlar, "ticarileşme" ve "Profesyonelleşme"nin etkilerine maruz kalarak radikal

yapısal değişikliklere onay verdiler. Dünya kupası yayın haklarındaki fiyat patlamaları gelişmeleri özetlemektedir;

- Fransa 1998 Kupasının Avrupa bölümü yayın haklarına 65 milyon DM
- Japonya / Kore 2002 organizasyonu 915 milyon DM'a pazarlanmıştır.
- Fiyat artışı % 1000 den fazladır (Waldhauser, 1999: 34).
- Futbol – TV beraberliği; siyam ikizlerine benzetilmekte, birisi olmadan diğeri çok zor yaşayabileceği savunulmaktadır.

2.11. Taraftar

Taraftarlar kulüplerinin faaliyetlerini madden ve manen destekleyen, kulübün hizmetlerini belli bir ücret ödeyerek satın alan, her zorluğa karşı takıma destek olmak için yurt içi ve yurtdışı maçlara giden kulübün gerçek pazarını oluşturan kitledir.

Taraftar ve seyirci arasındaki ilişki, seyircinin içerdęi sanatsal etkinlikler ve programlar gibi özel kavramlar nedeniyle biraz farklılık göstermektedir. Bu farklılığın oluşmasında ki en önemli etkenlerin başında; çağ'ların en önemli spor olaylarının başında yer alan ve bir tutku olan Futbol'dur. Futbol taraftarlarının sayısı, bilindiği üzere dünya genelinde diğer branşlara oranla oldukça yüksektir ve oluşmasında ekonomik, sosyo-kültürel yapı, sosyal ilişkiler gibi nedenler vardır. İnsanoğlunun kendini bir yere, bir gruba ait hissetme güdüsü doğuştan aile ile başlar ve devam eder.

Günay, Gökdemir, Güçlü ve Kaya (1996) yaptıkları araştırmada, takım tutma ve taraftar olmanın psikolojik anlamı ve bu olayın kişi hayatındaki yerini iyi bilmek gerekir. Bir taraftar tuttuğu takımın zaferini, kendisi için bir güvence ve övünç kaynağı olarak kabul etmekte, mağlubiyeti ise aksine, şahsi bir kayıp duygusuna sebep olarak görmektedir. Birçok izleyici, sportif organizasyonlara iştirak etmek için uzun zaman sarfederler, bilet kuyruğunda beklerler, kendi takımının oyununu seyrederek ve sonuca göre reaksiyon gösterirler. Taraftarların takımını ve sporcularını izlemesinde birçok sebep vardır.

- Onları izlemeye gitmekte kendini zorunlu hissetmek.
- Hoşlanmak
- ilişkili hissetmek (takım veya sporcuyla)

Ayrıca spor olaylarını televizyonda izlemek, gazete ve haber kaynaklarından takip etmek, devamlı onlarla ilgilenmekte taraftarlığın belirtileridir.

Bir taraftar için tuttuğu takımın işlevi, bir referans grubu olarak görülmekte ve onun başarısı, kendisi için bir tür güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır (Özbaydar, 1983)

Günümüzde bazı taraftarlar aylar öncesinden maç günlerini tespit etmekte, özel önemi olanların altını çizip kutsal bir gün gibi hafızalarına kazıtmaktadırlar. Belirlenen gün yaklaştıkça taraftarların yaşamlarının en önemli unsurları arasına bu futbol maçı girmekte, gündelik dilin önemli bir kısmına egemen olmaktadır (Bostancı 1999).

Futbol seyircisine Psiko-sosyal açıdan bakıldığında, günlük hayatlarının dışına çıkarak başka kimliklerle bu etkinliklere katıldığı gözlenebilmektedir. Futbol Seyircilerinin Özellikleri ve Davranış Tipleri; futbol taraftarının üyeleri arasında kısmi bir ilişki ve iletişim vardır. Bu, takım seyirciliğine dayalı bir ilişki olarak kabul edilmiştir. Bu günümüzde daha da belirgin bir hale gelmiştir. Teşkilatlanmaya ve ortak aktiviteye yatkındırlar. Seyirci kitlesinde bilinçli kişilik kaybolur, bilinçaltı ile hareket eden kişilik devreye girer.

Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de taraftarlık olgusu toplumumuz tarafından oldukça önem taşımaktadır. Futbol takımları arasındaki rekabet, taraftarlar için ülkenin çeşitli politik ve ekonomik sorunlarından da ilgi çekici olabilmektedir (Acet 2001).

Avrupa Futbol Taraftarları bünyesinde oluşturulmuş olan taraftar elçilikleri, taraftar olgusunun Avrupa'da ne denli önem arz ettiğini gözler önüne sermektedir. Seyirci Elçiliği olgusunun temeli İtalya'da gerçekleşen 1990 Dünya Kupası anında İngiliz ve Alman seyircilerin verdiği desteğe kadar gitmektedir. Sonraları bu konsept olgunlaşarak şu anki haline kadar gelmiştir. Dünyayı gezen fanatiklerin denk geldikleri problemlere çözüm bulmak ve onları desteklemek seyirci elçiliklerinin en önemli görevlerinden biridir. Son 20 yıldır seyircilerin karşılaştıkları sorunlara bulunan çözümler, Seyirci Elçiliklerinin önemini artırmaktadır. Seyirci elçiliklerinin en önemli özelliklerinden biri anında, güvenilir, güncel, tarafsız ve seyircilerin

çıklarlarını ilgilendiren bilgileri sağlaması olarak bilinmektedir. Seyirci Elçilikleri aynı zamanda seyircilerin spesifik ilgi alanlarıyla ilgili yardım ve asistanlık hizmeti sağlayarak, anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmak için aracılık etmektedir.

Seyirci Elçiliklerinin yaptığı iş bir güvenlik görevi olarak değerlendirilmemelidir. Taraftar Elçilikleri taraftarlar için bağımsız bir merkez olmak zorundadır, bu nedenle bu elçilikler ticari amaçlarla, sportif organizasyonlarla ve hiçbir politik organizasyonla ilişkilendirilmemelidir.

Taraftar Elçiliklerinin Temel Prensipleri:

- Bağımsız ve güvenli bilgi sağlarlar
- Kişisel bilgiler gizli tutulur
- Elçilikler tarafsız ve herkese açıktır
- Ticari bir şirketle alakası yoktur

Tüm taraftarları etkileyen kararların verilmesinde karar vericileri etkileyen en önemli etkenlerden biri de saldırgan tavırlardır. Maçlarda saldırgan tavır takınan taraftar, kulüp yöneticileri ve antrenörler karar vericileri doğrudan etkileyebilmektedir.

Pulur vd. (2004) tarafından yapılan çalışmada araştırmaya katılanların saldırganlığa yönelten unsurlar sorusuna verdikleri cevaplar şu şekildedir. (Pulur vd., 2004)

Tablo 1. Saldırganlığa Yönelten Unsurlar

Basın	% 6,5
Kulüp Yöneticileri	% 1,8
Hakemler	% 1,8
Karşı Takım Seyir.	% 4,4
Oyuncu Hataları	% 0,9
Teknik Adam	% 1,7
Amigolar	% 17,3
Hepsi	% 65,6

2.12. Seyirci

Bireylerin, kendine bir kimlik kazandırma ve destek arama çabası ve isteği sonucu ilgi alanında olan birtakım olayları, sportif müsabakaları ve sanatsal etkinlikleri izlemesiyle oluşmuş bir olgudur. Günümüzde insanların, günlük hayatlarında yaşadıkları sıkıntı veya durgunlukları giderebilmelerinde önemli bir rol üstlenen seyirci faktörü, içinde barındırdığı çeşitlilik ve bu çeşitliliğin beraberinde getirdiği Sosyo-Kültürel gelişimler ile kişiler üzerinde büyük önem arz etmektedir.

Erkal ve ark. (1998) yaptıkları çalışmada, sosyolojik olarak incelendiğinde seyirci; örgütsüz cemiyetler, toplantı sürekliliği kısa olan ve gerçek tamamiyetliği olmayan sosyal gruplar olarak ifade edilir.

Futbol maçları, bilhassa kalabalıkların içinde bireyin yok olması ve çeşitli uyaranların etkisiyle istenen veya istenmeyen toplu vakaların oluştuğu bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay, 1999)

2.12.1 Seyirci Türleri

Erkal ve diğerleri (1998) yaptığı araştırmada, seyre dayalı spor branşlarının neredeyse hepsi, özellikle de açık havada yapılanlarında, genelden özele doğru akseden bir özellik aranır. Spor karşılaşmalarında seyirci çokluğu benzer sesleri çıkaran ve aynı hareketleri yapan bir grup durumunda birleşir.

Günlük hayatlarında itidal sahibi ve oturaklı olan kişilerin, kalabalık ortamda aşırı hareketlere katıldıkları, kendini kontrol edemedikleri sık sık görülmektedir. Bu toplu bir heyecanın, bir zihinsel rahatlamanın belirtisidir. (Saçaklı, 1994).

2.13. Holigan

Toplumda az sayıda kişinin savunduğu görüşleri savunan kişiler psikolojik açıdan sapmış kişi olarak tanımlanır. Bu kişilerin fikirleri sapkınlık olarak görülerek

küçümsenmektedir. Sporda izleyicilerden olan holigan ekiplerde bu bağlamda aktivite gösteren bireylerdir. (Kuru, 2000,s. 139). Holiganlar için, tuttuğu takımın durumu önemli değildir. Onlar yalnızca etrafa zarar vermeye, birbirleriyle kavga etmeye önem verirler (Fişek, 1997).

Holigan; “seyirciliği şiddet boyutuna vardırın, çevreye zarar veren ve azgınca davranışlarda bulunan kimsedir” (Şahin, 2003,s.52). Holiganlık sosyolojik açıdan da incelenmelidir çünkü holigan olarak anılan kişiler futbol sporunu kullanarak toplumsal mesajlar da vermeye çalışmaktadırlar.

2.13.1 Holiganizm

Holiganizm, insan hayatında yer etmiş bütün kötü hislerin, fanatizm yoluyla dışa çıkması olarak isimlendirilebilir. Bir ülkede bir spor branşı, başka spor branşlarının çok üzerinde yer tutuyorsa; o ülkede fanatizm var diyebiliriz. Holigan sözcüğünün anlamı: “Gittiği ortamı dağıtan, içkici, şamatacı, haşarı bir karakter”dir. İnsanı en etkileyen şeylerden biri de bu durumların en çok İngiltere’de yani futbolun ana vatanında görülmesi.

Holiganizmin tarihteki en önemli ve üzücü olayı ise Heysel Faciasıdır. 29 Mayıs 1985’te Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finalinde Juventus ile Liverpool karşı karşıya gelirken, çıkan olaylar sonrası 38 İtalyan, 1 de Belçikalı taraftar hayatını kaybetmiş ve bu kötü güne Heysel Faciası denilmiştir. Maç günü İngiliz taraftarların saldırısına maruz kalan İtalyan taraftarlar, çıkan panik sonucu bir duvarın çökmesi ile sıkışmış ve olaylar maçın iptalinin bile düşünülmesine kadar varmıştır. Ancak Kenny Dalglish, Alan Hansen ve Mark Lawrenson’un sahaya çıkmak istememelerine rağmen UEFA yetkililerinin devreye girmesiyle maç oynanmıştır. Platini’nin 56. dakikada penaltıdan attığı gol kupayı Juventus’a getirirken, UEFA maçtan sonra İngiliz takımlarını 5 yıl boyunca Avrupa kupalarından men etmiştir. Liverpool’a verilen ceza ise 8 yıl.

Tablo 2. İngiltere Liginde futbol sahalarında meydana gelen olaylardan dolayı gerçekleşen tutuklama sayılarına ilişkin bilgiler.

Sezonlar	Premier Lig	1. Lig	2. Lig	3. Lig	Tüm Ligler
1986/87	2008	1700	926	878	5502
1987/88	2216	2136	866	929	6147
1988/89	2389	1747	1225	824	6185
1989/90	1857	2203	1151	734	5945
1990/91	1747	1710	411	251	4119
1991/92	2114	1328	1020	544	5006
1992/93	1647	1347	1081	513	4588
1993/94	1630	1359	782	456	4227
1994/95	1723	1227	674	226	3850
1995/96	1697	949	506	289	3441
1996/97	1759	891	626	301	3577
1997/98	1438	1173	468	228	3307
1998/99	1534	851	641	315	3341
1999/2000	1623	816	601	351	3391

Kaynak: NCIS (National Criminal Intelligence Service) nakleden University of Leicester, Sir Norman Chester Centre For Football Research, "Football and Football Hooliganism Fact Sheet 1"

2.14. Avrupa Futbol Taraftarları Ağı (FSE)

Avrupa Futbol Taraftarları ağı; Avrupa kıtasındaki 40 ülkenin taraftar üyelikleriyle oluşan bağımsız, demokratik ve halk merkezli bir ağıdır. FSE'nin temeli, uluslararası organizasyonlarda takım taraftarlarını bilgilendirmek ve onlara destek sağlamak için Uluslararası Futbol Destekçileri (FSI) adıyla toplanan uluslararası taraftar organizasyonlarına kadar dayandırılmaktadır.

FSE'nin şu anki demokratik, üyelik bazlı bir organizasyon haline gelmesi süreci ise 2008 Temmuz'unda, Britanya Futbol Destekçileri Federasyonu'nun Londra'da ilk Avrupa Futbol Taraftarı Kongresi'ne (EFFC) ev sahipliği yapmasıyla başlamıştır.

Tüm Avrupa'daki taraftarları ilgilendiren konuların tartışıldığı, Arsenal'in Emirates stadyumunda yapılan toplantı FSE ağının gelişimine büyük ivme kazandırdı. Bir sonraki yıl yapılan ikinci EFFC'de ırkçılık, cezalar, bilet

fiyatlandırması ve ticarileştirme gibi konuların tartışılmasının yanında; gerekli yasal işlemlerin yapılması ve FSE'nin resmileştirilmesi kararı alındı.

Üyelik hem taraftarlara hem de yerel ve ulusal seviyede faaliyet gösteren taraftar organizasyonlarına açık tutuldu ve FSE'yi daha ileri götürmek için bir komite seçmek amacıyla demokratik seçimler gerçekleştirildi. Avrupa çapında ilk kampanyalar başlatılırken, en dikkat çekici kilometre taşı UEFA'nın FSE'yi taraftar konularında diyalog partneri olarak tanıması oldu.

Football Supporters Europe (FSE) taraftar ağı aşağıdaki temel prensiplerin benimsenmesiyle şu anda 48 den fazla ülkede güçlenerek birlik olmaktadır:

- Etnik kökeni, yeteneği, din ve inancı, cinsiyeti, cinsel eğilimi ve yaşı içeren hiçbir bireysel ayrıma müsamaha gösterilmeyecek.
- Ne fiziksel ne de sözlü şiddet kabul edilemez
- Esas futbol taraftarlarının motive edilmesi desteklenecek.
- Fair play ve iyi yönetim gibi değerler içeren taraftar kültürüne ve pozitif bir futbola katkıda bulunmak temel prensipler olmuştur.

Avrupadaki bütün seyircileri kapsayan konuların ele alındığı, Emirates stadyumunda gerçekleşen toplantı, FSE'nin gelişimine çok katkı sağlamıştır. Bir sene sonra yapılan EFFC'de; raşizm, cezalar, bilet fiyatları ve sporun ticarileştirilmesi gibi konuların tartışılmasıyla birlikte, ilgili yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi ve FSE'nin resmileştirilmesi kararı alınmıştır.

Üyelik hem seyircilere hem de yerel alanda faaliyet yapan seyirci organizasyonlarına açık hale getirildi ve FSE'yi ileri taşımak için bir kurul seçmek amacıyla seçimler gerçekleştirilmiştir. Avrupa genelinde ilk kampanyalar başlarken, en dikkat çekici gelişme UEFA'nın FSE'yi taraftar yapılanmalarında iletişim ortağı olarak tanıması oldu. (<http://www.fanseurope.org/tr/about-fse/history-a-mission.html> Erişim Tarihi: 20/09/2012).

FSE rutin etkinliklerinin yanı sıra her yıl farklı bir ülkede olacak şekilde taraftar kongreleri düzenlemekte, farklı görüşlerden birçok taraftar, akademisyenler, yöneticiler bu kongrelere yoğun katılım göstermektedirler. Bu kongrelerden bazılarında aşağıda yer verilmiştir;

2.14.1. EFFC Kongreleri

Avrupa'nın en büyük bağımsız taraftar oluşumu Football Supporters Europe (FSE) tarafından, her yıl farklı bir ülkede olmak üzere Avrupa Futbol Taraftarları Kongresi (EFFC) düzenlenmektedir.

2.14.1.1. Londra 2008

2008 yılında Londra'da yapılan kongrede; taraftar kültürünün holiganizm üzerindeki etkisi, bilet fiyatları, kulüp Ceo'larının taraftar üzerindeki etkisi gibi başlıca konular tartışılmıştır.

2.14.1.2. Hamburg 2009

2009 yılında Hamburg'da yapılan kongrede; Avrupa'da futbol taraftarları için yapılan yardım kampanyaları, tribünlerde holiganizmin ateşlenmesinin sebepleri, futbol taraftar kültürü içindeki azınlıklar gibi konular ele alınmıştır.

2.14.1.3. Barcelona 2010

2010 yılında Barselona'da yapılan kongrede; Futbol'un bayan taraftarları, maçlardaki sağlık ekiplerinin ihtiyaçları ve futbolun ülke ekonomilerine olan katkıları konuşulmuş ve tartışılmıştır.

2.14.1.4. Kopenhag 2011

2011 yılında kopenhag'da yapılan kongrede; maçlarda ki yetersiz güvenlik önlemleri ve çözümü, medyada holiganizm, Sporda şiddetin ana sebepleri gibi konular ele alınmıştır.

2.14.1.5. İstanbul 2012

Kongrede ele alınan gündem maddeleri aşağıdaki gibidir;

- Biletleme
- Ceza Kriterleri
- Saldırgan Davranışlar
- Güvenli Mevki
- Aşırı Kültür

Kongrede ele alınan gündem maddeleri değerlendirilirken, konuşmacıların ortak düşünceleri aslında futbolun ve taraftarın ortak sorunlarına da ışık tutmuştur. Örneğin güvenlik önlemlerinin tartışıldığı bölümde; Stadyumlarda şiddeti ve ayrımcılığı önlemeye yönelik güvenli alanlar oluşturulması gerekliliği konuşulmuştur. Ayakta durma alanlarının yasaklanması veya oyunda sürekli olarak genişleyen ticari istismardan dolayı maçların seyir ortalamasında da düşme yaşanmıştır. Taraftarların, Sorunları çözmek için kendi kendini yönetme veya aktif rol oynama çabalarının genellikle görmezden gelindiği de dile getirilmiştir.

Kulüpler ve taraftarlar arasında yapıcı bir diyalogun, futbolun içinde bir atmosfer yaratmanın temeli olduğu ve para cezalarını ve diğer cezaları engelleyen stadyumların varolması gerektiği vurgulanmıştır.

Avrupa'da çeşitli ülkelerde kulüp kurulları ve liderler arasındaki cezai anlaşmalar hakkında söylentiler düşünülmüş stadyum grupları, stadyum görüntüsü ile birleştiğinde, stadyumun içinde neredeyse hiç bayan taraftar bulunmadığı gerçeği, Türkiye'nin İslam dini hakim bir ülke olmasıyla birleşince Avrupa müsabakalarında İslamofobia'yı maalesef ön plana çıkarmış ve istenmeyen olaylara sebep olmuştur.

Panelde bir diğer başlıklardan biri de Karaborsa biletler; Karaborsa biletleme sorununu ozmek için kendiliğinden yaratıcı bir şekilde mükemmel bir örnek Martin Wolter tarafından sunuldu. Hamburg'da FC St. Pauli'de taraftarlar, karaborsa satıcılarını herhangi bir şiddet kullanmadan görünür hale getirmeye karar verirler. Karaborsa satıcıları, stadyumun önündeki taraftarlar tarafından yüksek sesle takip edilerek kamuoyuna deşifre edilir ve utandırılır ve sorun kendiliğinden özölmüştür. Yani Taraftarların, sorun ortak hale geldiğinde tepkilerini ortaya koyarken birlikte hareket ettikleri görölmüştür.

Panelin bir diğer bölümünde “Para Tutkuyu Satın Alamaz” başlığıyla konuşmacılar taraftarlara seslenerek onlardan iyi bir taraftar olmanın gereklerini şöyle özetlemişlerdir;

- FSE Forumundaki bilet sayfasında deneyimlerinizi yayınlayarak bilgi edinmeye yardımcı olun
- Vize zorunluluklarının ne şekilde aşılabileceğini ve kısa vadede yaratılma olasılığının olup olmadığını öğrenin. ‘Spor etkinliği’ vizesi AB'den ihtiyaç duyulduğu için ve sadece futboldan daha büyük olduğu için ciddi politikalar içerir.
- Dışlanmadıklarından emin olmak için çocuklar ve yaşlılar için daha düşük fiyatların belirlenmesi için bir teklifte bulunun.
- Sayılarda transparanlık için adımlar atın. Spor organizasyonları devlet organlarıyla aynı muameleye tabi tutulmalıdır. Sponsorlara ve hayranlara giden biletlerin sayısında tam bir şeffaflık elde etmeye çalışın.
- Yüksek fiyatlandırma tespit edilmiş ve ispatlanmış ise taraftarların zorunlu tazminat elde edilebilmesi için yasal düzenleme talebi oluşturun
- Futbolda adil fiyatlandırma ihtiyacına yönelik farkındalık yaratın.
- Uzaktaki maçlar için özel fiyat belirleme teklif edin, böylece popüler kulüplerin hayranları ekibini uzakta da olsa takip etmek için yüksek fiyatlar ödemezler.
- Stadyum kapasitesinin yüzdesinin her zaman erişilebilir olup olmadığını sorun. Biletler, stadyumun tüm bölümlerinde aynı olmalıdır.

Dünya çapında haber değeri taşıyan ve 2011 yılında Türkiye’de başlayan 3 Temmuz şike süreci, 2012 yılında İstanbul’da düzenlenen kongrede de kendine yer bulmuş ve uzman görüşlerine yer verilmiştir. Kongere’de konuşan konuşmacılar futbolun tüm aktörlerinin taraftarların da bulunduğu bir ortamda toplanması gerektiğini sorunların ortak paydada toplanıp çözüme kavuşması gerektiğini dile getirmişlerdir. Bunun yanında taraftar kültürünün endüstriyel sorunlarla boğuşması ve bu sorunların nasıl aşılması gerektiği ana başlıklar olmuştur.

Kongrede konuşan TFF Genel Sekreter Yardımcısı Orhan Ertanhan; Seyircilerin maç günü yaptıkları harcamalar, kulüp gelirlerinin 3’te 1’ini oluşturmaktadır. Futbolun ulaştığı bu finansal tepe, gerçek futbol seyircisinin takımına sağladığı destek ile mümkün olmuştur.

“UEFA Finansal Fair Play ve Kulüp Lisans Talimatı”nda yer alan ’Her kulübün bir taraftar sorumlusu ataması gerekliliğini de hatırlamakta fayda var.

Kongrede konuşan bir diğer isim de William Gaillard idi; bir konudan bahsetmek istiyorum; şike konusu. Medyayı takip edenler bileceklerdir şike yalnızca futbolda değil, diğer spor dalları için de ciddi tehlike halini almıştır. Biz aktif bir şekilde yetkililerle birlikte çalışıyoruz. Onlar, bu mevzularda ve organize suçlarda aktif bir taraf olarak görülmektedir. Ulusal düzeyde bu konu ile yakından ilgileniyoruz. Bu konunun suç olması için çalışmaktayız. Alkol veya Sigara kaçakçılığı gibi organize bir suç varsa, şike de bunlardan biri olmalıdır. Şikede de yüksek gelirlerin olduğu organize suçlar işleniyor ve cezalar çok az. Şikenin organize suç haline gelmesi hususunda henüz ortak bir paylaşım bulunmuyor. Sizler bu konuda ülkelerinizde etkili olabilirsiniz diye düşünmekteyim. Meclis üyeleri ve milletvekilleriyle irtibata geçilmeli ve bunun bir suç olduğu onlara anlatmalıdır. Yani bir maç oynanırsa, maçın skoru düdüğ çalındığında herkes tarafından aynı anda bilinmeli. Bu olmadan futboldan bahsetmek mümkün değildir. Bu da sporun bütünlüğü için büyük bir tehlikedir. Futbol, ekonomik krizin kurbanlarından bir tanesi olarak görülmektedir. Bazı ligler ve kulüpler giderek büyük zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu ekonomik buhran şike yapan insanlara olanak sunmaktadır. Birçok oyuncu epeydir paralarını alamamaktadır.

Bu da her türlü spekülasyona ortam sağlıyor. Bu, sevdiğimiz oyun olan futbol ve diğer branşlar için tehlikeli olmakta ve bununla hep birlikte mücadele etmemiz gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Futbolda şike, yozlaşmanın yanı sıra, yarışmayı tehlikeye sokan bir element olmaktadır. Gittikçe artan şike olayları son zamanlarda, sporun sosyal ve kültürel değerlerine zarar vermiştir. Bunun ötesinde, şike amatörden üst liglere kadar futbol ekonomisine büyük bir tehdit oluşturmuştur.

Sorulması gereken sorulardan bazıları; Şike futbolu doğrudan ve dolaylı olarak nasıl etkilemektedir, bu etkileşim ne kadar derindir ve bundan kurtulmanın en etkili yolu nedir? Taraftarlar bu sorunun çözümünü oldukça kısıtlı görmektedir. fakat gerçekten bu sorun çözülebilir mi ve bu çözüm noktasında taraftarın rolü ne olabilir istesek te istemesek te, modern futbol bu büyük hareketten etkilenmiştir. Bir tarafta gelişen teknolojinin taraftara sağladığı yararlar, diğer tarafta küreselleşen ve ticarileşen futbolun şike ile mücadelesi, bunların tümü apayrı bir çalışmaya konu olacak olgulardır.

Ticari anlamda yozlaşmanın etkileri nelerdir ve bu etkilerin geleceği neler olabilir, Yalnızca bazılarınin hatalı davranışından dolayı tüm seyircilerin cezalandırılmasıyla sonuçlanan olaylar, sadece yerel değil aynı anda internasyonal düzeyde, her geçen gün artmaktadır.

Bu cezalandırmaların çoğu, birçok kişi açısından orantısız olarak nitelendirilmektedir. Amacımız cezalandırmaların bir ihtiyaç olmaması için stadyumlarda uygun ortamı yaratmaya katkıda bulunmaktır.

Rakibi eleştirmek, epeydir Avrupa ülkelerinde seyirci gruplarının sloganlarının kaynağı olmuştur. Yönetime veya futbolculara hakaret etmek, rakip taraftarı öfkelenmek gibi kavramları, çoğu taraftar futbol kültürü olarak görmektedir. Ancak bunun yanında, yeni çıkan bazı yasalar birçok ülkede uygulamaya alındı ve saldırgan hareketler cezalanabilir hale getirildi. Bu durumda UEFA tarafından tespit edilen olaylarda oldukça yüksek bir ivme görülmektedir.

Futbol anlamında saldırgan hareket nasıl anlatılabilir veya anlatılmalıdır? İlgili yasalar futbol kültürüne nasıl bir tehdit oluşturuyor? Seyirciler, yöneticiler ve aktivist gruplar ile bir tartışmaya girmek ve seyircileri içine alan olayların sınıflandırılması anlamında, böyle bir terminolojinin uygulamaya konmasıyla karşılıklı anlamaya ve daha büyük bir ölçülülük, yasallık ve şeffaflığa katkıda bulunmak istiyoruz. Futbol türediğinden beri, setler taraftar kültürünün gelişiminde büyük bir yer almıştır. Kale arkasındaki bekleme alanları, stadın “ucuz ve paketlenmiş” kısmından birçok stadın kalbi haline getirildi. Yıllar boyunca trajik olaylar, kötü yapı ve bu alanları güvenli hale getirmede dikkat eksikliğinden meydana gelmiştir. Avrupa düzeyinde, bu bekleme alanlarından toplu bir yasağa sebebiyet verdi ve birçok ülkede önemli liglerde. Güvenli bekleme seyirciler açısından iyi kullanılmış bir ifadedir. Birtakım yöneticiler, maçı izlemek için gönüllü olarak ayakta olan insanların varlığından haberdar değiller. Bazı taraftar ise oturduğu yerden maçı izleyenleri düşünemiyor

Bazen yeni bir ülke keşfetmek bir maç bileti almaktan daha kolaydır. Ödemek zorunda olduğun fiyat nedir ve doğru bilgiyi nereden alırsın?

Rezerve bilet imkanı olacak mı ve bunları nasıl alırsın? Biletler karaborsaya düşmeden taraftarlara ulaşacak mı? Öncelikli biletler ve bunların engelli seyircilere tahsis edilmesi için ne düşünüyorsunuz? Ulaşılabilir futbol iyi bir biletleme sistemi ile başlar.

Yeni bir ülke keşfetmek için çabalamaktansa maça gitmeyi tercih ettiğimiz için, taraftarların bu konu üzerinde konuşma gereksinimi vardır.

2.14.1.6. Amsterdam 2013

Kongrede genel olarak deplasman maçları, seyahat kısıtlamaları, EURO 2020, üst aramaları, milli takımlar, bilet fiyatları gibi son yılların popüler sorunları ele alınmıştır.

2.14.1.7. Bologna 2014

Kongrede; Futbol taraftarlarının toplumsal protesto hareketlerindeki rolü, Futbolda kareografi ve destek hazırlıkları, futbol taraftarlarını etkileyen baskı'nın sebepleri ve çözümleri, Uluslararası büyük futbol organizasyonları ve insan hakları ihlalleri gibi konular ele alınmıştır.

2.15. FATAB

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinden bir grup gönüllü öğretim elemanının önderliğinde Futbolda Aktif Taraftarlar Birliği (FATAB), futbolda taraftarlık anlayışına yeni bir perspektif kazandırmak, bir hastalık olan "ırkçılık" – "ayrımcılık" – "aşağılamak" gibi toplumsal sorunlarla mücadele etmek, kamuoyu oluşturmak, bilinçlendirmelerde bulunmak, eksikleri gidermek üzere çalışmalar başlattı. FİFA, UEFA, TFF, TMOK, GSGM vb. gibi çatı yapıları ile işbirliği kurarak Avrupa Birliği perspektiflerinde bir bilinçlendirme ve eğitim programları hedeflemektedir.

FATAB, futbolda toplumsal bir farkındalık yaratmak için çeşitli kampanyalara öncülük yapmak eğilimindedir. Futbolda Aktif Taraftarlar Birliği, bilinç düzeyi

yüksek bir toplum yaratma konularında üzerine düşen sosyal sorumlulukların bilincinde hareket edecektir.

Hızla ticarileşen futbolda sermayenin kontrolsüz hücumları karşısında taraftarın tarihten gelen bir takım hakları yok sayılmakta ve gelişen süreçte futbol gösterisinin merkezindeki kalabalıklar değersizleşmekte, sadece kendisine biçilen rolü kabullenmeleri beklenmektedir.

(<http://www.fatab.org/ksayfalar/sayfa/11/47/hedefler> Erişim Tarihi: 02/09/2018.)

Spor, Avrupa'nın en büyük sosyal hareketidir, kitleleri birleştirici ve kaynaştırıcı özelliğinden dolayı da özel bir önemdedir. Ulusal sınırları aşan popülaritesi, birçok sivil toplum kuruluşlarının ilgi alanına girmesi ve uluslar arası toplumsal birlikteliğe olan katkılarından dolayı Avrupa Parlamentosunca, Avrupa Entegrasyon sürecine katkıları dikkate alınarak politik yönden desteklenmektedir (Tokarski, 2001: 5-6).

AB Spor komisyonunca Roma bildirisinde; sporun toplum için oynadığı rol açıkça vurgulanmakta; toplumsal yaşamda, iletişimde, entegrasyonda, ortak yaşamı teşvik edici yönü ile sağlık, eğitim, çevre alanlarında etkin bir değer olarak tanımlanmaktadır (De Keper, 2001:12-13).

2.16. Taraf-der

Taraftar Hakları Derneği, tüm dünyada büyük bir keyifle izlenen futbolun en değerli unsurunun taraftarlar olduğuna inanmaktadır. Taraftar davranışları, içinde buldukları coğrafyanın sosyo-kültürel özelliklerinden bağımsız bir şekilde değerlendirilemez. Taraftarlar, ülke kültürünün bir parçası hatta aynasıdır. Bu ayna evrensel resimleri yansıttığı gibi, bölgesel farklılıkları da içinde barındırır. Bu anlamda farklı takımlara gönül veren taraftarların renkleri korkulacak, önlem alınacak değerler değil aksine çok kültürlü olmanın onur duyulacak bir zenginliğidir.

Futbolun endüstriyelmesi, futbol kulüplerinin bir şirket gibi yönetilmesine, devamında da bu futbol kulüplerinin taraftarlarının ticari bir değer olarak görülmesine yol açmıştır. Bu durumun yarattığı siyasi, ekonomik ölçüler futbol kulüpleri ve dolayısıyla da taraftarlar arasındaki ilişkileri koparmış sonuç olarak ta sistem kendi yarattığı canavara kanunlar ve kolluk kuvvetleri vasıtasıyla önlem alma ihtiyacını hissetmiştir. Bu süreçte; bazı futbol kulüpleri, sosyal gruplar ve topluluklar

futbol dünyasından uzaklaşıp yalnızlaşırken, bazıları da yapay başarılarla ödüllendirilmiş; ancak, ırkçılık, şiddet, adaletsizlik ciddi problemler olarak var olmaya devam etmiştir.

Futbol taraftarlarının adil oyuna, seyir güzelliğine inancı zedelenmiş; bir şirket mantığıyla yönetilen futbol kulüpleri ve taraftarları, kazanmazsan bir hiçsin mantığıyla zehirlenmiştir. Şike, teşvik primi, siyasetin futbol içinde baş aktör olması gibi unsurlar da varolan yapının hastalıklı çocukları olarak dünyamıza girince bu oyunun en masum ama en önemli unsuru olan taraftarlar, bırakın rakip takımları kendi takımlarına bile şüpheyle bakan bir konumda bulmuşlardır kendilerini.

Taraftarların kısaca belirttiğimiz bu unsurlar çerçevesinde tanındığı, endişe ve isteklerinin dikkate alındığı, kulüp yönetimlerinde, ülkenin futbol politikalarında söz verildiği, diyalog kurularak karar alma mekanizmasının bir parçası yapıldığı ülkelerde ortaya çıkan problem sayısının gözle görülür şekilde azaldığı ise açıkça görülmektedir. Bu durum futbolu ve kulüpleri daha çekici hale getirirken; maça gitme oranlarını arttırmış, futbol alanlarındaki atmosferi iyileştirmiş, toplumun oyuna etkin biçimde katılımını sağlamıştır.

Taraftar Hakları Derneği'nin ana kuruluş amacına göre; çözüm, baskılar ve yasaklarla değil; taraftarların inisiyatif alanlarının genişletileceği demokratik uygulamalarla mümkündür.

<http://www.taraftarhaklari.org/taraftar-haklari-dernegi-bildirisi>

2.17. Avrupa Birliğinin Spora İlişkin Karar ve Önlemleri

Sporda şiddet ile ilgili ilk ciddi adım kurucuları arasında Türkiye'nin de bulunduğu Avrupa Konseyi'nin tavsiye kararları ile atılmıştır.

TBMM Araştırma Komisyonu (2011) raporuna göre, Avrupa Konseyinin spordaki şiddet olaylarıyla mücadele konusundaki çalışmaları, 1985'te yaşanan Belçika'nın Heysel Stadi'ndeki facia ile hızlanmış; "Sportif Karşılaşmalarda ve Özellikle Futbol Maçlarında Seyircilerin Şiddet Gösterileri ve Taşkınlıklarına dair Avrupa Konvansiyonu'nun 19 Ağustos 1985 tarihinde imzalanmaya başlaması ile yürürlüğe girmiştir.

Türkiye bu kararları 25 Eylül 1986 tarihinde imzalamış ve 1991 yılında iç hukuka dâhil ederek sporda şiddet konusunda ciddi adımlar atmaya başlamıştır.

Konvansiyon tarafından alınan kararlar yedi başlıkta toplanmıştır.

1. Spor Güvenliği ile İlgili Koordinasyonun Sağlanması: Bu bölümde hem ulusal hem de yerel düzeyde koordine olunması tavsiye edilmektedir. “Spor Güvenliği Koordinasyon Kurulu” kurularak, ulusal düzeyde koordinasyonu sağlaması ve ülke de konu hakkındaki politikaların sağlanması; yerel seviyede ise gerekli önlem ve tedbirlerin alınması tavsiye edilmektedir. Yerel yönetimlerle birlikte içişleri bakanlığı, polis teşkilatı ve federasyonların uyması gereken yükümlülük ve sorumluluklarının anlaşılır bir dille yazılı bir şekilde ortaya konması gerektiği vurgulanmaktadır.
2. Konvansiyonu temel alan ulusal mevzuatın oluşturulması; Mevzuatta, yasaklı olan fiillerin ve bunların yapılması sonucunda verilecek cezai yaptırımların açık ve net bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir. Kamuoyuyla paylaşılması gereken cezai yaptırımların tam ve net olarak açıklanması sağlanmalıdır.
3. Polisiye Güvenlik Önlemleri: Polis teşkilatında sporda şiddet olayları hakkında uzman bir birim oluşturmak, polislerin kitle hareketi hakkında eğitilmesi, uygun önlemlerin alınması anlamında kritik bir öneme sahiptir. Kendi içerisinde polislerin oluşturacağı bir koordinasyon birimi, hem saha içerisinde hem de stat çevresinde görevli olan sorumlularla, taraftar temsilcilerin yanı sıra seyircilerle de koordinasyon içinde olmalıdır. Polislerle birlikte adli birimlerinde, kişilerin verilerinin gizliliğini koruyacak biçimde bilgi bankaları kurması sağlanmalıdır.
4. Statların Yapısal ve Teknik Özellikleri ile İlgili Önlemler: Müsabakaların oynanacağı alanlarda oluşabilecek teknik ve yapısal sorunların giderilmesine teşvik edilmektedir. Statların modern statlara uygun bir şekilde yapılması veya düzenlenmesi, hizmet kalitesinin artırılması ve giriş-çıkış bölümlerinin kontrolünün sağlanması gerekmektedir.
5. Seyirci Yönetimine İlişkin Önlemler: Müsabakaların düzenlenmesinden sorumlu olanlar ile spor kulüplerinin uyması gereken sorumluluklar ve kulübün yetkilerinin belirlenmesi, özellikle risk teşkil eden maçlarda rakip taraftar grubuna tribünde farklı

ve güvenli alan verilmesi, Konvansiyonun titizlikle üzerinde durduğu maddelerdendir. Özellikle karaborsanın önüne geçmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınması için, bilet satış ve kontrolüne, biletlerin teknik özellikleri gibi hususlarda Daimî Komite'nin almış olduğu tavsiye kararları bulunmaktadır. Steward adı verilen görevli birim sayesinde statlar içerisinde seyircinin doğru yönlendirilmesi sağlanacak ve yardım çağrısının gelmesi durumunda hızlı bir şekilde müdahale edecek olan bu birimin, polisten dışında olmakla beraber, onu destekleyen bir yapıda olması gerekmektedir.

6. Sosyal ve Eğitsel Önlemler: Ülkelerin, sporla ilgili politikalarını net bir şekilde belirtmesi tavsiye edilmektedir. Taraftarlarla olan ilişkiler konusunda tavırların açık ve net bir şekilde belirlenmesi ve bu anlamda taraftarların, spor kulüplerinin ve sporla ilişkili kuruluşların hakları ve sorumluluklarının belirlenmesinin sağlanması; futbolun içindeki tüm paydaşların içinde olduğu katılımcı bir politikanın uygulanması önerilmektedir. Her kulübün taraftarlardan sorumlu bir yönetici belirlenmesi, taraftar grupları ile iletişim kurulması, onları eğitici organizasyonlar düzenlenmesi önerilmektedir.

7. Uluslararası İşbirliği: Konvansiyonda yer alan ülkelerdeki uygulamaları izlenmek ve tavsiye kararları hazırlayarak onaylamak, uluslararası önemli şampiyonalar sırasında iş birliği sağlamaya katkıda bulunmak Daimî Komite'nin görevleri arasında yer almaktadır.

2.18. Seyirci Biletleri ve Tepkiler

Sporun ticarileşme sürecinde epeyce yol katetmesinin doğurduğu sonuçlardan biri de bilet fiyatları ve basılan biletlerin dağılımlarıdır. 2006 yılında yapılan dünya kupası maçları için yaklaşık 3 milyon bilet basılmış bu biletlere talep çok olunca çekilişle bilet satma yöntemine geçilmiştir. Buna rağmen 3 milyondan fazla biletten ortalama yalnızca 400 bin civarı bilet doğrudan taraftara satılmış, kalan biletler; kurumlar, sponsorlar, medya, VIP'ler ve Alman Futbol ailesi arasında dağıtılmıştır. Taraftar grupları bu durum karşısında olayın merkezinde taraftarların olduğunu söyleyen ancak basılan biletlerden çok küçük bir kısmını kendilerine satışa sunan organizasyon ve karar vericilere tepki göstermişlerdir.

Grup liderleri ve yöneticileri dönemin Almanya Cumhurbaşkanına bizzat giderek durumu arz etmiş ve taraftarlar açısından eskiden beri süregelen bu gibi olaylara önlem alınmasını rica etmişler ve istekleri alman devletince dikkate alınmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizde de sıkça karşılaştığımız bu sorunları dile getirmek adına taraftar gruplarının istek ve ihtiyaçlarını resmileştirerek devletin ilgili organlarına iletmeleri ve bu ihtiyaçların gerçekten karşılık bulabilmesi için ortak paydada buluşması gerekliliği bir kez daha önem kazanmıştır. Sadece bu örneğe bakılarak futbolun ticarileşme sürecinde ne kadar yol aldığını görebiliriz.

Tablo 3. Almanya 2006 Dünya Kupasında Pazarlanan Tüm Biletlerin Dağılımı
Alıcı Bilet Adeti Yüzde Oranı (%)

Serbest Pazarlanan	913.000 31,2
Sponsorlar	555.000 19,0
Turnuvaya Katılan Federasyonları	468.000 16,0
Alman Futbol Federasyonu	389.000 13,3
VIP-Davetliler	347.000 11,9
Turnuvaya Katılmayan Federasyonlar	191.000 6,5
TV-Yayın Halkları Sahipleri	64.000 2,2
Genel Toplam	2.927.000 100,0

Kaynak: <http://www.sporbilim.com/dosyalar/Mugla%20Bildiri%202.pdf> sayfa:961

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Bu çalışma nitel bir çalışma olup araştırmada uzmanlarla mülakat analiz yöntemi kullanılmıştır.

3.2. Örneklem

Mülakatlarda toplanan veriler ile konu ile ilgili dökümanları içerikleri bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama

Alanında uzman kişilere tarafımca analiz edilmiş ve hazırlanmış olan sorular yöneltildi ve mülakat ses kayıt cihazıyla kaydedilerek uzman cevaplarının kritik noktaları analiz edilmiştir.

1. Türkiye’de bireylerin aktif taraftar olmasının nedenleri sizce nelerdir?
2. Türkiye’de birçok farklı futbol taraftar yapılanması olmasına rağmen bu yapılanmaların tek bir çatı altında toplanıp birlikte hareket edememelerinin sebepleri nelerdir?
3. Ülkemizdeki Taraftar yapılanmalarının bir olup birlikte hareket etmelerinin faydaları neler olacaktır?
4. Avrupa’daki taraftar yapılanmalarını (FSE, Baff vs) ve devletlerin bu yapılanmaları desteklemesini nasıl değerlendiriyorsunuz?
5. Sizce ülkemizde bu taraftar yapılanmalarına hem hükümet kanadından hem de toplumsal kanattan yeterli desteğin verilmemesinin nedenleri nelerdir?
6. STK ların hükümet politikalarının belirlenmesinde ki rolü ve önemi nedir?
7. 6222. Madde ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

8. E-bilet uygulamasına geçilmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?(Görüştüğüm birçok kulüp başkanı ve antrenör bu uygulamanın bir çeşit fişleme olduğu ve taraftar sayısında azalmaya yol açacağını savunuyorlar bu konuda ne düşünüyorsunuz?)

3.4. Etik

Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Eğitim Bilimleri Etik Kurulu'nun 25.08.2015 tarih 3-2015/18 sayılı kararıyla onay almıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, futbol taraftar yapılanmalarında yönetici pozisyonlarında görev yapmış ya da yapıyor olanlar ve taraftar gruplarının temsilcileri ile aynı konuda akademik çalışmalar yapmış olanlar ile sınırlıdır.

3.6. Verilerin Analizi

Uzmanlarla Mülakat tekniği kullanılarak yapılan analizler, mülakat esnasında uzmanlara sorulan sorulara verilen cevapların ses kayıt cihazıyla kaydedilmesi ile yapılmış ve olgunlaştırılmıştır.

4. BULGULAR

Tezin araştırma yöntemlerinden biri olan uzman görüşlerine, araştırmaya konu olan alanda sınırlı sayıda literatür olduğu için detaylı olarak yer verilmiştir. Bunun yanında tezin hipotezlerini oluşturan bazı soruların uzmanlara sorulmamış olması alanda Avrupa'nın öncülüğünü yapan FSE'nin faaliyetlerinin yeterince tanınmamış olması ya da Türk medyasında kendisine yeterince yer bulamamış olmasından kaynaklanmaktadır. Alanında uzmanlık sahibi yazar ve akademisyenlerin, belirlemiş olduğum 8 adet soruya bilgi, birikim ve deneyimleriyle cevap vermeleri ve bu cevapların tarafımdan analiz edilmesidir. Uzmanların birçoğu teze konu olan alanda eskiden günümüze birçok deneyimi hem sahada yaşamış hem de yazılarında okuyuculara aktarmışlardır.

4.1. Uzman Görüşleri

Uzmanlarla yapılan Mülakatlarda veri toplama bölümünde belirtilen sorular kullanılmıştır.

OĞUZ TONGSİR

1974 yılında Milliyet gazetesinde Abdi İpekçi'nin yanında gazetecilik mesleğine adım attı. Daha sonrasında Hürriyet gazetesinde Çetin Emeç ile çalıştı. Yıllarca çeşitli gazetelerde politika muhabiri olarak çalıştı. Bu süreçten sonra talep üzerine spor haberlerine geçti. Yaklaşık 40 yıl spor yazarlığı görevini ifa etti. Gazetelerden sonra özel televizyon kanallarına geçti. İlk olarak Kanal 6'da programlar yaptı. Sonrasında Kanal D'de çalıştı. Oradan da Show TV' de transfer oldu. Yayın hayatında Beyaz Tv, Ligtv, futbol gündemi gibi spor programlarında sunucu-yorumcu olarak görev alan eski Galatasaray muhabiri olan Oğuz Tongsir son olarak TRT Spor'da haftada bir program yaptı.

Oğuz Tongsir, halen Haliç Üniversitesi'nde hocalık yapmaktadır. TSYD başkan yardımcılığı da yapan Tongsir, aynı zamanda Gazeteciler Cemiyeti üyesi ve derneğin yönetim kurulunda görev yaptı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin 13-Aralık-2016 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurulunda Oğuz TONGSİR yeniden başkan seçilmiştir.

Cevaplar;

Bireylerin taraftar olmasının nedeni biraz bana göre bir taraftan yana olma duygusu ben hep böyle değerlendirdim yani Türk toplumunun yapısında bu var mesela O ses Türkiye yarışmasını acun yapıyor, bir Survivor keza aynı kendine bir favori seçersin. İnsanlar bazen tesadüf eseri karısını boşar ailesini terk eder, o artık sonra hep böyle gider çok fazla onun kültürel tarafını aramak gerekmez diye düşünüyorum yani öyle bakmazlar insanlar zevkine göre bakarlar, başlarından geçen bir olaydan etkilenmiştir veya ailelerinden gelen onun da büyük bir etkisi var ailelerinden gelen yapıyla ilgili eğer benimkini sorarsan ben futbolcudan etkilenip futbol taraftar olmuşumdur, bana göre çoğuna göre yapısına göre ama toplumumuzda bir taraftan aidiyet duygusu vardır.

Yani tabi ki ben beğenirim hoşuma gider de ama böyle birşeyin olacağını pek tahmin etmem ben, yani ben hayalci değilim fazla hayal görmem yani gs, fb, ts taraftarını bir araya nasıl getireceğini merak ediyorum yani tr de bu iş biraz zor taraftar bu işe sadece paso bilet yok öbür taraftan taraftar sıkıntıları düşünmüyorum başka taraftan bakıyor olaya kendi takımı ile ilgili bütünleşme ile ilgili bakıyor o kendini futbol seyircisi olarak değil de taraftar başka birşey ayrı başka özellikte olan Türkiyede ki sıkıntı da burada zaten anlatabilir miyim; Türkiyede futbol sevgisi yok Türkiye de taraftar var yani bir takıma peşinden koşma duygusu ama dediğin gibi başka ülkelerde bir futbol temaşa oyunu olduğu için onun keyfini çıkarmak için maçlarda arkasını dönüp maçı hiç seyretmeden maçı bitiren taraftarları gördüm hep çok tanık olmuşumdur çok vardır arkasını döner maçın skorunu bilmez onu kendine bir misyon edinmiştir, bir çatı altında toplanabileceğini hiç sanmam ama yapılırsa tabi ki güzel bir şey böyle bir yapılanma olursa

Futbola katkısı şu olabilir, bir kere tabi ki birlikte hareket etme işi farklı şeyler bir bütün olması da federasyonların olayı bakışına yol açar mesela düşünebiliyor musun fb ile gs taraftarı birleşmiş onun karşısında dediğini yapmak potansiyeli akıtan yani alıcı kitle o, senin düşüncen çok güzel tabi ki keşke uygulanabilse böyle bir şey ama çok zor, ama olsa çok engeller aşılabılır diye düşünüyorum, bir; saha olayları bitebilir kendi aralarında bir cezalandırma yöntemi oluştururlar otokontrol

olması çok önemli bir şey ama belki konuşmalarda böyle karamsar konuşuyorum da o kültüre ulaştık mı bilmiyorum otokontrol sisteminde zorluk çıkarabilir tribün fiyatları düşer seyirci arasındaki olaylar kapanır, seyirci maça daha fazla gelir şimdi biz sıkıntımız şurada biz seyirci olarak basında sıkıntı görüyorum kadının girmediği yerde bir şey olmaz mutlaka kadınların tribünlerde olması lazım e nasıl olacak ozaman da küfür olmaz şimdi sana soruyorum bir çocuğun olsa gözün kapalı evladını maça gönderebilir misin gönderemezsin çekinirsin korkarsın bu ülkede öyle değil İtalya'da öyle değil Avrupa'da öyle değil pavyon eğlencesi değil spora zaten bir eğlence gözüyle bakılıyor. Eski resimlere bakarsan insanların eşleriyle çocuk çocuğuyla maçlara geldiğini görürdün hatta rakip taraftarlar formalarıyla yan yana oturur maç izlerlerdi tribünlerde zıtlık anlamında birbirleriyle en fazla şakalaşılırdı, takımlarına dair espriler yapılırdı en fazla o olurdu şimdi öyle değil, biraz daha işin içine para girdi, rekabet girdi insanların acımasızlığı iş bu raddeye geldi geldi ki hiç hoş bir tablo değil

Şimdi ben İngiltere'nin yaşadıklarını anlatayım İngiltere'de ki olaylardan sonra Uefa ülkeye Avrupa kupalarından 3 sene ceza verdi. İngiltere başbakanı o gün çıktı ve dedi ki bize 3 sene yetmez bize 5 sene ceza verin, şimdi sen bizim ülkemizde böyle bir politikacı tanıyor musun? UEFA'ya böyle diyecek bize yetmez daha fazla ceza verin şimdi bu bir yapı meselesi kültür meselesi o zaman ne oldu İngiliz düşünmeye başladı tribündeki adam da böyle düşünüyor veya kadın her neyse bak olay ne boyuta geldi böyle olunca otokontrol başladı. Bizde insanlar olay çıkarana saklarlar korurlar sistemin mutlaka değişmesi lazım her şeyin başı kültür. Taraftar çalışmaları yapmak için taraftarın da bir şeyler alması lazım. Türkiye'de toplumu eğitmek lazım cezalarla bir yere kadar ondan sonra ceza çıkış yolu değil mutlaka o kültür var mı önce onu bir düşünmek lazım ben sana soruyorum Türkiye'de olimpiyat yapsak binicilik müsabakasına kaç kişi katılır ya da eskrim neredeyse yok, spor sevgisi de yok. Taraftar olmak başka birşey seyirci olmak futbol sevgisini içinde barındırmak başka birşey onlar bunlar hep kültür işi.

Bir kere sıkıntımız burada şimdi diyorlar ki eskiden vardı şimdi neden yok yahu kardeşim Türkiye’de medeniyet ilerlemedi Türkiye’de teknoloji ilerledi sen şimdi kayda alıyorsun bak teknolojiden yararlanıyorsun teknoloji ilerledi medeniyet farklı şey medeniyet insanların saygısı sevgisi karşısındakinin saygısını kazanmasına saygı duymak (O Tongsir 2017, sözlü görüşme).

ATILLA GÖKÇE

İki dönem TSYD başkanlığında bulundu. Atilla GÖKÇE halen milliyet gazetesinde spor yazarlığını sürdürüyor. Bir süre İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne devam etti. Gazeteciliğe 1964'te Demokrat İzmir Gazetesi'nde Polis Muhabiri olarak başladı. 1966'da Akşam Gazetesi'ne girdi. Daha sonra Tercüman Gazetesi'nde görev yaptı. Ve uzun yıllar bu gazetenin Spor Sorumlu Müdürü oldu. 1987 yılında Spor Dergisi ve Söz Gazetesinde yazarlık yaptı. 1989'dan sonra Milliyet Gazetesi yazarı olarak mesleğini sürdürdü. 1986'dan itibaren TSYD Yönetim Kurulunda üye, asbaşkan ve genel başkan yardımcılığı yaptıktan sonra 1994 yılı kongresinde başkanlığa seçildi.

Atilla Gökçe'nin çok sayıda gazetecilik başarı ödülü bulunmaktadır.

Cevaplar;

Çocukluktan itibaren çocuklar oyunu sever ülkemizde de kitle iletişim araçlarının gelişmesi tv radyo yayınlarının gelişmesi futbolu statlardan alıp evlere kadar getirdi, çocuklar küçük yaşlarda futbol oyununu sevmeye başladılar, oyuncularını ve takımlarını severek hatta sırf forma rengini severek çocuksu yaklaşımlarla orada o takımların kulüplerin bir parçası olmayı seçtiler bu ayrıca ailede öğretilen sokakta öğretilen sosyalleşmeyle başlayan bir aidiyet duygusu taraftarlar böyle oluyor taraftar gruplarının sivil toplum kuruluşları diye tam tanım yapılamaz bence. Stk lar dernekler yasasına göre ya da işte özel kanunlarla ticaret odası gibi mimarlar odası gibi tabipler odası gibi kanunlarla korunmuş kuruluşlardır meslek birlikleridir bunların içine fenerbahçeliler derneği Sakarya Beşiktaşlılar derneği samsun galatasaraylılar derneği gibi dernekler var evet bunlar stk dır ama

onlar daha ziyade kulüp üyeliğiyle taraftarlık arasında kalmış biraz daha organize olmak isteyen yerel oluşumlar onlarında yüzde yüz taraftar kitlesini temsil ettikleri söylenemez daha seçkin daha elit bir grup içlerine mutlaka 10 15 taraftar vardır ama genel olarak maçları kapalı tribünden seyreden hatta en pahalı biletleri alan kulüpte toplanıp birlikte Tv den maç izleyen yemek yiyen içki alan sosyal eklentiler de yapan gruplardır.

Bence tek bir çatı altında toplanılamamasının nedeni şudur; tek bir çatı altında taraftar dernekleri toplanırsa bugün zaten kulüplerin onlarla iletişimlerinde ağır abi ya da üst kurum ya da bir kurum gibi ne dersiniz deyin böyle bir otorite arayışı var yani aziz yıldırımla taraftar derneklerinin ilişkilerinde böyle birşey var ikincisi mesela şampiyonlar liginde oldukları yıllar balolar düzenliyorlar yerel olarak işte o balolara yönetimden ya da takımdan oyuncular bazen kulübe yapılacak bağışları ölçü olarak katılıyor hep böyle bir yönetme sahiplenme oradan bir kulübe gelir sağlama güdüsü var sosyalleşme sosyal anlamda bir birliktelik en son gelen şey, halbuki ilk önce gelmesi lazım bu taraftarların taraftar derneklerinin Türkiye’de bir konfederasyon içinde örgütlenmesi bence çok doğru bir şey değil öyle olursa merkezi bir idare merkezi bir görüş merkezden yana bir falan politikalar söz konusu olacak halbuki taraftarlık her şeyden önce özgürlük gerektirir samsundaki gs’liler le İzmirli gs’lilerin yüzde 80 ortak tepkileri olabilir olaylar karşısında sevinci ve kıvancı birlikte karşılayabilirler ama bazen de farklı tepkileri olabilir bir tanesi Hamza hamzaoğlu’nu desteklerken bir diğeri farklı bir arayış içinde olabilir bu özgürlüğü konfederasyon çatısı altına almak bence doğru değil.

Ben her iki yöntemden de yararlanılabileceğini düşünüyorum yani taraftarı sabırla eğitmek onları sosyalleştirmek ama onları bir irade altına almadan onların özgürlüklerini koparmadan kendi rızalarıyla yeni bir kültürün gelişimini sağlamak sabırlı zaman alan bir işlemdir ama buna karşılık çok kötü örneklerini sergiledik yaşadık Türkiye’de kamu yönetimi güvenlik güçleri yerel yöneticiler belediye başkanları gibi semtin valisi kamu yöneticileri sürekli taraftarlara şirin görünen popülist kararlar aldılar politikacıların da bu anlamda çok büyük günahı var o nedenle devletin ya da kamunun yasaları gözünü kırpmadan uygulaması hiçbir şekilde ödün vermemesi gerekiyor bir yandan, ama öte yandan 7-9 yaşındaki

çocuklardan ilkokul birinci sınıftan başlamak üzere spor eğitimi vermesi gerekiyor mesela Olimpizm sportif felsefenin temelidir ben Olimpizm konusunda yani bunu üzümlük söylüyorum Besyo öğrencilerinin bile yeterince donanımlı olmadığını düşünüyorum yeterli donanıma sahip olmayan bir yönetici bir antrenör bir sporcu örnek bir davranış gerçekleştiremez yani düşünün ders vermek amacıyla tokat attım diyen bir milli takım antrenörü var Türkiye’de yani bu kültürün dipten temelden radikal bir biçimde ödünsüz bir zaman geçirmesi uygulanması gerekiyor artık besyolar’da ki bölümlerin de spor kültürünü geliştirecek yeni bölümlerle zenginleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum, iki ülke de bize her bakımdan örnek oluyor,

Stk lar dediğiniz zaman stk lar Türkiye’de ya hükümetlere güç vermek onlara yaranmak için tam sayfa gazete ilanları verirler ondan sonra başbakanı cumhurbaşkanını yetkilileri karşılarlar temel atma törenlerine katılırlar bu haliyle stk lar hangi iktidar olursa olsun o iktidardaki partiden il ilçe teşkilatları gibi çalışıyor yani özgürlüklerinden ve bağımsızlıklarından vazgeçiyorlar. Dolayısıyla lig mücadelesini siz kavgaya karmaşaya çatışmaya dönüştürdüğünüz zaman yalnız kalırsınız seyirci de bundan bıktı artık bütün Avrupa liglerinin şifreli ya da açık kanallarla her gece evimize girdiği bir ortamda bizim futbolumuz onlarla rekabet edemediği için tribünlere seyirci toplayamıyor bu kadar basit.

Tribünlere giden taraftarlar takımlarına katkıda bulunmak istiyorlar herkes kendi düzeyine eğitime göre gerek hakeme yuh çekmek herhangi bir futbolcuyu tukaka ilan ederek, gördükleri yanlışlar karşısında çok şiddetli tepkiler göstermek sahaya yabancı madde atmak gibi eylemlerde bulunuyorlar. Tribünde bu yapıların içinde rol almak kendini göstermek istiyor seyirci teknolojinin gelişmesi bireylerin öne çıkması kültürel global kültür onlar illaki oralarda varlıklarını hissettirmek istiyorlar medyaya karşı selfielerle şu maça gitmişim demek için falan maçtan alınacak keyif onlar için en son isteği, skor 1-0 galipler mesela rezil bir futbol oynanmış herkes mutlu ama ben isterdim ki Akhisar spora yenilen Fenerbahçe takımlarından mutlu olsunlar bir grup mutlu oldu evet alkışladılar ama yine de yenildiler oyunun bir parçasında kazanmak ve kaybetmek var o yüzden futbolla hayat birçok yerde örtüşüyor

Bir kere onların gönül müşterileri olduğunu unutmamak lazım onlar sıradan sinema tiyatro müşterisi değil Avm müşterisi değil kulüpler kötü ürünü bile pazarlarken taraftarın ilgisini çekerler en başarısız sezonlarında taraftar onlarla yine beraberdir müşteri satıcı ilişkisinin çok dışında bir gönüldaşlık bir aidiyet oluşturan bir şey böyle baktığınız zaman bu insanların tepkilerini duygularını iyi anlamak lazım şimdi bazı kulüplerde yönetime kadar yükselmiş taraftarların içinden gelmiş insanlar var o insanların empati yaparak bu taraftar kulüplerinin nabzını iyi tutması lazım ama son yıllarda özellikle özellikle fenerbahçe kulübü bu konuda öncüdür taraftarı müşteriye dönüştürmek gibi politikalar var bir de taraftarın özgürlüğüne el koyuyorlar bu yanlış bir şey hakaret olmadıkça ırkçı söylemler olmadıkça sahayı kapatacak şiddet ya da kötü tezahürat olmadıkça başkanı da antrenörü de bazı futbolcuları da takımı da protesto ederler bu insanların özgürlük alanları giderek daralıyor Türkiye’de meydanlardan sokaklardan caddelerden kovuluyor bu özgür insanlar ben yasal tepkilerden söz ediyorum demokratik tepkilerden, şimdi sporun elinde mücevher gibi avantaj var tribünlere gelin yasalara uygun biçimde tepkilerinizi gösterin özgürlüğünüzü yaşayın gibi bir politika uygulanabilir bırakın taraftar istediğini protesto etsin ama küfür ettiği zaman da o tribünü kapatın disiplinden vazgeçmeyin oyuna keyfe ya da sevince ortak olmaya çağırın onlar o zaman o kulübün bir parçası olduklarını hissederler bu hisler son zamanlarda kayboldu bu Store’lar açıldı eşofman satışlar vs biraz her sene değişik formalar yaptırmak onlara taraftara satmak tamam taraftar aynı zamanda tüketicidir ama siz onlara asgari den bir şey vermeniz lazım kulübün parçası olma hakkını bu formayla falan olacak bişey değil modayla olacak birşey değil bu gönüldaşlığı öne çıkarmak gerekiyor.

Taraftar kulüpleri bloglar’da internet sitelerinde biraz daha kendilerini ifade etmeye başladılar ancak o teknolojik medyada kendilerini ifade eden insanlar maça gitmeden o ortamı yaratıyorlar. Avrupa’da çok iyi örnekler var Danimarka’dan İngiltere’ye Almanya’dan İspanyaya kadar o örneklerin peşinden giderek kendi sosyal pozisyonlarına uygun kurumsal bir yapıya dönüşebilirler, dernek olabilirler platform olabilirler. Platform aynı fikir birliğinde olan insanların kendilerini topluca ifade edebilecekleri bazen liderleri bile olmayan dernek yapısı bile olmayan

tamamen özgür bireylerden oluşan hücrelerdir, hücre derken insanlar alingan tr de terörle bağlamaları topluluklardır onlar da evrimleşecek ben baştan beri söylediklerimi söyleyeyim tek merkezli sivil toplum özelliğini kaybeder herkes yerel kalır.

Şu anda taraftarlar ile kulüp yöneticileri arasındaki ilişki çok zor bir düzeyde önceden sizi destekliyor diye arkasında durduğunuz taraftar derneklerini şimdi size muhalefet ediyor diye onları stada sokmuyorsun bence divan kurullarıyla yönetim kurulları arasındaki mesafe yüzgöz olmuştur aynı şekilde taraftar dernekleriyle kulüp yönetimleri birbirlerine mesafeli olmalıdır bir balo için başkana yağ çekerek aman iki futbolcuyu al da gel falan bunlara gerek yok gönülden sevgi bağlarına ihtiyaç var.

TANIL BORA

1984-1988 yılları arasında haftalık haber dergisi Yeni Gündem'de gazetecilik yaptı. 1988'den beri iletişim yayınlarında araştırma-inceleme dizisi editörüdür. O zamandan beri kitap çevirmenliğiyle de meşguldür. 1993'ten 2014'e kadar üç aylık sosyal bilimler dergisi Toplum&Bilim dergisinin yayın yönetmenliğini yapmıştır. 1989'dan beri düzenli yazdığı aylık sosyalist kültür dergisi Birikim'in 2012'de yayın koordinatörlüğünü, 2016'da yayın yönetmenliğini üstlenmiştir.

Cevaplar;

Taraftar olma nedenleri, Şimdi bunun çok rasyonel sebepleri yok biraz heyecan tutkuyla ilgili çoğunlukla aile bağları üzerinden başka birincil ilişkiler üzerinden mahalle ilişkileri arkadaşlık ilişkileri ama şöyle bir rasyonel sebebi de var tabii ki taraftarlık ortamı bir sosyal çevre oluşturuyor bir bağ bir tutunum bir dayanışma ağı oluşturuyor, onun bir cazibesi var insanlar bunun bir parçası oluyor insanlar bu tür sosyal ilişki ağları ile etkileşim içerisinde doğal olarak kapılıyorlar bu her zaman bilinçli bir tercih ve seçime dayanmıyor dayanması da gerekmez çoğunlukla tabii yaşadığımız yerin takımıyla ilgili oluyor ya da mağlum benim oligarşi dediğim İstanbul'un 3 takımıyla mevcut ilişkilerinden ilişki kuruluyor böyle bir dinamik var. Ortak paydada neden toplanamıyorlar dersin bunun birkaç sebebi var herhalde bir kere zaten bu örgütlerin bu derneklerin büyük kısmı yeni yeni

devamlılık kazanan yapılardan oluşuyor bunların bir kısmı informal yapılardı en azından yakın zamana kadar öyleydi bunların dernek gibi ya da formel bir illa yasal bir çerçevesi olması gerekmez ama yasal olmaksızın da formel düzenli yapılar olabilir böyle yapıların zaten nispeten yakın bir zamanın olayı son 10-15 yılın olayı dolayısıyla bir örgütlenme geleceği açısından biçimsel örgütlenme geleneği açısından çok köklü bir tecrübeye dayanmıyorlar bu büyük bir etken sanırım taraftar adı üzerinde esas olarak kendi takımının yanını tutan onun dışındaki bütün takımlara neredeyse düşman olan ya da husumet besleyen, ilgilenmeyen bir konumdadır dolayısıyla taraftarların bir ortak platform oluşturmasının zeminini ancak spor ortamıyla ilgili ortak bir takım çıkarlar temelinde olabilir bu da ister istemez ikinci hatta üçüncü oluyor taraftarlar açısından ancak işte bu son paso lig hikayesindeki ya da taraftarlara dönük yasal baskılar polisiye baskılar gibi konuşlarda bir kısırdanma olabiliyor ama bunu da yapanlar daha ziyade genel olarak bu tür otoriter politikalara tepki duyan daha sol a yakın ya da muhalif eleştirel taraftar oluyor sadece onlar ortak hareketin zeminini oluşturabilir, çok büyük bir çoğunluğu ya da büyük bir kısmı diyelim çok özerk değiller bir şekilde kulüp yönetimleri kulüp yönetimlerindeki bazı şahsiyetler bir çıkar alışverişi ya da himaye alışverişi içerisindedir dolayısıyla buraların özerkliğini sınırlıyor kendi sözleri çok yok bir de bu faktör bu en üzücüsü de bu faktörlerden ötürü sanırım.

Böyle bir yapılanmanın varlığı bence kuşkusuz çok yararlı olur, bir kere benim bununla ilgili yazılarımda söylediğim, üzerinde çok durduğum da bir nokta var genel olarak Türkiye’de futbol yönetimi gerek federasyon için gerek kulüpler için gerek hükümet her boyutuyla futbol yönetimi ya da yönetimler taraftarlara ergen çocuklar gözüyle bakıyor, bence yani onları reşit özneler olarak hak sahibi vatandaşlar olarak değil de işte bir ergen oğlan çocukları kalıbına alıyor. Orada gürültü yapacak tezahürat yapacak yeni bir ulusal kampanya olduğu zaman tribünde ona göre bir bayrak açacak işte git dediğinde gidecek azınca coplanacak bir ergen çocuk kalabalığı gibi bakıyor içinde kadınlar olması problem değil bu bir kere bir bunu ortadan kaldırmak çok önemli Avrupa’da gördüğümüz gibi hani futbolun fazla piyasalaşması ve endüstrileşmesinden benden rahatsızım bunu olumlu bulmuyorum ama bunlar müşteriye müşteri olarak bile yeteri saygınlıkla davranılmadığını düşünüyorum futbol seyircisine yani, müşteri memnuniyetine yeterince gözetilmiyor

ister müşteri memnuniyeti deyin ister vatandaş olarak ciddiye alınmak saygın bir muamele görmek diyin bunun sallanması her şeyden önemli bence bu tür bir örgütlenme sağlayacak yani bizi ciddiye alın biz bilet alıp fedakarlık yapıp vakit ayıran bu işe enerji ve vakit ve para ayıran insanlarınız bizim sesimizi dinlemek zorundasınız bu sesin duyulur hale gelmesi çok önemli, benim unuttuğum bir şey var ekleyeyim; bu Avrupa taraftarlar derneği platformu iki sene önce sanırım istanbul'da bir toplantısı yapıldı Türkiye'den de ona katılanlar oldu ama dikkat ederseniz sadece büyük kulüplerin temsilcileriydi bunlar hiç düşünmediler başka taraftar gruplarını dahil etmeyi çünkü bu da işte oligarşi dediğimiz yapıdan dolayı, daha kalabalıklar bunu kimse inkar etmiyor ama bu da bir ortak hareket etme etiği açısından bir probleme işaret ediyor. Örneğin İngiltere ve Almanya'nın politikaları farklı biliyorsunuz. İngiltere de daha ziyade pahalılaştırarak ve güvenlik önlemlerini arttırarak çözdüler Almanya'da taraftar inisiyatiflerine dayanarak çözdüler daha çok, biraz sivrilterek söylüyorum ama her durumda bütün ülkelerde Avrupa'da taraftar gruplarını ciddiye alıyorlar ve dahil etmeye çalışıyorlar yani bu illa taraftarı eğitmek dersek yanlış perspektif çizmiş oluruz yani taraftarlara bu işi kendilerinin çözmesini telkin ettiler yani taraftar örgütlerinin rolünü arttırarak onların inisiyatifi dışındaki bu tür sevimsiz işleri engellemelerini sağladılar başka bir taraftarlık kültürü yani işte vurmayan kırmayan ırkçılık etmeyen adilik etmeyen bir taraftar örgütlenmesi ve kültürü güçlendiği zaman onlar ister istemez dışta kalıyorlar yani marjinalize oluyorlar böyle bir dinamiğe teşvik ettiler bunun en sağlam yol olduğunu gördüler yani sonuç aldılar Almanya'da örneğin tribünler 1980'lerde yanlış hatırlamıyorsam tarihin en düşük seyirci ortalamalarına düşmüştü, şimdi dünya birincisi. Yani en kelek takım on binlerce seyirciye oynuyor ve bu taraftar gruplarının inisiyatif almasıyla yerli hale gelmesiyle söz konusu olmasıyla paralel gittiler.

STK'ların önemine değinecek olursak NGO'ların (non-government organizations) Türkiye'de ki stk'lar üzerinde genel olarak çok fazla gongo etkisi var (government organized non-governmental organization) sadece somut olarak bu devrin hükümeti için söylemiyorum bu STK olarak tanınan kuruluşları himaye altına almak kontrol altına almak çok çaba gösteriyorlar ve onların özerklik alanlarını daraltmaya çalışıyorlar. Futbolda misliyle geçerli, çoğunlukla bunlar kulüplere büyük ölçüde bağlı ve söz dinleyen yapılar, örneğin emniyet gibi doğrudan ilişkide

oldukları devlet güçlerine karşı çok boyunları eğik yapılar dolayısıyla özerklik alanları çok sınırlı, o yüzden keşke bu yapılar toplanabilse tek bir çatı altına temennimiz o yönde tabi ama keşke diyoruz bu aşamada, çünkü şu an bundan uzağız.

6222. madde için ben genel olarak, cezaya abanan yani ağırlığı cezalandırmaya veren sürekli ceza veren uygulamaların doğru olmadığını düşünüyorum öncelikle hakikaten az önce konuştuğumuz örneklerdeki gibi taraftarlara insan muamelesi yapan ve onlara bu konuda inisiyatif veren onları bu konuya dahil eden bir takım cezalar kuşkusuz olacaktır, ama onlara karar verirken onları da içeren süreçlerine katan bir işleyiş olması gerekir onun için somut olarak sonuç olarak bu düzenleme benim de içime sinmiyor dediğiniz örnek bunlardan biri yani kadınlar ve çocukların maç izlemesinin bir ceza olarak (gerçi bu ceza kaldırıldı şu an) uygulanıyor olması başlı başına hazin bir paradoks kuşkusuz bunun kadınların zaman zaman daha zevkli maç izlemesi rahat maç izlemesini sağlamak gibi olumlu yan etkileri de olabiliyor ama toplam da ceza adı altında olması saçma bir de geçen Atilla gökçe bir ay önce köşesinde yazdığı bir örnek vardı çarpıcı bir örnek o olimpiyat stadına paso lig alan bjk taraftarı maça gitmiş oturduğu koltukta ve yanındaki koltuğu kaplayan bir ilan tabelası varmış bunu kaldırın demiş onlarda sponsor kuruluşun olduğu için kaldıramayız o da benim yerim burası ben buraya oturmak durumundayım onlarda git kardeşim başka yere otur demişler halbuki bu konunun esprisi yerinde oturmak yani bir şey olsa gidip misafireten bulunduğu koltukta bir şey olursa sen ondan sorumlusun ve bunu engellemek için bunu halledin demiş polise gitmiş kardeşim git demişler sonra sen alkollü müsün falan deyip bu adamı tartaklamışlar bu adamı karakola almışlar sonra hakkında dava açılmış sonra spor müsabakalarına girmekten bilmem kaç yıl men edilmiş, her bjk maçı olduğu gün karakola gidip imza vermek zorunda kalmış bu örnek Türkiye’de bu uygulaman ın yani paso lig çok katı şekilde uygulanacak herkes yerinde oturacak şu adamın gördüğü muameleye baktığınızda kurallarında nasıl uygulandığına ilişkin trajikomik bir manzara çıkıyor ortaya yani sadece kağıt üzerindeki yasa sorunlarının yanı sıra bunun uygulamasındaki zihniyet başlı başına bir sorunumuz var yani demiyorum passolig’i olumsuz bakıyorum ama onun kendi içindeki uygulaması dahi neye güveneceksin sorusunu sorduruyor.

Son olarak E-bilet hakkında da birkaç bir şey söyleyeyim; Dediğim gibi passolig in 2 problemi var passolig çıkmadan önce de ben Gençlerbirliği taraftarı ve

üyesi olarak her sene kombine bilet alıyorum ama zaten o kombine biletle fişleniyorsunuz orada bütün nüfus bilgilerinizi zaten alıyorlardı, fiilen zaten e bilet e geçmiştik paso lig buna artı şeyler getirdi yani ek masraflar gibi bir de hiç tercihimiz dışında bir bankanın müşterisi olmak ve onun kampanyalarına maruz kalma durumunuz ve daha sıkı bir denetim bunu getirdi ve ben de g. Birliği taraftarı olarak hepsinin çağrısı doğrultusunda paso lig almıyorum maça gitmiyorum bu sezon başından beri bunun iki düzeyde itiraz edenler var kimisi prensip olarak e bilete karşı kimisi e bilet prensip olarak olabilir ama paso lig niçin ben ek masraf ödeyeyim niçin ben bir bankanın zorunlu müşterisi olayım ben şöyle ben de e bilet e teorik olarak karşıyım ama aslında paso lig önceden zaten e bilet ti adı farklıydı ama işlevi aynıydı, ama bir şekilde pragmatik olarak buna razı oluyordum ama hiç değilse bu protest tavrıların tartışılmasını sağladı Atilla gökçenin yazısındaki örnekten öğrendiğim saçmalıklar biraz tartışılmasını sağladı ben biraz da iyimser olarak burada biraz taviz vereceklerini ümit ediyorum ama hala vermediler çünkü statlar çok boşaldı onlarda biraz rahatsız bunu yönetenler orada da gevşeme olacağını ümit ediyorum

AHMET ÇAKIR

1984'te TRT'den ayrıldı. 1977 yılında yazmaya başladı, mizahi içerikli yazılar ilk olarak Cumhuriyet Gazetesinde yayımlandı. Ardından sırasıyla Günaydın, Hürgün, Hürriyet, Yeni Yüzyıl, Yeni Binyıl, Sabah, Fotomaç ve Radikal gazetelerinde çalıştı.

1980 yılında "Dünyada ve Türkiye'de Sansür" konulu araştırmasıyla Yunus Nadi ödülüne hak kazandı ve araştırması aynı yıl kitap olarak basıldı. Çeşitli tarihlerde Türkiye Spor yazarları derneği ödülleri aldı. 2001 yılında sansür konulu incelemesiyle 2003'te de "spor köşe yazısı" dalında yılın gazetecisi ödülünü kazandı. 2002 de Karaman Valiliği Koordinasyonunda Kültür Bakanlığı, TRT, Gazi Üniversitesi gibi kuruluşların ortak kararıyla spor basınında Türkçeyi en iyi kullanan yazar ödülüne layık görüldü.

Cevaplar;

Çok büyük rolü olabilir, hele sporla ilgili olarak dünyada spor yönetiminin temeli budur. Dünyada sporu bizim gibi yönetebilen 4 yada 5 ülke var yani Türkiye, Küba, kuzey Kore, İran, Çin belki büyük bir ölçüde yani dünyada spor yönetim modellerinin en terslerinden birine sahibiz daha doğrusu bizde sporun nasıl yönetildiği pek açıklanabilir gibi değil. Kim neyden sorumludur. Neyi nasıl yapmak gerekir. bu konuda o kadar çok boşluklar belirsizlikler var ki. Bütün bunlarda aslında normal konular altında stk'ların önemi çok daha fazla arttı ama işleyişte öyle olmuyor çünkü oralarda rol almaya çalışan, görev almaya çalışan stk'lar bir yığın başka sorunlarla engellerle karşılaşıyorlar yani genellikle sen ne karışıyorsun bu işe tarzında yaklaşımlarla karşılaşıyorlar zor oluyor. Devletin devamlı olarak güdümünde olacak onunla iyi ilişkiler içinde olacak bir sivil toplum örgütünde biraz komik kaçıyor yani öyle olursa devlet destekler mesela Türkiye milli olimpiyat komitesini bir ölçüde böyle saymak gerekebilir ama oda zaten yarı resmi kuruluş ne kadarı sivil toplum kuruluşu filan öyle biraz tereddütler falan var, dolayısıyla hiçbir olumlu düzgün bir şeyin yeşermesine imkan vermeyecek bir ortamda yaşıyoruz ve bu çok sakat çok yanlış bir durum ama bunu bizim ülkedeki yöneticilere anlatmak bunlar kim olursa olsun yani geçmişten bugüne hemen hemen her yönetim bu konuya pekiyi bakmıyorlar yani illaki o tarz örgütlenme illaki devletin kolları altında olmalı kanatları altında olmalı devlet yetkilileri ne diyorsa sivil toplum kuruluşları da onu demeli falan gibi bakışlar içindeler, oysa sivil toplum kuruluşunun spor yönetimi içinde var olabileceklerinde temel nosyonu belki de muhaliflik olmalı çünkü muhaliflik oradaki muhaliflik bir dinamizm demektir yoksa senin söylediğini devlet yetkilisinin söylediğini ben papağan gibi söylediysem onun neresi stk? Sivil toplumun özünde bir itaatsizlik yani devlete itaatsizlik olmalı ki bir dinamizmdir. Bizim memleketimizde o bir dinamizm değildir o bir ihanet olarak görülüyor illaki devler ne diyorsa, devletin başındakiler ne diyorsa sende onu tekrarlayacaksın. Dolayısıyla oralarda çok büyük çıkmazlar var.

Hiçbir şekilde olamaz, çünkü bu bir seviye meselesidir kabul etmek lazım, uygarlık meselesidir, demokrasi meselesidir. Hiçbir şekilde oluşamaz derken, iddia falan ileri sürmüyorum. Oluşamayacağı defalarca somut şekilde görüldü.

Mesela 6222'den önce çıkan 5149 sayılı yasa o yasada biraz batıdan da kopya ile temel noktalardan biri buydu, yani işte taraftar gruplarından denetim altına alınması denetim altına alınması derken, daha sağlıklı ilişkiler içinde olması onların yok sayılmaması onlarla ilişkinin herkesin çıkarına olabilecek şekilde düzenlenmesi filan gibi olumlu yaklaşımlar geliyordu öyle düşünülüyordu ama bu işin yasa ile falan yapılamayacağını çok başka türlü sorunların bulunduğu işleyişte görüldü. Ne görüldü mesela bugüne kadar, taraftarlarla klüp arasındaki iyi ilişki denildiğinde belli bir grup çeteleşmiş grup taraftara bilet vermek onlarında tribünde senin lehine bağırması gibi asla kabul edilemeyecek dünya normlarına göre asla kabul edilemeyecek bir tür sakatlıklar söz konusuydu, bunun düzenlemeye kalkılması tam tersine kulüplerin'de hatta taraftarında hiç istemeyeceği durumun doğması gibi oldu uygulamada, ne oldu mesela? hangi dernek var, bir tane dernek olacak, Galatasaraylılar derneği bir tane olacak. Fenerbahçe'den bir tane olacak, kulüple iyi ilişkiler içinde olacak, devlet onu denetleyecek falan bu bir komedi, batıdaki şekil bu değil ki! batıda nasıl örgütlenmek istiyorsan, bağımsız bir birim olarak sonra üst kurum varsa konfederasyon şeklindeyse gerekli durumlarda güçlerini birleştiriyorlar her türlü demokratik imkanında sağlanmış olması nedeniyle bütün kanallar açık olduğunda, bütün işleyişler karşılıklı sağlanabiliyor. Hatta belki diyelim bir taraftarın dahi tek başına başvurusu batıda, gerekli yerlerde çok ciddiye alınabilir ama bizde bırak taraftarın tek başına başvurusunu, çok ciddi taraftar kuruluşu sayılabilecek kuruluşların başvurusuna kimsenin kulan asacağını sanmıyorum. Ayrıca o taraftar kuruluşunun ne kadar ciddi olabileceği de bizde çok kuşkulu çünkü o tarz taraftar eğitimi falan epeyce sınırlı sadece üniversiteli taraftar grupları var. Onların durumu biraz değişik olabilir, ama onlarında maddi güç olarak diyelim derneklerin ayağa kaldıracak kendileri aidat ödeyecek falan, bunlar imkansız denilecek kadar zor, neresinden bakılırsa bakılsın Türkiye bu konular içinden çıkabilecek bir noktada değil, batıdaki modeller sadece şuanda hayal olma durumunda elbette ki örnek alınabilir adımlar atılabilir ama işte örnek alınmaya kalkıldığında muhteşem bir fiyaskoyla karşılaşıldı. Hiç bir açıdan bize uymaz denilebilecek bir noktaya varıldı. Türkiye hakikaten çok özel çok farklı bir ülke ne yazık ki bu özel yasaklı olmasını pek övünülecek anlamda kullanmak mümkün değil!

Yasanın varlığı yapılması bütün aşamaları bile bu konudaki çözümsüzlüğün kabulü anlamına geliyordu, ben yasanın yapımı aşamasında Türkiye spor yazarları derneği genel sekreteri olarak TBMM'ye çağırıldım. O günlerde gazetelere yansıdı. Aziz Yıldırım bey komisyona çağırıldı şunu sordular böyle söylediler, efendim falan kişi çağırıldı gibi magazinsel boyutları gazetelerde yer aldı bunun yadırganacak tarafı yok ama komisyon çalışmalarında varılabilecek bir sonucun olmadığını tahmin ediyorum, komisyonun içindeki insanlarda görmüşlerdir. Bir kere yanlış anlaşılmasın ben de aynı şeyleri söyledim dedim ki yani her türlü çaba çok değerli çok gerekli çok önemli bu sizin komisyonunuza da çok büyük saygı duyuyorum. Bugüne kadar bu konuda çalışmalar yapmış olan bütün komisyonlara insanlara, kişilere, kuruluşlara hepsine samimi olarak büyük bir saygı duyuyorum. Hiçbir itirazım yok. Ama aynı zamanda hiçbir şey yapamayacağınıza yani ne doğru dürüst bir yasa yapabileceğinizi ne de başka türlü o yasadaki dolaylı herhangi bir faydanın doğabileceğini katıyen böyle bir şey beklemediğimi açıkça ifade ettim, bunun da tabii çok açık nedenleri var, işte komisyonlar aslında yeterince rahat koşullarda ve gerekli bütün şartları sağlayarak çalışmıyorlar. Başka komisyonlarda da bir yığın sıkıntı oldu mesela bu yasa aslında Türkiye'de spor kulüplerinin yapılarının düzeltilmesi ve sporda şiddetin önlenmesi ikisiydi, sonradan buna çok açık şekilde ifadeyi seçerek kullanıyorum şike meselesi sokuşturuldu. Şike yasanın kendisinde yoktu, komisyon çalışması bittikten sonra komisyon yetkilileri İstanbul'da futbol federasyonu yetkilileriyle bir araya geldi, futbol federasyonunda yasalarımızda şikeyle ilgili herhangi bir açık bir hükmün olmayışından duyulan rahatsızlıkla o işi de halletmek istiyorlardı. Düşünün tabii bu büyük bir rahatsızlık, Türkiye'de futbol oynanmaya başlandığından beri şike yapılıyor ama bunun cezalandırılması yolunda bir türlü birşeyler yapılamıyor bir adım atılmıyor deniliyor ki yasa yok yönetmelikler yetersiz, o yüzden şikedeki araya sıkıştırıldı. Ondan dolayı büsbütün karıştı, 6222 ve ayrıca işte komisyondaki insanlar belli bir süre çalışmak zorundalar, hangisinin neyi nereye ne kadar bilebildiği bunun yasaya ne kadar yansıtıldığı falan gibi dünya kadar endişeler var. En başta 6222'nin mükemmel bir yasa olduğunu hiç kimse söyleyemez. Yapanlar da söyleyemez çünkü daha yapıldığı andan itibaren şurası yanlış oldu burası eksik oldu, komisyonun büyük bir ciddiyetle çalıştığına inanıyorum ama ortaya çıkan ürünü görüyorsunuz ki demek ki komisyonun başka türlü çalışması gerekiyor mesela o çalışmalar sırasında

komisyon üyelerinden biri bana iltifat etti eksik olmasın, Ahmet bey dedi: Bugüne kadar en dolu bilgileri sizden aldık, keşke komisyonda bulunsaydınız dedi çünkü milletvekillerinden başkası komisyonda bulunamıyormuş bende açıkçası bulunmak isterdim dedim yani hiç değilse söylediklerim kanunda bir dipnot olarak yer alırsa çok memnun olurum, hiçbir şekilde sorunun çözmeniz mümkün değil, daha gerçekçi daha radikal bakışlar gerekiyor, çünkü siz burada formel bir takım alışkanlıklara bağlı olarak çalışıyorsunuz alışkanlıklara bilgilere usullere yani işte mecliste komisyon toplanır, ilgili kişilerden bilgi alınır uzmanlardan bilgi alınır, bunlar değerli işler itirazım yok ve sonunda bütün gerekli birimlerin çalışmaları ortaya konur ve yasa çıkar. Ama bu yasa hangi derde deva olur o belli değil o zaman dön dolaş aynı noktadasın, öyle bir sıkıntı vardı onun yerine başka türlü şeyler yapmak gerekir onları da bir ölçüde anlatmaya çalıştık ama siz Türkiye’de herşeyi tepeden tırnağa değiştirmeye çalışıyorsunuz falan gibi bir bakış söz konusu olabiliyor.

Şimdi bu yasalar olmalı zaten yasaların zaten caydırıcı tarafı ben bir suç işlersem tribünlerdeki zaten en sıkıntılı olan olaylardan biri tribünlerde suç işleme özgürlüğü varmış gibi, bir durum söz konusuydu bugüne kadar diyelim yolda giderken birine saldırsam vursam bundan dolayı tutuklanır başıma bir yığın dert gelir, oysa tribünde bunlar kahramanlık oluyor çünkü biliyorsun Türkiye’de taraftar olayı denen şeyler aslında 10 kişinin bir kişiyi kısıtıp dövmesi ve bunun bir kahramanlık olarak anlatılması oysa bu alçaklıktan başka bir şey değildir ama o konulardaki çelişkiler karışıklıklar içinde bu kadarının lafı bile olmaz dolayısıyla ne yasayla ne başka bir şeyle sorunun çözülmesi yolunda pek adımlar atılmıyor çünkü bunca kötülüğü bunca karışıklığı düzeltmeye ortadan başlayamıyorsunuz. Bugüne kadar dünyanın suçu işlenmiş tribünlerde orada burada siz birdenbire artık bu suçtur bunu yapmayacaksınız, yaparsanız cezalandırılacaksınız diyeceksin, o sırada şöyle sıkıntılar oluyor. Geçmişte bütün her türlü hukuk anlayışına göre çok daha şiddetli denilebilecek suçlar oluşmuş, hiçbirine bir şey yapılmamış şimdi 6222 çıktığında o suçlara oranla hemen yakaladım yasal süreçten sonra hemen doğru hapse. E peki? Vicdanlar bunu nasıl kabul edecek, bugüne kadar dünya kadar adam bıçaklandı öldürüldü pek fazlada bir şey olmadı. Bundan sonra ben şöyle yaptım diye, hapse gireceksin falan. O zaman kamu vicdanı kabul etmiyor tikanlıklar oluyor. yine görmezden geliniyor aynı hareketler bilmem neler, ayrıca yerel yöneticilerin biz

buradayız siz çekip gideceksiniz ama biz bu insanlarla yıllarca burada yaşayacağız gibi birtakım tavırları olabiliyor, dolayısıyla dön dolaş aynı yere geliyoruz. 6222'yi çıkardın hiçbir şey olmadı sadece sıkıntı oldu rahatsızlık oldu böyle olmamalıydı oysa insanları suç işlemekten korkutması lazım.

Yasalar toplumu korkutmak için çıkarılmaz, yasalar düzenlemek için çıkarılır temel farklardan biri bu zaten genellikle bizde yasalar yasaklayıcı bir anlayışla işler onu yapmayacaksın bunu yapmayacaksın uygar, dünyanın yasalara hukuka bakışı daha farklı onlar düzenleyici bizde yasaklayıcı bu temel uygarlık farkı işleri çok zorlaştırıyor.

Bu uygulama seninde söylediğin gibi tamamen alt yapısı oluşturulamadan çıktı daha turnikeler bile kurulmamışken uygulama başladı, özünde tamamen önemli ve gerekli çünkü biletlerden dolayı taraftarla yöneticiler arasında bedava bilet veriliyor falan çeteleşme doğuyor gibi dünya kadar rahatsızlık var ama bunu önleme yollarından biri e-bilet ise yapılmalı ama Türk sporunun o kadar çok çözülmemiş sporunu var ki mesela o günlerde hatırlıyorum en güçlü itirazlardan biri voleybol federasyonu başkanı beyefendiden gelmişti şöyle diyordu.biz e-biletsiz normal biletle dahi seyirci bulamıyoruz e-biletin formalitelerinden dolayı bundan sonra maçlara tek kişi dahi gelmez gibi ifadeler kullanmıştı, o sıkıntılardan tut da işte stadyumlarda ki seninde sözünü ettiğin yetersizlikler sorunlar sıkıntılar hatta görüyorsun işte çok utandırıcı bir olay izmir Atatürk stadında soma için maç düzenleniyor 30-40 bin kişi tribünlerde ama buna karşılık yok 10000 kişi vardı yok 12000 kişi vardı yok Atletico Madrid şu kadar para istiyordu somaya para kalmadı gibi tüyler ürperten bir skandal olmanın çok ötesinde çok utandırıcı durumlar bizde her dakika normal olaylar gibi yaşanıyor o zaman ne oldu e biletin hiçbir durumda hiçbir şeyi gerektiği gibi uygulayamıyorsun ki tabi en temelinde söylediğin gibi bizim bir atasözümüze çok uyuyor: ayranı yok içmeye tahterevanla gider bilmem nereye! gibi bir durum doğuyor, birde buna passolig boyutuyla ilgili belirsizlikler karamboller veyahut işte fişleniyor meselesi söylendiğinde Galatasaray kulübü başkanı tanınmış bir hukuku bu ülkede, insan haklarına aykırı olduğunu söyleyebiliyor passoligin.

Tüm bu uygulamalar uygulayıcı durumdaki insanların yetersiz tutarsız samimiyetsiz tavırları yüzünden büsbütün içinden çıkılmaz bir hale getiren bir kargaşaya dönüşüyor, ama biz zaten böyle yaşıyoruz ve pek yadırgamıyoruz.

Toparlayacak olursak; Böyle bir yapılanmayı hiçbir şekilde mümkün görmüyorum yani çünkü bizim daha farklı bir toplumsal yapımız var bu toplumsal yapı başta şiddet olmak üzere karambollere boşluklara ve çok açık bundan yararlananlar var. bir ülkede ekonominin yüzde 50 sinin kayıt dışı olduğunu herhangi bir batı vatandaşına anlatamazsın, senin ülkenin düzeni bu kadar temelinden başka türlüyse tersse kötüyse burada o sözünü ettiğin çağdaş uygar düzenlemeyi yapıp ta herşeyin tıkr tıkr işleyeceği bir ortamı nasıl sağlayabilirsin, dünya kadar boşluklar belirsizlikler var ve en kötüsü bunu güç sahipleri de neredeyse destekliyor diyeceğim, en azından görmezden geliyor. Sorunu halletmesi gerekenler tam tersine bu durumdan hoşnut, neden? Bu onlara 2 kat güç veriyor. Bir zaten yasalardan aldıkları güçler birde yasalardan olmayan boşluklardan belirsizliklerden doğan güçler böylesi iki kat güç veriyor onlara ve durumu düzeni değiştirmek konusunda buna pek destekli davranmıyorlar. Mesela işte son 10-15 yılın içinde Türkiye düzeltildi değiştirildi denilen şeylerin neredeyse yüzde 80'ni Avrupa birliği normları dayatmasından doğuyor, bizim kendi iç dinamiklerimizle o konularda adım atılmıyor bunun en çarpıcı örneklerinden biri kulüpler birliği yasası oluşturuluyor Türkiye'de bu konular üzerine düşünen akıl vicdan insaf izan sahibi herkes kulüpler yasasını bir an önce çıkarılmasını öneriyor, çünkü kulüp yöneticileri yaptıkları yanlışlarından dolayı sorumlu olacak, kulübün mali durumu başka ilişkileri hepsi açıkça kayıt altında olacak falan ama birileri buna geçti vermiyor.geçit vermeyenler hem yönetim düzeylerinden hem de daha yukarıdaki insanları etkileyebilecek noktada.dolayısıyla hepsi bu karambolün devam etmesinin daha uygun olduğu noktasında bileşke oluşturuyorlar diyelim pek birleşmiyorlar da! o yüzden dünyadaki örnekler çok daha farklı işte o ispanyada çokça söyleniyor, kulüp yönetimi bir yılın içinde oluşan zararın yüzde 50 sini kulüp ödemek zorunda falan gibi çeşitli düzenlemeler var, bende kulüpler yasasından bunu bekliyorum şimdi yapı bu kadar sağlıksızken bu kadar karambollere boşluklara açıkken taraftar örgütlenmesi konusunda şu yapılabilir eğitimi böyle olur, falan gibi. Bunları biz sadece tatlı tatlı konuşmuş oluruz ama bunların hayatta bir karşılığı maalesef yok taraftarlar

sorunlarını çözüme yolunda yetkililere doğru hiçbir adım atamazlar çünkü o kendi içindeki bir güç oluşturmasını ve hükümetin veya başka türlü nereye başvuracaksa o gücün kendisini görmezden gelemeyecek bir noktaya yükselmeye başarabilecek bir taraftar hareketi olamaz Türkiye’de çünkü bir kulüp içindeki 50 parçaya bölünmüş yapılar var, bunların bu şekilde bir güç oluşturması zaten zor ayrıca bunlar bir güç oluşturacak ondan sonra diğer kulüplerle birleşecekler, onun finansmanı ilişkileri düzenlemesi işleme bu imkansız denilebilecek kadar zor şuan tek bir kulübün yani Fenerbahçe’nin 1 milyon üye kampanyası var hiçbir şekilde mümkün değil. Aradan 50 yıl geçse,100 bin kişiyi bir araya getirebilir mi çok kuşkuluyum 50 yılda. yani birkaç yılda bir milyon üye yapacağım falan zor işler, hiçbir şekilde mümkün değil. Bizim yasa ve yönetmeliklerimizden gerekse insanlarımızın bu tür şeylere olan ilgisizlikleri gerekse bu işlerin yürümesini sağlayabilecek diğer pek çok şeyin bürokrasisi devlet tarafıdır, hepsinin işi, karıştırıcı engelleyici yaklaşımlar içinde olmasıdır. Bu onlara illa tepki duyduğundan dolayı değil yapısı bu zaten engelleyici bir yapısı var, oradan doğuyor sıkıntılar, dolayısıyla bunların hayatta en küçük bir karşılığı olamaz. Şu an ki mevcut durumdan başka hiçbir şey yapılamaz, burada yapılacak tek şey, yasaların doğru dürüst uygulanması ki o bir anlamda eğitim anlamına gelir yani ben bir suç işlersem cezasını görürüm gibi belki de adalet anlayışının en ilkel en birincil basamağında bir şeyler yapabilmek biz onu dahi yapamıyoruz. ondan sonra çok ileri aşamalar sayılabilecek çok lüks sayılabilecek noktalarda birşeyler yapabileceğimizi ileri sürüyoruz bunu söyleyen insanlarda var bu belki de bir tür fikir Cimnastiği. Bunların hepsi yan, söylediğin taraftarla ilgili yapılabilecek birşeyler insanların büyük bir bölümünün hem iyi eğitilmiş hem uzlaşmaya açık hem de iş görme potansiyeli yüksek insanlar olması gerekir. öyle insanlar böyle saçmalıklarla ne uğraşacak? Gider bir şirkette füze gibi yükselir, yönetici olur. Tribünlerin boşalması ve azalmasının nedenini bu söylediklerime bağlamamız mümkün bu boşluklar belirsizlikler karamboller, oraya giden iyi insanların çekilmesine yol açtı yoksa o kötüler denilebilecek şeyler oralara kendi alanları olarak görüyorlar kolay kolay boşaltmazlar oraları.

BÜLENT ATLAS

Ankara'nın en büyük Spor Medya Kanalları; Klasspor ve Klasspor TV'nin kurucusu ve Genel Yayın Yönetmeni, TÜFAD Basın Ödülü, Arman TALAY basın ödülü sahibi Gazeteci.

Cevaplar;

Taraftar olma nedenleri bence; bir yere ait olma duygusu ilk önce bu, Türk coğrafyasında futbol sever taraftar grubu aslında yok çok büyük kitlenin de futbol ile alakası yok. Bir yere ait olma beraber eğlenilme beraber stres atabilme, birde göç alan şehirlerde; İstanbul Ankara gibi, belki İstanbul da diyemeyiz ama Ankara için çok güzel bir örnek. Ankaralı olmak için Ankara'nın takımlarını tutmak gerek, başka türlü hiçbir şekilde Ankaralı olunmuyor. Ankara'nın yerlisi yok, birçok yerden Sivas'tan, Yozgat'tan, çorumdan göç almış bir şehir. Diğer şehirlerde de benzer örnekleri vardır. Dediğim gibi birinci öncelik futbol değil ben onu görmüyorum insanların futbolu çokta sevdiğini düşünmüyorum. Anadolu'da insanlar evlerinde oturuyorlar, İstanbul takımlarını tutuyorlar evinde lig televizyon aboneliği yok, maçı izleyemiyor akşam beyaz Tv'yi açıyor, beyaz futbolu izliyor orada 2-3 saat boyunca futbol haricinde herşey konuşuluyor ve bunu izleyip sonunda futbolsever oluyor yani olduğunu düşünüyor. Futbol severlik yok, bu konuda tek bağdaştırdığım mevzu bir yere ait olma güdüsü beraber deplasmana gitmek, beraber gezmek beraber bağırarak. 10 yıldır futbol camiasını araştıran içinde olan biriyim benim gördüğüm bu. Taraftarın tek bir çatı altında toplanması konusunda ise düşüncem şu; aslında böyle bir yapılanma güzel bir organizasyon olabilir ama tam söylediğiniz gibi bir şey olması çok zor, bu konu biraz ülkemizin coğrafi konumuyla alakalı. Şu anki mevcut taraftar grupları arasında da fikir çatışması var. Yine ilk söylediğim konuya geliyoruz, aslında futbol sevmiyorlar. Avrupalılar önce futbolu seviyor ondan sonra takımı seviyor sonra mensup olduğu taraftar grubunu seviyor. Bizde hiyerarşi tersten işliyor. Bizde önce taraftar grubu seviyor sonra takım seviliyor ondan sonra futbol seviliyor. Anadolu'da futbolda bütün şehirler, komşu takımlarıyla kavgalı. Ankara içinde böyle bir durum yok ama, örnek gösteriyorum; Adanademir-Mersin idman yurdu, Kocaeli-Sakarya Göztepe-Karşıyaka bütün şehirlerde bu kavgalar sürdüğü sürece böyle bir yapılanmanın oluşması zor, bunu aşmak da kolay değil.

Ben 2002-2003 yılında anti-Bizans diye bir internet sitesi açtım, 2 sene sonra biz bu işe zarar verdik artık diyerek kapattık. Yapılanmalar arasında çok ciddi kavgalar var, belki nedenlerini sorsanız hiçbiri bunun nedenini bilmez ama ortada somut bir kavga var. Ondan dolayı Türkiye’de bahsettiğiniz yapılanmayı zor görüyorum. Ama bu yapılanma birçok sorunu çözer. Örnek gösteriyorum; Bir passolig sorunu var taraftarlar ortak hareket edebilseydi şurada o sorun çözülmüş olacaktı ama yapamadılar, yavaş yavaş bölündüler bir iki taraftar haricinde o direnişi kimse gösteremedi, sonucunda zarar hepsine dokunuyor, ama passolig yüzünden fişleniyorlar. bir bankanın müşterisi oluyorlar, komisyon ödüyorlar gibi birçok sorun var, bu yeterli organizasyon ve doğru bir yapılanma olamadığı için çözülemiyor, kulüp yöneticileri taraftarları seçebiliyor. Buna karşı bir engel yok, birde küçük bir grupsa hiçbir şansı yok böyle bir yapılanma, kulüp yönetimlerine de kulüplerinde doğru yönetilmesi konusunda çok etkili olabilir ama dediğim gibi başka problemleri var futbolun.

Bence Avrupa da da tam olarak birlik sağlanamamış. Neden olamamışlar? Çünkü Avrupa’da bilet fiyatları bize göre çok pahalı. Avrupa da devletlerin taraftarlara desteği veriyor olması o coğrafyaya özgü bir durumdur. Türk coğrafyasında eğer hükümetler taraftarları desteklemeye başlarsa, bu sefer kendi güdümünde tribün oluşturmaya başlar bunu Beşiktaş’ta 1461 yapılanmasında gördük. Avrupa da bilet fiyatları inanılmaz yüksek, şimdi neredeyse sahadakiler kadar tribündekilerin de zengin olması gerekliliği gibi bir durum oluşturdu. İngiltere’de maç bilet fiyatları da 25-35 sterlinden başlıyor. Bunlar oldukça yüksek rakamlar, türkiye’de zaten o seviyeye gelemedik, şimdi diğer konuya gelirsek holiganizm ile mücadele etmek için eğitim şart. Bu konunun da en altında yine bahsettiğim hep söylediğim ülkece sporu sevmediğimiz gerçeği yatıyor, öncelikle sporu sevmemiz lazım. Spor kültürünü ülkede oluşturmak lazım, sizin gibi akademik çalışmalar yapan insanların bu işi yönetenlere yön vermesi lazım. Bu ülkenin sporcuları tam kariyerlerinin zirvesindeyken eğitime ağırlık veriyor, sporu bırakıyor, daha sonra para kazanmak için tekrar spora yöneliyor aradaki zaman kaydı heba oluyor. Türkiye’de hükümetler bile kulüp başkanları yöneticilerde bu tribünleri yönetme derdinde böyle gerçekler var. Öncelikle ülkenin genel kültür anlayışını değiştirmek

lazım, taraftar yapılanmalarının siyasetten arınması lazım. Bu konuda çalışan ve emek gösteren taraftar gruplarından bazılarını tanıyorum çokta takdir ediyorum. epey zor işler becerdiler, yani şunda anayasa mahkemesine gitti konu. Anayasa mahkemesinde passolig konusu iptal edilirse, çok önemli bir işi becermiş olacaklar taraftar adına. Bu en çok bilinen örnek, her sivil toplumun her grubun kendi organizasyonunu yapması zaten faydalı, Passolig meseline sonuca ulaşırlarsa çok önu açık bir yapılanma olur kendilerini ispat etmiş olarak bu işe devam ederler.

6222. madde de, ne yapacaklarını bilmeyen insanların yaptıkları çalışmalarla bir yere varılamayacağını bize gösteren bir madde. Galatasaray maçında, tribünler kapalıydı ama taraftarlar Gençlerbirliği passoligi alıp yine girdiler yani sistemde açıklar var. sistemin önce uygulanabilir olması lazım, uygulanamayan hiçbir sistem zaten işe yaramaz. Passolig uygulamasının zaten kendisi saçmalık. Tribünde holiganizmi engellediğini söylüyorlar ama iş öyle değil bunu engellemenin binbir türlü yolu var. ingiltere ve almanya örneklerini siz söylediniz. ben ingilterede maç izledim oradaki sistemi zaten uyguladığınız zaman sorunların hepsi çözülmüş olur ama sen illa insanları müşteri yapmaya çalışırsan, hiçbir şekilde ilerleme kaydedemezsin. Ankaradan örnek vereyim bu zamana kadar Ankaragücü ve Gençlerbirliği taraftarları birlikte tribünlerde maç izleyebiliyorlardı. Kulüp yöneticileri, sürekli bir germe politikası sürekli bir rekabet politikası içindeler. Bir kulüp başkanı amatör branşlarda takımı 2. Oldu diye takımı bırakıp gidecek kadar agresifleşebiliyor. Kürsüye çıkmasını beklemeden çekip gidebiliyor, bu taraftara da yansıyor herkesi geriyor. Örneğin Fenerbahçe taraftarlarının da haksız savunma konusundaki tutumları bazen çokta rahatsız edici olabiliyor. Şike sürecinde yaşananları olayın tanıkları biliyor haksız olduklarını bile bile inanılmaz mücadele verdiler. Bu kadınları da rahatsız ediyor rakibine hak verme kavramı çok net görülebiliyor. yani örneğin bir pozisyonda orada faul var değiniz zaman orada kavgada çıkar her şey çıkar. Bu haliyle bu memleketin ruh hali zaten sıkıntılı, bence seninde sözünü ettiğin yapılanma oluşursa birçok konuda olduğu gibi tribün güvenliği ve bilet fiyatları gibi konularda uygun ortam yaratılır buna hiç şüphe yok. Muhteşem olur ama onu yapmak için atmosfer ve şuan ki ruh hali uygun mu ondan emin değilim. Kulüpler zaten bu yapılardan beslenmeyi çok iyi biliyorlar.

Ülkeni ruh hali nasılsa tribünlerin ruh hali de o. Sorun aslında futbolun sorunu değil ülkenin sorunu.

E-bilet uygulamasına da değineyim; Passoligden öncede insanlar zaten fişleniyorlardı kombine bilet alacağınız zaman kimlik fotokopiniz fotoğrafınızı zaten alıyorlardı. Zaten bu manada e-bilet uygulamasına geçilmişti. Sorun zaten Taraftarların TC kimlik numarasını veya kimlik fotokopisini almak değil bu bilgilerin bir bankayla paylaşılması. İnsanları zorla bir bankanın müşterisi yapmaları ve onların üzerinden benim futbol sevgimden para kazandırılması; asıl sorun bu ve buna da kılıf olarak holiganizmin kullanılması, taraftarların hareketlerinin kullanılması. örneğin: az öncede bahsettik kadınların ve çocukların, maç izlemeleri, erkek taraftarların maça girememeleri gibi bir ceza vardı, şimdi kalktı o saha kapatma olarak değiştirildi. Geçen sene Ankaragücü maçında taraftarlar ceza aldı, sadece kadın ve çocuklar maça alındı. O maçta da yöneticiler küfür etti, yöneticilerin küfüründen dolayı takım bir daha ceza aldı. orada kalabalık olan aslında taraftar olduğu için. onlara mal edildi. Passoligde bir şey çözebildilermi? zamanında milli eğitim bakanının biri şöyle dedi: şu okullar olmasa bu bakanlığı ne güzel yönetim. Aynı mantıkla tribünler boş olursa bu takımı çok güzel yönetiriz ve ceza almayız mantığı oluşur. Onlar açısından durum böyle, bu kadar kamera sistemi kurdular. zaten holiganlık yapan taraftarı anında tespit edebiliyorlar, taşkınlık yapan taraftarın kim olduğunu zaten o ilin kolluk kuvvetleri biliyor. o veya bu koltukta oturmuş olması önemli değil polis kimlerin yaptığını biliyor zaten istedikleri anda bunu tespit etme şansları var ve kendi kendilerine oyun oynuyorlar taraftarlar baştan organize olsalardı e-bilet uygulamasında yer alan bilgilerin bir bankayla paylaşılması, bir bankaya zorunlu olarak üye olunması gibi durumlara engel olabilirdi. Böyle bir sorunun çözümünde STK olmanın faydası budur. Ama Türkiye de bu işler zor maalesef, Türkiye’de hesabın hesabının hesabı var. klüp ile taraftar yapılanması hep ayrı olmalı. Taraftar taraftardır, yönetim yönetimdir. Taraftarın kendi duruşu vardır, ama işte bu dernekleşme işleri biraz sıkıntılı işler dernekleştiğin andan itibaren masrafın başlıyor; yer tutuyorsun, elektrik, su, telefon, deplasman organizasyonları falan bir yükün altına giriyorsunuz bunu belli bir süre dernek üyelerinden aidatla çevirebiliyorsunuz, çevirememeye başladığınız andan itibaren kulüp yönetimlerine başvurmak zorunda kalıyorsunuz, başvurduğunuz anda himaye altına girmiş

oluyorsunuz. Bu noktadan sonra ya yönetimle iyi anlaşacaksın yada bu işi bırakacaksın. Ülke'deki durum bu, güzel bir organizasyon sağlamak için dernekleşmeye gerek yok, neden dernekleşiyorlar anlamış değilim. Teknoloji artık çok ilerlerdi güzel organizasyonları teknoloji aracılığıyla yapabilirsiniz. Maliyeti minimum tuttuğun sürece de kimseye gebe kalmazsın birde bu ülkede hormonlu bir futbol var çok yüksek rakamlarla futbol dönüyor, bugün en kötü kulüp 30 milyon lira para kazanıyor. Hiç hak etmeyen futbolcular yılda birkaç milyon para alıyor. Yöneticilerin zaten kulüpleri nasıl yönettikleri ortada; en iyi dediğiniz adam kulübü 500 milyar lira borçla bırakıyor.

GÜRCAN BİLGİÇ

1982'de Cumhuriyet Gazetesi'nde spor gazeteciliğine başladı. Şansal BÜYÜKA'nın yanında Milliyet Gazetesi'nde 12 yıl çalıştı. Foto Muhabirliği, editörlük, sayfa yönetmenliği gibi gazeteciliğin her kademesinde görev aldı. 1984'ten itibaren Fenerbahçe muhabirliği ve kısa dönemlerle de olsa Galatasaray ve Beşiktaş muhabirliği de yaptı. 2001'den itibaren yazarlık yapan GürCAN BİLGİÇ 2003'ten bu yana Sabah ve Fotomaç gazetelerinde yazmaktadır. Ayrıca çeşitli televizyon kanallarının spor programlarında yorumculuk yapmaktadır.

Cevaplar;

İnsanların taraftar olmasının nedeni bence bir topluluğa ait olma duygusu, onu hissediyorlar ve o kalabalık içinde aynı duyguları paylaştıkları insanlarla kendilerini daha güvenli hissediyorlar. Bir noktada, özgüveni olmayan insanların çok fanatik olduğunu görüyoruz ya da kendi hayatında çok başarılı olmayan insanlar tribünde çok başarılı insanlar olabiliyorlar. O taraftarlık duygusunu farklı yönlerde yaşıyorlar, sosyolojik olarak bir dönem Amerika'da boşanmalar artmış ve boşanmaların temel nedeni % 60-70 oranında kadınların, kocalarının ilgisizliğinden şikayetçi olmasıymış. Bunun üzerine bir araştırma yapıyor Amerikalılar ve bakıyorlar ki kadınları diyor ki; benimle hiç ilgilenmiyor, gidiyor maç seyrediyor, arkadaşlarıyla birlikte vakit geçiriyor, işte yüzüme bakmıyor vs. Takımını benden çok seviyor gibi nedenler öne sürüyorlarmış bunun üzerine bir araştırma yapılıyor, işi sanayi devrimine kadar götürüyorlar.

Çünkü sanayi devrimine kadar avcı bir toplum var ve bu avda erkekler belli bir plan dahilinde avlanıyorlar işte birileri avı kovalıyor, birileri tuzak kuruyor, öteki vuruyor. Yani böyle bir paylaşım böyle bir stratejileri var, yani sanayi devrimiyle birlikte, erkeklerin fabrikaya bürolara gitmeye başlamasıyla birlikte bu olaydan uzak kalıyorlar, dolayısıyla Allahın verdiği bu avcılık içgüdüsünü kaybetmeyecekleri bir ortam arıyorlar işte bu ortam da spor. Amerika'da beyzbol, basketbol fanatikleri, Türkiye'de de daha çok futbol fanatikleri var bu taraftarların çok büyük bir oranı erkek olduğundan bütün bu sosyolojik araştırmaları bir kenara bırakın Allahın bize verdiği bir biyolojik yön olarak da özetleyebiliriz.

Taraftarların tek bir çatı altında olması bir konfederasyon ya da federasyon olarak gündeme gelebilir. Aynı tip bir yapılanma kulüpler birliği adı altında var, ama taraftar grupları kendi çıkarları kendi lükslerinden ziyade takımları için varolan insanlardır hatta 5-6 sene önce ben bir yazı yazmışım epey tepki aldı; Cefakar taraftar devri bitti, vefakar taraftar devri başladı yani taraftarlıktan müşteri bölümüne geçti insanlar. Kulüpler parayı kazanmak için o taraftarlara artık müşteri gibi davranıyorlar. Onlara daha lüks şartlar sunuyorlar, ürünler satıyorlar. Bu değişimle birlikte sizin bahsettiğiniz yapılanmanın da gerçekleşmesi lazım. Nasıl ki tüketici konfederasyonları birliği var, takım taraftarlarının da esasında tribüncü dediğimiz taraftarların çok büyük bir bölümü maça giden insanlar, zaten o maça gitmeyenlerinde o gruplarla ilişkisi sosyal statü ya da kendine bir çevre yaratmak adına gerçekleşiyor ve bu insanların kendilerine daha iyi şartlar sağlamaları için kulüplerini zorlamaları lazım ve bu durumun birden bire başlaması holiganlık olarak sunuldu yada sunulma ihtimalleri var. O kadar hassas bir konu ki biz o formayı sevdik, kulüplere aşığız vay efendim bunu nasıl istersin kulübüne aksine yardımcı olman lazım gibi çeşitli hamaset dolu edebiyatlarla bir taraftarın hakkını arama şansını yok ediyorlar. Taraftar bu hakkını nasıl arayabilir normal mahkemelerde arayabilir esasında, ama Fenerbahçeliler ve Galatasaraylılar derneği veya Karşıyakalılar derneği adı altında kurulan stk'lar bir araya gelip hangi ortak amaç güdeceklerini iyi belirlemeleri lazım.

Aslında bu tür bir yapılanmanın spor politikalarının belirlenmesinde etkin olması gerekir. Örneğin; son çıkan sporda şiddet yasası yani 6222; net bir şekilde taraftara yönelik bir yasaydı ve bu yasanın çıkmasıyla birlikte mesela; Fenerbahçe

tribünlerinde yer alan üniversiteli çocuklar maça gelmemeye başladılar. Bugün konuştuğumuzda da ağabey dediler, bu yasada sıkıntılar var örneğin; Birini cüzdanını çalarken yakalarsın bir yumruk atarsın polis seni holiganlık yaptın diye veya statda kavga çıkardın diye, 6222'ye sokabilir ya da kızına, yanındaki kız arkadaşına sarkıntılık olmuştur, sende karşılık vermişsindir yine aynı yasaya sokulabilirsin bu benim sicilime işleniyor ben yarın öbür gün üniversiteden mezun olacağım, iş ararken benden sabıka kaydı isteyecekler işe giremem yani bu endişeleri taşıyarak tribünlerde azalmalar söz konusu. Ben stk'ların baskı altında olduğunu düşünüyorum. Yani mimarlar odası dahil, her türlü stk'ların karşısına, başka bir yapı çıkıyor ve bunlar politize oluyorlar yani aynı amaç için bir araya gelmiş insanların, politize olduğunu görüyoruz ama bu politika Türkiye'nin her yerinde var. Sadece siyaset odaklı değil yani en ufak bir kooperatifte bile oraya başkan seçilebilmek için bir politika dönüyor. İnsanlar kendi aralarında kişiler bazında bile olsa bölünebiliyorlar. Ama tabii hiçbir hükümet memnuniyetsizliğin belirtilmesinden hoşlanmaz. Cem Yılmazın dediği gibi eğitim şart; Şunun altını çizmemiz lazım; Türkiye'de holiganizm yöneticilerle başlar medyaya devam eder bu reel bir gerçek, öncelikle kulüp başkanlarının kışkırtıcı olmamaları lazım gerek verdikleri demeçlerle gerekse şiddeti körüklemeyen açıklamalarıyla farklılık yaratan amacı taraftara hoş gözükme olan, sporun, futbolun, kulübün gelişmesi olan insanların seçilmesi ve göreve gelmesi lazım, ne dersiniz deyin sizin başkanınız ya da kulübü temsil eden kişi beklenenden farklı hareket ediyor ya da söylemde bulunuyorsa, imam cemaat meselesi gibi, ötekilerde onun peşinden geliyor. Biz şiddete meraklı bir ülkeyiz, konuşarak değil kavga ederek çözüyoruz her şeyimizi, hayat tarzımızda bu. Mesala İngiltereden bahsedelim, İngiltere'nin anayasası bile yok. Anayasasız yönetilen bir ülkenin insanları, ve polis silah taşımıyor yani ülkece herkes kurallara uyuyor. Kural neyse herkes onu uyguluyor, bir milletvekili yada bir kulüp başkanı kurallara karşı gelen bir kişiyi kurtarmıyor yada farklı bir gruba dahil ise ona farklı bir muamele yapılmıyor, mesela Türkiye'de biz ikimiz sokakta kavga edelim polis geliyor ikimizi de karakola götürüyor ama iki taraftar kavga etsin onları ayırır kendi yoluna gitsin diye bırakır. Yani futbol holiganlığına ve kavgalara bakış açısı da çok farklı, İşin medya ayağına geldiğimiz zaman, bu yasayı çıkartanlardan biri Yunus Egemenoğlu idi, bir gün bana dedi ki yasa çıkmadan önce anket yapmışlar medya % 35 gibi bir rakam çıkmış,

sporda şiddetin körüklenmesinde rol oynayan etkenlerde. Bende dedim ki bana söyle isimlerden kim körüklüyor şiddeti bir isim söyledi dedim ki o eski antrenör başka bir isim söyledi dedim ki o da eski yönetici başka bir isim söyledi dedim ki oda eski futbolcu, başka bir isim daha söyledi dedim ki oda torpille gelmiş eski bir şarkıcı yani medya ayağı dediğin zaman evini bu işte kazandığı parayla geçindiren insanlar bu şiddetin neresinde, bir isim zor bulduk yani bu adam yazdığı yazılarla gerçekten şiddeti körüklüyor; yani o nedenle medya ayağı aslında medya diye adlandırdığımız yani ailesine bu işten kazandığı parayla geçindiren insanlar bu ayakta yoklar. Ama spor medyası ünlü olmak adına eski şöhreti geri kazanmak adına çok kolay bir sıçrama yolu. Birdenbire kahraman haline gelebiliyorsunuz. Şu da var bugün bir yorumcu bu yasadan dolayı ceza aldı söylemlerinden ötürü bu noktada kime görev düşüyor ? Cumhuriyet savcısına yani savcı 6222'den aldığı yetkiyle bu tip eylemleri yapanları, yazanları, söyleyenleri yönetici, gazeteci ayırmadan yanına çağırıp gel bakayım deyip ifadelerini alabilir. Yani savcıların; onlar kendi aralarında atışıyorlar bakışını değiştirmeleri gerekiyor.

Bence e-bilette problem yok. Yani taraftar e-bilette passolige yaklaştığı gibi yaklaşmıyor, çünkü e-bilette resminiz yok sadece isminizi yazıyorsunuz vatandaşlık numaranızı yazıyorsunuz, fakat passoligte resminiz var, Dediğim gibi gezi olaylarından dolayı politize olan bir tribün var ve bu tribünlere politika düşüyorsa o insanlar da türkiyenin bugün yaşadığı hukuk anlayışı içinde olabilecek herhangi bir protestodan dolayı mimlenmekten korkuyorlar İşin gerçeği bu. Öbür taraftan tribünlere gerçekten spor sevgisinden dolayı futbol sevgisinden dolayı gelmiş insanların gelmesi lazım. Örneğin; Almanya; Almanya, stat'ları ormanların içine yaptı insanlar ağaçların yeşilliklerin içinden yürüyerek statlara geliyorlar. Adam zaten stada gelirken rahatlıyor, bütün agresifliği siniri orada bitiyor. Koltuğuna oturduğu zaman rahat bir insan olmuş oluyor. Onlar o sistemde hareket ediyorlar fakat bizde maçlar bir ritüel. Özellikle büyük şehirlerde insanlar buluşuyorlar, yemeğe gidiyorlar, alkol alıyorlar, oradan çıkıyorlar çoğu zaman ailece eşleriyle birlikte geliyorlar, koltuklarına oturuyorlar, o lüks sağlanmış durumda ve müşteri her zaman haklıdır, davranışı müşterilikten çıkıp taraftar olmuş oluyor yani örneğin; siz bir yerden bir kıyafet alıyorsunuz o kıyafet kötü çıktığında bir daha oradan alışveriş yapmayabiliyorsunuz. Ama taraftarın böyle bir şansı yok, kendi takımını bırakıp

başka bir takımı tutacak hali yok. O da beğenmediği mutlu olmadığı bir olayda parasının karşılığını almadığı zaman protestosunu yapıyor. Esasen 6222 bu anlamda da taraftarın üzerine kabus gibi çökebiliyor. Adam kombinesini iptal ettiriyor. Örneğim; Fenerbahçe başkanı kalktı 430 kişinin kombinesini iptal etti. Beni protesto ettiler diye. Fenerbahçenin taraftar derneği ne yaptı hiç birşey yapmadı. Bir korku imparatorluğu var takımların üzerinde. Taraftar gruplarının taraftar derneklerinin bir şekilde organik olarak takım yönetimleriyle ilişkide olduklarını kabul etmesi lazım, bu ilişki gönül bağıyla da olabilir maddi boyutlarla da olabilir. Ne yapıyor bazı yöneticiler taraftar gruplarına ucuz bilet veriyor artık bedava bilet veremiyorlar ama ucuz bilet veriyor. İndirim yapıyor, 12 taksit yapıyor normal taraftara 500 liraya verdiği bileti o taraftara 100 liraya veriyor. Artık gönül bağı da aşan maddi boyutlarıyla da oluşan ilişkiler var şu da bir realite ortada bir rant var ve bu ranttan faydalanmak isteyen insanlarda var. Bu insanların sayısı artmaya başladı. Bu yüzden kulüp hesaplarının denetlenmek istenmesi çok doğru bir hamle çünkü göreceli olan bir futbol var, sana göre bir kuruluş etmeyen futbolcu bana göre 1 milyon edebilir. Sana göresi bana göresi var. Bu büyük paraların hesabını soramıyorsun sen buna nasıl bu kadar para verdin diyemiyorsun. Belli bir fiyat yok, eskiden zengin başkan aranırdı insanlar geliyordu kendi ceplerinden harcıyorlardı. Şimdi gelen gitmiyor çünkü rant oluştu müthiş bir para dönüyor. Ünal aysal ve Yıldırım Demirören, bırakana kadar bu ikisinin işlerinde kazandıkları para kulüpte kazandıkları paradan fazlaydı. Şimdi en kötü kulübe 30 milyon dolar geliyor bugün süper ligde 30 milyon geliyor 30 milyon gidiyor yani 60 milyon lirayı yönetiyorsun ve hiçbir hesap vermiyorsun. sonuçta orada kalabilmek adına taraftarla da bir organik bağ kuruyorsun.

Son olarak şunu söyleyebilirim; bahsettiğimiz böyle bir yapılanma söylediğiniz gibi bilet fiyatlarında, tribün şartlarının iyileştirilmesi konusunda güvenlik güçleriyle olan sorunlar konusunda bu tip oluşum iç denetimi de getirebilir, yani taraftar grupları kendi içinde yani tribünün üzerindeki bir oluşum altındakilere içindeki kötülerini temizleme görevi de verebilir.

Yaptırım gücü de elde edebilir, ama bugün'ki endüstriyel sporda taraftarda artık bir tüketicidir ve müşteridir. Ben takımım için canımı veririm güzel bir yaklaşımdır ama takımında senin için bir şeyler yapsın tabi.

HASAN SARIÇİÇEK

Kayseri Yeni Sabah'ta müessese müdürlüğü, kurucuları arasında yer aldığı kayseri olay'da haberler müdürlüğü, tercüman'da spor yazarlığı, Gelişim spor'da yayın danışmanlığı yaptı. 1998'de emekli oldu. Halen Türkiye Gazetesi'nde spor yazarlığını sürdürüyor. Tercüman Gazetesi'nde TGS işçi temsilciliği, iki dönem TSYD şubesi Genel Sekreterliği görevlerinde bulundu. Mesleki alanda yurtiçi ve yurtdışı birçok kurs ve eğitim seminerlerine katıldı.

Spor yazarı olarak, 1982'den itibaren A milli Futbol Takımı maçlarını takip etti ve yorumladı. 1992 Barcelona, 1996 Atlanta ve 2000 Sydney olimpiyat oyunları, 1992 İsveç, 1996 İngiltere, 2000 Hollanda ve Belçika'daki Avrupa futbol Şampiyonaları ile 1994 ve 2002 dünya finallerini yerinde izleyen nadir spor yazarlarından biridir.

Cevaplar;

Bana göre taraftar olmanın ana nedeni Aidiyet duygusu, birlikte hareket, takımışlık etkisi, güç ve itibar sağlama. Taraftarların birlikte hareket edememelerinin bazı nedenlerini kısaca şöyle söyleyebiliriz; Futbolun oyun ve hobi boyutundan sektör boyutuna geçememesi, Vizyon darlığı, kurumsal düşünememek, know-how bilincine varamamak ve kültürel yetersizlik kısaca böyle. Halbu ki bunlar ortak payda da toplansa İdari ve mali fair-play olgusu gelişebilir, futbolda şiddet azalır, oyunu daha etik, daha kaliteli, daha verimli, daha izlenir ve daha rekabetçi bir yapıya kavuşturabilir. Ülkemizde bu taraftar yapılanmalarına devlet ve toplum kanadından yeterli destek gelememesinin nedeni de bence aynı; Yaklaşım ve algı yetersizliği, "Az olsun benim olsun" anlayışı, vizyon ve karar darlığı bence nedenler bunlar.

STK'ların hükümet politikalarının belirlenmesinde ki rolü ve önemine değinecek olursak; Kanaatimce "sıfır" Rahmetli Adnan Menderes'in CHP Genel Sekreterliği sürecince ortaya attığı "dinamik toplum" fikri; dönemin önde gelen işletmelerinde "500 kişiden fazla işçi çalıştıran kuruluşlar güne idman yaparak başlayacak" şeklindeki devlet talebi; İdman Ocakları, İdman Yurdu gibi bir arayışı başlatsa da sporun ülkenin 5 yıllık kalkınma planlarına girmesi rahmetli Turgut Özal

döneminde olmuştur ve bu konuda da özel sektörün hiçbir etki ve katkısı olmamıştır. Özetlersek, sivil toplum kuruluşları, bu konudaki şanslarını ülkemizde hiçbir zaman doğru kullanamamıştır. Çünkü işletmelerimizi yönetenler; sporun temsil, tanıtım ve etkisi, sponsorluk bilinci, katılımcı yönetim kültüründen uzak bir konumda. İstanbul 2020 Olimpiyat Oyunları adaylığı süreci bu alanda büyük bir şans olmasına rağmen, bu fırsat kaçırılmıştır. Bir özel bankamız ve THY'nin basketbol ve futboldaki uluslararası sponsorluk girişimleri de ülkenin spor politikasının gelişmesine katkı sağlamaktan çok, kendi marka bilinirliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

6222. Madde ile ilgili görüşlerimi de açıklayayım; Bu konuda Türkiye gazetesi olarak üzerimize düşen Sosyal Sorumluluğu ta en başında yerine getirdiğimizi düşünüyorum. Şöyle ki; 5149 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Yasa, tasarı halinde iken kanun yapıcılarına taslağın insani değil, tepki yasası şeklinde olduğunu, uygulanabilirliğinin zor ve kapsadığı alanların yetersiz olduğunu şifai olarak anlatmaya çalışmış, kanun çıktığında ise dönemin GSGM Genel Müdürü Mehmet Atalay, TFF Başkanı Av. Levent Bıçakçı, TMOK Asbaşkanı Av. Türker Aslan ve yazarlarımızın da katılımıyla Türkiye gazetesi VİP Salonu'nda bir açık oturum tertiplemiştim. O gün ortaya çıkan sonuçlar; Tepki Yasası'nın kapsamının "şike, teşvik ve doping" maddelerinin de ilavesi ile genişletilmesi gerektiği ve tek amacı spor takip etmek olan bir sporseverin müsabakada bir şiddete karışması halinde 1 yıldan 13 yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılmasının insafsızlığı dile getirilmiş ve bu sürenin daha makul bir seviyeye inmesi gerektiğine dikkat çekilmişti.

Bu yönde düzenlemeler oldu ancak şiddetin, "Eğitim"le önlenebileceği konusundaki önerimiz ne yazık ki; beklenen ilgiyi görmedi. Bu konuda çok önemli çalışmalar hala yapılabilir düşüncesindeyim.

Son olarak E-bilet uygulamasına geçilmesini değerlendireyim; Cebinizde telefon, elektronik cihaz, kredi kartı, ehliyet ve benzeri şeyler bulunduruyorsanız, zaten sistem içinde tanımlanmışsınız, demektir ki, ülkemizde bugün ergen vatandaş olup da tanımlanmamış bir kişinin olabileceğine ihtimal vermiyorum.

Konu bence fişlenme değildir, futbolun kalitesizliği, statların fiziki yetersizliği ve can güvenliğinin kalmamasıdır.

AHMET TALİMCİLER

1970 yılında İzmir’de doğdu. 1994 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümünden mezun oldu. Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya İlişkisi (1998) başlıklı teziyle yüksek lisansını, Türkiye’de Futbol ve ideoloji ilişkisi (2005) adını taşıyan çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2000 yılı Milliyet Gazetesi Sosyal Bilimler ödülünü kazandı. Türkiye’de Futbol Fanatizmi ve Medya ilişkisi başlığını taşıyan kitabı 2003 yılında; Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sporu başlığını taşıyan kitabı ise 2010 yılı Kasım ayında Bağlam yayınları tarafından yayımlandı.

Cevaplar;

Taraftarlık, ülkemizde bireylerin en kolay edindiği kimliklerin başında gelmektedir. Taraftar olmak için sizden hiçbir şey istenmez, hatta sadece sizin beyanlarınız yeterli kabul edilir. Bu açıdan ülkemizdeki kulüplerin özellikle de büyük kulüplerin aynı zamanda çok güçlü birer sivil toplum örgütleri olarak algılanabileceği gerçeğini de not etmemiz gerekmektedir.

Gündelik hayatın sıradanlaştırıcı ve bayağı hale soktuğu yaşantılar karşısında bireylerin, kendilerini farklı hissedebildikleri ve bunu kendileri gibi bir topluluk içerisinde gerçekleştirebildikleri birlikteliğin adıdır taraftarlık. Bu yüzden taraftar olmak aynı zamanda içinde yaşanılan ülkenin değerleriyle, kültürüyle, yaşantısıyla da iç içe geçebilecek büyük halkanın da parçası olmak demektir. Son bir nokta olarak taraftarlıkla birlikte aynı zamanda bireylerin hayatlarına birer meşgale ve uğraş katma olanaklarına da sahip oldukları gerçeğini eklememiz gerekiyor. Sizin gibi olan binlerce, milyonlarca kişi ile aynı anda sevinip aynı anda üzülebileceğiniz bir kimliğiniz oluyor ve bu kimlikle siz kendilerinizi diğerlerinden ayırıyorsunuz.

Türkiye’de taraftarlar lokal organizasyonların ötesinde birliktelikler kurup haklarını toplu olarak savunabilme hususunda yeterince donanımlı değiller. Bunda hem taraftarların kendi özgül yapılarından kaynaklanan nedenler etkili olmaktadır hem de ülkemizde örgütlü olma konusundaki çekincelerin etkisi bulunmaktadır. Ayrıca ülkemizdeki futbol kültürü taraftarları her ne kadar yüceltme üzerinde hareket

ediyor olsa da, taraftarların bir arada olmalarının önünü kesecek anlayışı da alttan alta işlemeye devam etmektedir. Bu açıdan özellikle son on, on beş yıl içerisinde rakip takım taraftarlarının ezeli düşmanlaştırılması imgesi işlenmiş ve taraftarların bir araya gelmesinin önü böylece kesilmiştir.

Ayrıca taraftarların birlikte hareket etme geleneklerine sahip olmamaları ve futbolu birlikte savunma duygusundan yoksun olmaları da, tek bir çatı altında toplanmalarını engellemektedir.

Futbolun endüstriyelmesi sonrasında taraftarların sınıfsal açıdan daha ayrıştığı bir dönemi yaşamaya başladık. Bilet fiyatları artıyor buna karşın taraftarların bir kısmı stadyumlardaki yerlerini terk etmek zorunda bırakılıyorlar. Bu ve en az bunun kadar önemli yapılacak olan düzenlemelerde paydaş olmak açısından taraftar yapılanmaları bir araya gelerek hareket etmek durumundadırlar. Hatta bu konuda geçen yıl benimle yapılan bir röportajda şu cümleleri kullanmıştım: böyle gittiği takdirde torunlarımızın seyrettiği futbol, bizimkiyle aynı olmayacak.

Taraftarlar, ellerinden hızla kayıp gitmekte olan futbola tekrar müdahil olabilmeleri için tek şanslarının forma renklerindeki ayrımları bir tarafa bırakarak, aynı tarafta oldukları gerçeğinin bilincine varmaları olduğunu anlamak zorundadırlar. Aksi halde ilerleyen aşamada futboldan dışlanmaları hızlanacaktır.

Kulüp taraftar bütünleşmesi projeleri aslında bir açıdan futbolun kendi içerisinde yaşanan olumsuzlukların önüne geçebilmek açısından devletlere olanak da sağladığı için, bu desteği vermektedirler. Taraftarların, en iyi bildikleri alanın içinde yer almaları, ortaya çıkabilecek olumsuzluklar konusunda doğrudan katkıda bulunmalarını kolaylaştıracaktır. Bu yüzden de içeride olmaları ve desteklenmeleri çok daha işlevseldir.

Taraftar grupları çok uzun bir süre boyunca toplumsal hayatın dışarısında bir yerde konumlandırıldılar. Böyle olduğu için de, futbolda hep bir avuç kendini bilmez olarak nitelendirilen grupların ötesinde bir değerlendirmeye tabi tutulamadılar. Toplumsal kanat açısından da devlet açısından da taraftarlar, siyasetin dışında bir yerde olan kitleler olarak görüldüler. Buna karşın son beş yıl içerisinde toplumsal hayatta yaşadığımız gelişmelerin ardından futbol sahaları ve tribünlerin düşünüldüğünden çok daha politik alanlar olduğu görülmeye başlandı. Bir de taraftar

gruplarının birer mikro iktidar odağı olarak örgütlenmesinin ardından ilişki kalıpları da beklenenin dışında bir pozisyona doğru evrildi.

STK'lar sivil toplum ile devlet arasındaki ilişkilerin güçlü ve demokratik yapıların sağlam kurallar çerçevesinde işlerlik gösterdiği ülkeler açısından olmazsa olmaz bir işlevi yerine getirmektedirler. Halkın beklentilerini ve taleplerini iktidara iletme ve oluşan politikaların şekillenmesinde etkide bulunmaktadır. Güçlü STK'lar, vatandaşlarla devlet arasında demokratik işleyişin teminatıdır.

Türkiye'de sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi adını taşıyan yasaları son on yıl içerisinde üç kez çıkarttık. 14 Nisan 2011 tarihinde çıkartılan düzenleme şekilsel anlamda sadece cezalara ve taraftarlara odaklanmış bir görünüm arz etmektedir. İkinci olarak yasal düzenlemenin uygulanması hususunda da bir boşluk göze çarpmaktadır. Futbolda yaşanan şiddetin sadece taraftarlarla çözülebileceği düşüncesi, başta yöneticiler ve medya mensuplarının demeç ve açıklamalarının oluşturduğu boşluğu göz ardı etmektedir. Olaylara karışanlarla karışmayan taraftarlar arasındaki ayrımın yapılmadığı bir ortamda halen var olan tribün ve saha kapatma cezaları, şiddeti önleyici değil tam aksine olay çıkartanları teşvik edici bir ortam sunmaktadır.

E-bilet uygulamasındaki fişleme iddiaları, gözetim toplumu olarak adlandırılan bir sürecin içerisinde yaşadığımız dönemde çok da inandırıcı değildir. Çünkü başta kredi kartlarımız, telefonlarımız ve bilgisayar hesaplarımız olmak üzere takip edilme ve gözlenmeyi hızlandırmaktadır.

Bu uygulamadaki asıl sıkıntı kaynağı maçlara giden futbolseverlerin bir bölümünü stadyumların dışına doğru itmiş olmasıdır. Çünkü bu kitle açısından passolig kartı çıkartmak, buna bilet yükletmek gibi uygulamalar çok da işlevsel değildir. İkinci olarak bir kerelik maça gitmek isteyenlerin de aynı prosedürleri izlemek zorunda kalmalarıdır.

Asıl uygulamadan kaynaklanan problem ile kişilerin gitmedikleri maçla ilgili olarak ceza alabilmeleri ve haklarının ellerinden alınmasına ses çıkartılmamasıdır. Olay çıkartan, sahaya yabancı madde atan, küfür eden kişilerin cezalandırılması ve toplu ceza mantığından vazgeçilmesi olmazsa olmaz bir zorunluluktur. Aksi halde e-bilet mantığı ile taraftarları tribünlere çekebilmede çekinceler dile getirilmeye devam edecektir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye’de taraftar gruplarının ekonomik özellikleri, eğitim durumları yaş aralıkları gibi spesifik özellikleri göz önüne alındığında çoğunluğun taraftar olma sebebinin öncelikle bir taraf olma duygusu ve boş zaman etkinliği yapmak olduğu gözlenmiştir.

Futbol taraftar yapılanmalarının STK olarak değerlendirilmesi gereği gün geçtikte daha da önem kazanmaktadır. Sporun ticarileştiği bu yeni süreçte, medya, ekonomi gibi dev sektörlerin yörüngesine girilmiş, imkanların suistimal edilme olasılığı yükselmiştir. Pasif kitlelerin uğraşları üzerinde çeşitli yatırımlar planlanırken, tüketici kitlelerin kazanımlarını korumak gittikçe zorlaşacaktır. Bundan dolayı sivil bireylerin devlet dışı yapılanarak oluşturdukları futbol taraftar derneklerinin STK kapsamına alınarak, desteklenmesi ve güçlendirilmesinde kamu yararı olduğu düşünülmektedir. (Cerrahoğlu, 2006)

Ülkemizde aşırı fanatizm sporun başta gelen sorunlarından biridir, taraftarlar taraftarı olduğu kulübün maçına gittiklerinde sahada en ufak bir anlaşmazlık gördüklerinde kulüplerine zarar vereceklerini bildiği halde sahada taşkınlıklar yapabilmekte, gerek fiziki zarar gerekse sosyal medya üzerinden her türlü saldırıyı gerçekleştirebilmektedirler. Hal böyle iken fanatizmin ülkemizdeki kültürel ve sosyal yapılanmasına baktığımızda; taraftarların neden taraftar oldukları, onları taraftarlığa iten sebeplerin neler olduğu gibi başlıklar ayrıca bir inceleme alanıdır.

Kulüp taraftar bütünleşmesi projeleri aslında bir açıdan futbolun kendi içerisinde yaşanan olumsuzlukların önüne geçebilmek açısından devletlere olanak da sağladığı için, devletler bu desteği vermektedirler. Taraftarların, bu alanın içinde yer almaları, oluşabilecek olumsuzluklar noktasında doğrudan katkıda bulunmalarını kolaylaştıracaktır. Genel olarak Türkiye’de futbol yönetimi gerek federasyon için gerek kulüpler için gerek hükümet her boyutuyla futbol yönetimi ya da yönetimler taraftarlara ergen çocuklar gözüyle bakmaktadır içinde kadınlar olması problem değil bir kere bunu ortadan kaldırmak çok önemli, avrupada gördüğümüz gibi futbolun fazla piyasalaşması ve endüstrileşmesi sporun asıl ruhuna pek uymamaktadır.

İster müşteri memnuniyeti deyin ister vatandaş olarak ciddiye alınmak saygın bir muamele görmek deyin bunun dikkate alınması çok önemli, bu tür bir örgütlenme taraftarların ciddiye alınmasını kolaylaştıracağı gibi onlara yepyeni bir kimlik kazandırma noktasında epey yol katedecektir.

Avrupa'daki futbol taraftar yapılanmalarına baktığımızda bu yapıların Avrupa standartlarıyla ve modern yapısıyla harmanlandığını ve kulüp ve federasyonların bu yapıları tanıdığını bu yapıların da söz ve hak sahibi olduğu konulardaki avantajını kaybetmemek için gerek sahalarda gerekse saha dışında sporun ruhuna ters düşecek hareket ve davranışlardan kaçındığını görebiliriz.

Tribünlerde yan yana maç izleyen rakip takım taraftarlarının görüntüsü ülkemizde yıllardır özlenen bir tablo olmuştur. Bu tabloyu oluşturmak için çeşitli adımlar atılmış lakin süreç, taraftar yapılarının sosyolojik ve ekonomik durumları göz önüne alınarak bir türlü hak ettiği raya girememiştir. Taraftarların tek bir çatı altında toplanması ve bununla birlikte tribünlerde istenmeyen görüntülerin olmaması, taraftarlarında kendi istek ve önerileri kulüp ve devletlere ilemesi hem kulüpler için hem de denetleyiciler için büyük rahatlık ve kolaylıkları da beraberinde getirecektir. Bilet fiyatlarının belirlenmesinden saha güvenliğine kadar olan büyük bir döngüde taraftar gruplarının da söz sahibi olabileceği bir ortam yaratmak ülkemiz konjonktüründe değerlendirmeye alınmalı ve destek verilmelidir.

STK lar sivil toplum ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen sivil toplumun tüm beklenti ve ihtiyaçlarını devlete ileten demokratik ve güçlü bir işlerliği olan yapılardır. Futbol taraftar yapılanmalarını tek bir çatı altında toplama fikri aslında STK ile doğrudan bağdaşmaktadır. Böyle bir yapılanmayı STK olarak hayata geçirmek hem devlet hem taraftarlar için eşsiz bir yol haritası çizecektir. Taraftarların talep, ihtiyaç ve isteklerini iletebilmeleri için yani sivil bir toplum kuruluşunun temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için böyle bir yapıya bürünmek çok doğru olacaktır. Ülkemizde STK olarak yapılan yapılar genel olarak baktığımızda kendi alanlarında söz sahibi ve belirleyici olmaları, devlete istek ve önerilerini rahatlıkla sunabilmeleri yapının ne kadar doğru bir işleyişe sahip olduğunu göstermektedir.

Uzmanlarla yapılan mülakatlar analiz edildiğinde ve literatür incelemesi yapıldığında taraftar yapılanmalarının ülkemizde organize olup bilet fiyatlarına, ırkçılıkla mücadelede alınacak önlemlere, şike konusuna ve futbol taraftar topluluklarının üzerine düşen ortak sorumlulukların tamamını yerine getirmede zayıf kaldıkları ve yakın zaman çerçevesinde tıpkı diğer Avrupa ülkelerindeki benzer oluşumlar gibi futbola doğrudan etki yapacak kararlar almaları oldukça zor görünmektedir, ancak tarih nice tekrürü yok etmiş birçok hikayeye ev sahipliği yapmaktadır.

Avrupa örnekleri göz önüne alınarak desteklenecek bir yapı hem taraftarların etnik köken, ekonomik durum, eğitim seviyesi gibi farklılıklarını kapatıp sporun ruhuna uygun bir zemin hazırlar hem de bu yapılanmaların ilgili kurumlarca denetlenmesi ve kontrol edilmesi anlamında yenilikleri de beraberinde getirecektir. Uzman görüşleri ve yaşanan deneyimler göstermiştir ki Türkiyede tüm taraftarları kapsayan ve artık ihtiyacı zaruri hale gelen taraftar yapılanmaları ve bu yapılanmaları Avrupa düzeyine ulaştıracak çalışmalar henüz olgunlaşmamış, mevcut düzeylerinden ileri gitmek için ilgili somut adımlar atılmamıştır.

Uzmanlarla yapılan görüşmelerden dikkat çeken kısımlar şunlardır;

Oğuz Tongşir; taraftar yapılanmalarının ortak bir çatı altında toplanması gerekliliğine inandığını ancak bu yapının günümüz konjüktüründe mümkün olamayacağını bu adımların atılması için konu olan yapının devlet tarafından tanınması ve muhatap alınması ve yapıya söz hakkı tanınması gerektiğini vurgulamış ve Avrupa'da ki yapılanmanın ne kadar doğru işlediğinden bahsetmiştir.

Atilla Gökçe ise; ortak bir yapının taraftarlığın özgürlükçü yapısına uymayacağını belirtmiş, konu olan yapının oluşamamış olmasını da kulüp yöneticilerinin taraftarlar üzerinde zaten bir türlü gerçekleşemeyen hakimiyetine iyice ket vuracağına inandığını belirtmiştir. Yani böyle bir yapı olursa merkezi bir idare anlayışı hakim olacak, merkezin politikaları ağır basacak taraftarlar bu politikalara uymaya zorlanacak ve özgürlükçü ruh zedelenecek görüşündedir.

Tanıl Bora, konu olan yapının son derece gerekli olduğunu olması gerekenden fazla ticarileşen futbolun, taraftarı müşteriye dönüştürdüğünü ancak müşteri durumuna gelen taraftarın, müşteri sıfatıyla bile karar vericiler ve kulüpler tarafından yeterli saygıyı görmediklerini bu yapının bu anlayışı yıkabileceğini olaya profesyonellik katabileceğini vurgulamış ancak şu an bu yapının oluşabileceği bir ortamın olmadığını da eklemiştir.

Ahmet Çakır, ülkemizde spor yönetiminde boşluklar olduğundan bahsetmiş, yönetim anlamında bazı belirsizlikler olduğuna vurgu yapmıştır, oluşacak ortak bir yapının ülkeye, spora ve taraftara çok büyük katkı sağlayabileceğini ancak böyle bir oluşumun varolamamasını, toplumsal yapıya, toplumdaki şiddet ve karambollerden fayda sağlayan yapılara, bu yapıların bundan beslendiğine bağlamıştır. Sağlıklı işleyecek olan bir yapıdan rahatsızlık duyacak çok kimseler olduğunu dile getirmiştir.

Bülent Atlas, ortak bir çatı oluşumunun, temeli iyi atılırsa güzel bir organizasyon olacağını söylemiş, böyle bir oluşumu zor olarak nitelendirmiştir. Avrupa taraftarı ve Türk taraftarı arasındaki karşılaştırmada sosyo-kültürel ve ekonomik olarak farklılıklar yaşandığına dikkat çeken Atlas, türk taraftarların futbol sevgisini arka sıralara attığını avrupa taraftarlarının önce futbolu, sonra takımı, sonra da mensup olduğu taraftar grubunu sevdiğini, Türkiye’de bu sıralamanın tam tersi işlediğinden, sorunların da bundan çıktığını ele almıştır.

Hasan Sarıççek, ortak çatı altında toplanmanın idari ve mali fair-play olgusunu geliştirebileceğini söylemiş, bu yapının varolamamasını da, vizyon darlığı, kurumsal düşünememe, kültürel yetersizlik ve Know-How bilincinin olmamasına bağlamıştır.

Gürcan Bilgiç, kulüplerin ticari çıkarlar doğrultusunda taraftarları artık müşteri gibi gördüğünü, yöneticilerin, haklarını aramak isteyen taraftarlara adeta duygu sömürsü yaparak, kulübe yardımcı olmaları gerektiği, formanın ve renklerin sevgisinden bahsederek haklarını aramalarına engel olmaya çalıştıklarını dile getirmiş, böyle bir yapılanma olsa taraftarların haklarını koruyabilir, profesyonel ve çağdaş bir konu ülkemizde de kendine yer bulabilir demiştir.

6. ÖNERİLER

Mülakata katılan uzmanlar tez'in bir başka inceleme alanı olan passoligin varoluşunu da yarı yarıya değerlendirmişler; uzmanların yarısı passolig'in modern taraftarlığın bir gereği olarak görürken bir kısım uzmanlar ve incelemeler de passoligi bir fişleme gibi görmekte ve passolig sisteminin işleyişinde bazı güvenlik açıklarının bulunduğunu ve bu açıkların sistemin varoluşuna aykırı olduğunu, bunun yanında bilet fiyatlarının da Avrupa standartlarına uygun olmadığını düşünmektedirler.

Bu bağlamda passolig sistemi kullanıcılara daha açık ve net şekilde anlatılmalı, başta güvenlik açıkları olmak üzere sistemi tehlikeye sokacak her türlü açık ivedilikle kapatılmalı, taraftar gruplarının futbol kültürüne uygun olarak hareket edebilmeleri için gerekli tüm kolaylıklar gerek ilgili yasalarla gerekse taraftar gruplarının birlikte bir yapı oluşmasına yönelik sağlanacak imkanlarla sağlanmalıdır.

Avrupa örneklerinde gördüğümüz üzere ortak paydada buluşan taraftarlar ilgili devletler tarafından resmen tanınmış olmakla birlikte karar aşamasında da ortak hareket etmektedirler. Sporun ve taraftarlığın sağlıklı işleyişinin kontrol altına alınabilmesi, önce Avrupa futbolu'nda baş gösteren ülkemizde de zaman zaman maalesef örneklerine rastladığımız; ırkçılık, şike ve holiganizm ile mücadelede bu STK'ların devletin ilgili organları tarafından tanınması ve düzenli olarak bu STK'larla toplantılar yapıp eksiklerin ve ihtiyaçların tespit edilmesi gerekmektedir.

Türkiye'de taraftar kültürünün mevcut durumu düşünüldüğünde bahse konu olan yapılanma için öncelikle taraftarların özeleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bundan sonra resmi karar organları ilgili adımları atacaktırlar. Örneğin Ankara'da 2014 yılında FSE'nin bazı yetkililerinin de katıldığı bir etkinlikte söz alan İstanbul ve Anadolu takım taraftarlarının liderleri savundukları anlayışları anlatırken İstanbul takımlarının taraftar liderleri konuşmalarında "büyük takım", "küçük takım" gibi ifadeler kullanarak Anadolu takımlarını söz yerindeyse küçük görmüş, Anadolu takımlarının ev sahipliği yaptığı maç ve turnuvaların bilet fiyatlarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Halbuki bilet fiyatlarının tüm taraftarları kapsayan bir sorun olduğunu unutmuşlar kendi aralarında büyük küçük tartışması yaşamışlardır,

yalnızca bu örneğe bakarak taraftar kültürünün bahsettiğimiz bir yapıya bürünmesi oldukça zor görünmektedir.

Zaman zaman ülkemizdeki resmi karar organları, toplantılarını taraftar gruplarından ve kulüp yetkililerinden bağımsız gerçekleştirerek taraftarın ve kulüplerin ihtiyaç ve sorunlarından bihaber olmaktadır. Avrupa örneklerini baz alarak faaliyetlerini gerçekleştiren FATAB ve TFTF yaptığı etkinliklere ilgili kurumları da davet etmiş lakin çoğu zaman karşılık bulamamış muhatap alınmamıştır. Böylesi bir ortamda Avrupa devletlerinin neredeyse tamamının tanıdığı ve destek verdiği, karar aşamasında sürekli olarak adeta bir danışma kurulu niteliğinde gördüğü FSE'nin günümüzdeki yapılanması ülkemizde bu istikrarsızlıkla karşılık bulamamaktadır.

Bu olumsuz durumdan kurtulmak için resmi karar organları mevcut taraftar yapılanmalarını toplantılarına dahil etmeli ve yapılan etkinliklere aktif katılım sağlamalıdır. Taraftarların sorun ve ihtiyaçlarının tespit edilip karşılanması aşamasında bu faaliyetler oldukça önem arz etmektedir.

FSE'nin İstanbul'da ki kongresinde yapılan konuşmalar ve istişareler göstermiştir ki Türkiye'de ki taraftar yapılanmaları ve karar vericiler Avrupa seviyelerinin çok altında kalmıştır. Sadece kongrede konuşulan gündem maddeleri bile ülkemizde akademik seviyede dahi kendine yer bulamamış bakir bir alan olan taraftar yapılanmalarını gözler önüne sermiştir. Ülkemizde taraftarların, hakem hataları, sporcuların performansları, özel hayatları gibi konulara oldukça fazla zaman ayırdıkları, ancak taraftarları asıl etkileyen bilet fiyatları, karaborsa biletler, futbolda şike, sahalarda güvenlik önlemleri ya da bu önlemlerin neden varolması gerektiği! gibi konularda ise hiçbir somut adım atmadıkları, karar vericilere bir adım yaklaşmadıkları, yaklaşılar dahi karşılık bulamadıkları, muhatap alınma noktasında iletişim sorunları yaşadıkları gözlemlenmiştir.

KAYNAKLAR

- Acet, M. (2001). "Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler". Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. p;112-119.
- Bostancı, M. (1999). Futbolun Anlattığı. Düşünen Siyaset P:58-65.
- Bucher, A. C., Wuest, A. (1999). Foundations of Physical Education Exercise and Sport. Newyork: McGraw-Hill Companies.
- CARSİNO D. (2001) Sivil Toplum Örgütleri: Neoliberalizmin Araçları mı, Halka Dayalı Alternatifler Mi?, Çeviri: Işık Ergüden, Demokrasi Kitaplığı WALD Yayını, İstanbul.
- Cerrahoglu, N., (2005). "2006 Ateşi Almanyayı Sardı", Türkiye Futbol Federasyonu Aylık Futbol Dergisi: TamSaha (Ağustos) Sayı: 10, s,47, İstanbul.
- Cerrahoglu. N., (2006). "Almanya 2006 Dünya Futbol Şampiyonasının Sosyo-Ekonomik Bir Analizi." 9. Uluslar arası Spor Bilimleri Kongresi. Bildiri Kitabı S:961.
- De Kepper, C. (1993). "Die EG-Kommission und der Sport: Auswirkungen und Perspektiven", in: Das Europa des Sports: Sports und Sportpolitik ohne Grenzen, Bd. 12.
- Eker G., (2010). "Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, fanatizm ve Beşiktaş" Milli Folklor.
- Erkal, M., Güven, Ö., Ayan. D., (1998). Sosyolojik Açıdan Spor, 3. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, Fidan, N. Eğitime Giriş. Ankara: Meteksan Yayıncılık.
- ESMER, Y. (1998). "Ahlaki Değerler ve Toplumsal Değişme", Türkiye'de Bunalım ve Demokratik Çıkış Yolları, Ankara: Tüba Yayınları.
- Fidan N., (2012). Okulda Öğrenme ve Öğretme, Pegem Akademi.
- FİŞEK, K. (1998). Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Dünyada ve Türkiye de Spor Yönetimi, Bağırhan Yayımevi, 2. Bası, Ankara.
- Güven, Ö. (1992). Türklerde Spor Kültürü. Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara.
- Kahraman, A. (1995). "Osmanlı Devletinde Spor", Kültür Bakanlığı Başvuru Eserleri, Ankara, p.85-90.
- Karagözoğlu, C., Ay, S. (1999) Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri, (İstanbul Örneği), Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:6, Sayı:3.

- Kılıçgil, E. (1985) Sosyal Çevre-Spor İlişkileri. Ankara: Bağiran Yayınevi, p.1150-160.
- Kılınc, B. (2008) Kapitalist bir etkinlik olarak futbolun büyüğü ve kahramanları. Gazi Üniversitesi, Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı:26, S:273.
- Kuru, E. (2000) Sporda Psikoloji, Gazi Üniversitesi İletişim Basımevi, p.128-152
- NCIS (National Criminal Intelligence Service) nakleden University of Leicester, Sir Norman Chester Centre For Football Research, "Football and Football Hooliganism Fact Sheet 1"
- Özbydar, S. (1983). İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi. Altın Kitaplar Yayınevi, p.67-79.
- Özmaden, M. (2004). Seyircilere Göre Futbolda Saldırganlığı Teşvik Eden Faktörler Üzerine Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- PULUR, A., KAYNAK, İ., ORHAN, S., (2004). Polislerin Spor Müsabakalarındaki Saldırgan Seyircilere Müdahalelerinde Kendi Taraftarlığının Etkisinin Araştırılması. G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(2): 241-260,
- Renkikurt, T. (1996). Futbol Kondisyon El Kitabı. Türkiye Futbol Federasyonu Eğitim Müdürlüğü Teknik Direktörlük Kursu, Beylerbeyi, İstanbul, p.148-156.
- Saçaklı, M. (1994). Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Sporda Şiddet, Olimpik Akademi Dergisi.
- Şahin, M. (2003) Sporda Şiddet Ve Saldırganlık, Nobel Yayınları, Ankara p.34-54.
- Taşgın, Ö. (2000). "Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili". Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Tosun, G. (2001). "Demokratikleşme perspektifinden devlet-sivil toplum ilişkisi:(Türkiye örneği)", Ege Akademik Bakış, Cilt:1, Sayı:1.
- Tayga, Y. (1990). Türk Spor Tarihine Genel Bir Bakış, Ankara,
- <http://www.taraftarhaklari.org/taraftar-haklari-dernegi-bildirisi> Erişim Tarihi: 11/05/2018
- <http://www.fanseurope.org/tr/about-fse/statutes-tr.html> Erişim Tarihi: 20/09/2017.
- <http://www.fatab.org/ksayfalar/sayfa/11/47/hedefler> Erişim Tarihi: 02/09/2018.

Yüksel H, Doğan B, Moralı S ve Acar MF. (1998) Futbolda Şiddetin Toplum bilimsel Boyutları, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, Yıl:5, Sayı:1

EKLER

EK.1

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Tunay	Soyadı	DİLİCAN
Doğum Yeri	KADIKÖY	Doğum Tarihi	02.09.1986
Uyruğu	T.C.	TC Kimlik No	43927500796
E-mail	tunaydilican86@hotmail.com	Tel	+905327971310

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans		
Lisans	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	2010

İş Deneyimi

Görevi	Kurum	Süre (Yıl - Yıl)
1. Menajer, Asistan	İbrahim KUTLUAY Basketball Academy	2013-2015
2. İdari İşler	Avek Otomotiv	2016-

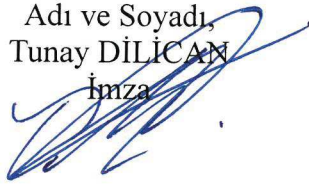
Yabancı Dil Sınav Notu

KPDS	ÜDS	YDS	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	YÖKDİL
									85

EK 2.**SPİRALLİ TEZ KONTROL FORMU**

	Evet	Hayır
1) Amblem renkli ve 2x2 cm boyutunda olmalıdır.	✓	
2) Kapakta sadece başlık bold ve 14 punto, diğer yazılar normal renkte ve 12 punto yazılmalıdır.	✓	
3) Tez savunma sınavında kabul edilmiş tezler için, tezin sırtı tez yazım kılavuzuna uygun olarak düzenlenmiş olmalıdır.	✓	
4) Kabul edilmiş tez konusu ile tezin baş sayfasındaki tez konusu aynı olmalıdır.	✓	
5) Beyan eksiksiz ve imzalı olarak Tez Yazım Kılavuzundaki gibi konmalıdır.	✓	
6) Özet ve Summary 250'şer kelimeyi aşmamalıdır. (1 sayfa)	✓	
7) Anahtar kelimeler (en fazla) 5 adet olmalıdır.	✓	
8) İngilizce özetin başında konu başlığı yazılmalıdır.	✓	
9) Metin ve kaynakların tümü 1,5 aralıklı olmalıdır.	✓	
10) Tezde yazım karakteri olarak "Times New Roman" kullanılmalıdır.	✓	
11) Web sayfa kaynakları metin içinde de geçmelidir (parantez içinde güncelleme tarihi ile birlikte). Kaynaklar bölümünde de cümlelerin en sonunda Erişim adresi ve Erişim tarihi sırasıyla verilmelidir.	✓	
12) Çalışmanın Etik Kurul onayı, varsa kurum onayı tezin en arkasına konmalıdır.	✓	

Tarih: 22 / 08 / 2018

Öğrenci
Adı ve Soyadı,
Tunay DİLİCAN
İmza

Tarih: 22 / 08 / 2018

Danışmanın
Adı ve Soyadı,
Dr. Öğr. Üyesi Necati
CERRAHOĞLU
İmza

EK 3.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ SİRALLI/CİTLİ TEZ YAZIM KONTROL
LİSTESİ

KONTROL BAŞLIĞI	ÖĞRENCİ	DANIŞMAN
Tez yazımında kullanılan yazı tipi	✓UYGUN	✓UYGUN
Sayfa kenar boşlukları	✓UYGUN	✓UYGUN
Kapak sayfası düzeni	✓UYGUN	✓UYGUN
İç kapak sayfası düzeni	✓UYGUN	✓UYGUN
Onay sayfası düzeni	✓UYGUN	✓UYGUN
Beyan sayfası içeriği ve düzeni	✓UYGUN	✓UYGUN
İçindekiler sayfası düzeni	✓UYGUN	✓UYGUN
Teşekkür sayfası	✓UYGUN	✓UYGUN
Türkçe özet	✓UYGUN	✓UYGUN
İngilizce özet	✓UYGUN	✓UYGUN
Simgeler ve kısaltmalar dizini	✓UYGUN	✓UYGUN
Şekiller dizini	✓UYGUN	✓UYGUN
Tablolar dizini	✓UYGUN	✓UYGUN
Tezin ön sayfalarının sıralaması	✓UYGUN	✓UYGUN
Ön sayfaların numaralandırılması	✓UYGUN	✓UYGUN
Sayfalarının numaralandırılması	✓UYGUN	✓UYGUN
Başlıklarının numaralandırılması	✓UYGUN	✓UYGUN
Şekil, resim ve tablo numaralandırması	✓UYGUN	✓UYGUN
Yöntem ve Gereç	✓UYGUN	✓UYGUN
Bulgular	✓UYGUN	✓UYGUN
Tartışma	✓UYGUN	✓UYGUN
Sonuç ve Öneriler	✓UYGUN	✓UYGUN
Kaynaklar	✓UYGUN	✓UYGUN
Atıflar (alıntı ve göndermeler)	✓UYGUN	✓UYGUN
Ekler (etik kurul onayı, vs)	✓UYGUN	✓UYGUN
Tez planı	✓UYGUN	✓UYGUN
Dil (anlatım, yazım –imla)	✓UYGUN	✓UYGUN
Kâğıt ve baskı özelliği	✓UYGUN	✓UYGUN
Tezin son şeklinin elektronik kopyası	✓UYGUN	✓UYGUN
Tarih: 22 / 08 / 2018 Öğrenci Adı ve Soyadı, Tunay DİLİCAN İmza		Tarih: 22 / 08 / 2018 Danışmanın Adı ve Soyadı, Dr. Öğr. Üyesi Necati CERRAHOĞLU İmza

EK 4.

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
Klinik Araştırmalar Etik Kurul Başkanlığı

Sayı : KLI.ARŞ.ETİK.KURUL.BŞK./050.99-154
Konu : Başvuru İncelemesi

07/09/2012

Sayın Tunay DİLİCAN

"Türkiye'de STK Oluşumu Olarak Futbol Taraftar Yapılanmaları." başlıklı çalışmanızda Klinik Araştırmalar Etik Kurulu, etik kurallara aykırı bir husus bulunmadığına karar vermiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Hakkı Engin AKSULU
Klinik Araştırmalar
Etik Kurul Başkanı